

אונקלוס

ויקרא יא שמיני קנב

1

הם לכם: את זה תאכלו מכל אשר
במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת
במים בימים ובנחלים אתם תאכלו:
וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת
בימים ובנחלים מכל שרץ המים

אנון לבון: טית דין תיכרון מכל
די במיא כל די לה ציצין וקלפין
במיא ביממא ובנחליא יתהון
תיכרון: וכל די רית לה ציצין
וקלפין ביממא ובנחליא מכל

לקט בהיר

רש"י

שלפני פניו דהיינו על פסוק ג' ששם נאמר שרץ להיות ב' סימנים ועל זה אמר שמזכרם של אותם שאין להם ב' סימנים הללו לא תאכלו, וזו עבודתו של ק"ו זה, והוא עו"ה: אם תמנע לומר שלא זה שייך רק במקום שיש סימן אחד, אל תאמר כן שהלא יש לנו ק"ו, ויותר מזה שאם רק על ד' בהמות הנ"ל מיותר הוא דכבר כתוב אך את זה לא תאכלו (מ"ל), והרמב"ן ז"ל תירץ שכלל זה שאין עושין מן הדין לא שייך כאן, לפי שהכתוב אמר העטם, הגמל מפני שאינו מפרים פרסה, והחזיר שאינו מעלה גרה, וטעמים הללו שייכים גם צבחה שאין לה שום סימן טהרה, אי"כ ממילא נכללו בלאו זה והק"ו לרווחא דמלתא ואין לורך בו, והרב המגיד פ"ב מה' מ"א תירץ שכלל זה נאמר במקום שאין לנו מן הכתוב שום איסור כלל, ע"ז נאמר שאין כח בק"ו לעשות בו ב' דברים, איסור וגם עונש, משא"כ כאן שיש לנו לאו הבה מכלל עשה יש כח בק"ו להביא לו עוד מדריגה ולהקימו בלאו גמירא, שאל"כ מאי אהני: (ט) פ"י שאפילו כהנים אינם מזהרים בה כ"ש ישראל: (כ) אין זו דרוש גמור, רק אסמכתא, ופשוטו כשתראה להיות טהור כדי ליכנס למקדש או לאכול תרומה וקדשים או לא תגע בצבלה שהיא מטמאה אותך, אלא חז"ל ראו כאן רמז וחייבו שלא לטמאות את עצמנו צרגל וקודם הרגל, שהלא חייב יש לכל ישראל להתרחות בעזרה שלש פעמים בשנה (רמב"ן): (כא) ובגמ' הפורח בהם ופירש"י שט בהם על פני המים: (כב) אינם קבועים בחוקה בבשר או בעור, ובגמ' קורא אותם לבושא קשקשים שמלוש בהם, ולזה תרגמו אונקלוס קלפין, שנקלפין ביד או בסכין והעור נשאר שלם, אלא פ"י קבועים שאינם נעים ונדים כמו הסנפיר ששט בהם (רמב"ן): (כג) ופ"י שם רש"י כמין קשקשות דגים עשויים מצבל

מוזהרים על מוגע וצלה, תלמוד לומר לומר חמור אל הכהנים וגו' (כ"ה א) כהנים מזהרים, ואין ישראל מזהרים, קל וחומר מטעה, ומה עומדת מת חמורה לא הזכיר זה אלא כהנים, עומדת וצלה קלבי"ט לא כל שקן, ומה ח"ל לא תגעו, צרגלי"ט (ח"ט) (וחבו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו צרגל) (ר"ה ט"ו): (ט) סנפיר. (סנפירין) אלו (כנפים) ששט בהם כ"י (חולין ט"ט): קשקשת. אלו (קלופין) (אונק) הקבועים צו"ב, כמו שנאמר (ש"ה י"ד) ושריון קשקשים הוא לבוש: (כ) (י) שרץ. בכל מקום משמעו דבר נמוך

אור החיים

גרה ויותר כי תורכ לא תשונה: (וא"ו ק"י), יתבאר על דרך אומרים בחולין (ה'). אין י. שקין הם לכם. פירוש ולד זה שקן יהיו לכם, ועטם אומרו ושקן בתוספות עלמן, וכתבו התוספת (שם) כי דוקא צענין איסור אור בהיר

מראה באצבע, אלא מלשון דוקא - ומה שגמר אומר שעמיד להעלות גרה עדיין נריך עיון, שהלא ע"פ הלכה כהיום הוא אם יוליד חזיר צריה ב' סימני טהרה יהיה אסור שהיוצא מטמא טמא, ואפשר להבדיל על פי האמור בדברינו צ"י תוריע י"ב ג' שערלת אדם וערלת הצמחים הוא פועל יוצא מזה המצב הנחש, ולעמיד כשיבטל הקליפה יבטל ג"כ הערלה עי"ש באריות, כמו כן אפשר שסימן טומאה של החזיר שאינו מעלה גרה הוא תולאת נחש הקדמוני ובהבטל זה המצב יבטל טבעו ואיסורו, ויש לי להביא ראיה מלשון חז"ל עמיד הקב"ה להחזירו" לנו, הרי שמונת היה קודם החטא, וכן אפשר לומר אלל ערלת אדם שהגם שהיום אם יהיה נולד מהול נריך להטיף דם צריה, לא יהיה כן לעמיד צ"ב, וכמו שטומאת המת וטהרתו בהכרח שיתבטל שהלא בלע המות לנחם, כ"כ דבר זה. וכל דברינו בדרך אפשר. (קטו) בא לתרץ הכפל, ומה גם שאמר שקן הם אינו מדויק לכאורה, שעתה בא לזנות עליהם, וא"כ עדיין אינם שקן, ומירץ שבעבור שהם שקן לשקן גוף ונפש לד זה יהיה לכם אסור. (קטז) הלא לדרכינו הוא טעם ולא דבר נוסף.

פרשתא
רא הוא
אב הוא
מסיק
סדיקא
אונקא
פרשתא
א לבון:
פרשתא
זה והוא
וב הוא
תיכרון
מקאבין

א. אין לי
זכר סימן
שיש צבן
על
ועלפים
ישראל

א להחירו,
אלא גילוי
ויין גם על

הנקצה,
רו בזוכר
בא נותנת
יא צחינת
ב:
וא הדבר
יתיד לצב
זאר בלא

אין כאן אלא
ואמר שאינו

דעתן תולדות הנמצאים במית צבוב והלכות
14 בצבור קור בהל' תולדות
15 מה' ל"א וכו"ש דעתן חני' בן וניצין
16 בצבור קור בהל' תולדות
17 א"ן הקור' אסלון
18 א"ן הקור' אסלון
19 א"ן הקור' אסלון
20 א"ן הקור' אסלון

וּמְכַל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם שֶׁקֵץ
 הֵם לָכֶם: י' וְשֶׁקֵץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם
 לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ: יב כָּל
 אֲשֶׁר אֵינְלוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם
 שֶׁקֵץ הוּא לָכֶם: יג וְאֶת־אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ
 מִן־הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שֶׁקֵץ הֵם אֶת־

רַחֲשָׁא דְמֵיא וּמְכַל נֶפֶשָׁא חַיָּתָא
 דִּי בְּמֵיא שֶׁקְצָא אֲנֹנן קָבוּן:
 יא וְשֶׁקְצָא יִהוּן קָבוּן מִבְּסַרְהוֹן
 קָא תִּיבְרִין וְיָת נִבְלָתְהוֹן
 תִּשְׁקְצוּן: יב כָּל דִּי לֵית קָא
 צִיצִין וְקָפִין בְּמֵיא שֶׁקְצָא הוּא
 קָבוּן: יג וְיָת אֵלֶּין תִּשְׁקְצוּן מִן
 עוֹפָא קָא וְתִאבְרִין שֶׁקְצָא אֲנֹנן

לקט בהיר

רש"י

קשקשת לכל נקב עכ"ל, פי' הבגד נעשה כולו מטבעות של
 מחכת כדי להגין על בשרו מתוך האויב והוא מלא נקבים, לזה
 משימין על כל נקב ונקב חתיכת ברזל עגול שזורתו כמו
 קשקשת הדגים: (כד) פי' כן הוא בכל מקום שהמדובר
 משרץ הארץ, כי לשון שריפה טעוה, ודבר הגמון שאין לו
 רגלים או אפילו יש לו אינם נראים הילוכו אלא כמנועט, אבל
 כאן שהמדובר משרץ המים נכללים בחובו כל מיני דגים
 וחיות בלא רגלים אפילו הם גדולים, ונפש חיה אשר במים
 הם חיות שנים עם רגלים (רמב"ן): (כה) מיותר הוא,
 שכבר אמר שקץ הם לכם, ושיעור נתינת טעם של ציר דגים
 פלוגתא דתנאי היא, יש אומרים שחריף הוא ואסור פחות
 מאחד בס', ויש אומרים להפך שזיע בעלמא היא, לזה צריך
 על זה קרא מיוחד מכל איסורין שבמורה (ג"א): (כו)
 כבר נכתב דבר זה ב' פעמים שקץ הם לכם ושקץ יהיו לכם,
 לזה דרשו בו חז"ל לאסור יבחושין פי' שרצים הגדלים במים
 וביין שסינן פי' הפרישן ממקום גידולן לאויר העולם,
 והענין הוא, שמה שהצריך הכתוב בשרצי המים ב' סימנים

שרוחש (ונע) ונדב"י על הארץ: (יא) ושקץ יהיו.
 לאסור את עירובין אם יש בו* צנותן טעם (ת"כ -
 חולין י"ט): מִבְּשָׂרָם. אינו מוזהר על הסנפירים ועל
 העלמות (ת"ס): ואת נבלתם תשקצו. לרבות
 יבחושין שסינן (י"ג) (ת"כ - חולין ס"ז), יבחושין
 מושיילוני"ש* בלע"ז: (יב) כָּל אֲשֶׁר אֵינְ לוֹ גוֹר.
 מה ת"ל"י, שיכול אין לי שיהא מותר אלא המעלה
 סימנין שלו ליבשה, השירן במים מנין, תלמוד לומר
 כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים, הא אם היו לו
 במים חע"פ שהשירן בעלייתו מותר (ת"ס): (יג) לֹא
 יֹאכְלוּ. לחייב את המאכילן לקטנים (יבמות ק"ד),
 שכך משמעו לא יהיו נאכלים על ידך (י"ג), או אינו
 אלא לאסורן בהנאה, ת"ל (דבר י"ד י"ג) לא תאכלו,*
 באכילה אסורין בהנאה מותרין (ת"ס), כל עוף
 שנאמר בו למינה למינו למינהו יש בצרותו המין שאין
 ש"י • בהם • מושיירישי • מושקלינישי ומבין • תאכלום (פסוק מ"ב).

סנפיר וקשקשת זה דוקא אותם דגים ושרצים וחיות הגדלים במים או במעיינות ונהלים שאינם עשויות בידי אדם, דכתיב ב'
 פעמים בפסוק ט' ובפסוק י' בימים ובנחלים, אבל מים שבצריכות העשויות בידי אדם או שבכלים כל מין שרץ שגדל בהם או
 בשאר משקין מותר, ואם הפריש אותם ממקום גידולן לאויר העולם נעשו שרץ הארץ, ועל זה בא יתור פסוק זה לאסורן ככל
 חומרות שבשרץ הארץ (רא"ם), ואין לומר שהכתוב מדבר לענין טומאת נבלה, שהלא דגים ושרצים אין טומאת נבלה מן
 מח' שרצים שהכתוב פרט אותם (ב"ב): (כז) פי' כל הכתוב מיותר, וצ"ק בשביל חיבת "במים" על הדיוק הנשמע
 ממנו, לפי שיגשג דגים שטבען להשיר ולהפיל ולאצד קשקשים שלהן בעת שנחטעו מן המים לאויר העולם (רא"ם): (כח)
 כלומר חיבה זו בניקוד זה כן פירושו, מלשון נפעל, שמוזהר אהה צר ישראל הגדול (יותר מ"ג שנים) שלא יהיו אחרים
 אובלים על ידך, ומדכתיב לקמן פסוק מ"א עוד הפעם לא יאכל חד לגדולים וחד לקטנים שהגדול המאכיל אותם חייב, אבל
 יוכל להתפרש חיבה זו גם בצופן אחר שעוף טמא זו לא יהיה נתאכל על ידך, הגם שאתה אינו אוכלו, וזה ההנאה שע"י
 הנאחך היא מתאכל, וא"כ מנין לפרשו כדרך הא' ולא כדרך הב', ח"ל במשנה תורה צפ"י ראה אצל עופות טמאים לא תאכלו,
 ומשה רבינו במשנה תורה להוסיף בה ולא לגרוע, בשלמא אם נפרש כאן כדרך הא' אין קושיא, שמשא רבינו השמיטו,
 שהלכה זו שלא להאכיל לקטנים הלכה בפני עצמה הוא ולא כל ההלכות נשנו במשנה תורה, אבל ההנאה היא חלק מהאכילה
 ובאומרו שאסור באכילה כאילו אמר בפירוש שמוותר בהנאה, שאל"כ למה אמר חז"י דבר, הרי הוא מגרע ממה שכבר נאמר
 שגם בהנאה אסור, ודאי שבאמת מותר בהנאה, ויש מי שגורס כאן ת"ל לא תאכלום, והוא פסוק מ"ב לקמן בשרצים, וא"כ

נשרא וער ו
 ופרפיתא קונ
 עורבא קונה
 נעמיתא וציצו
 ונצא קונה
 וקפופא: יח
 וירקרקא: יט ות
 ונגר מורא ועמל

דומין זה לזה לז
 מין אחד: (טז)
 פירשו רבותינו ה
 חבו* שחרגס
 דינשוף. הם לו
 (לחיים) לסחתי
 שקורין יב"ז*:
 שורייך, ודומה י
 האמורה בשרצים
 וקורין לה טלפ"
 ליגוני"ה, ולמה נ
 עם חצרותיה בנ
 רגזית"י (שס),
 היירו"ן: הדוכינ
 שינוי נשחאות * אושטור
 לי • אותו - אותה.
 תשמת, אחד עוף ו

אכילה גנאי הו
 איסור פירוש ואי
 באומרו ושקץ יח
 שלא תאכונו לל
 הכפש. עוד ירמו
 קר"ז) שהלא כל הענין
 שקץ

6

ואמאי נזמן לילמא פירש לזוהר דלירא ודהר נפיל אלא הינו רבמיה פירוש ופ"ס שפירס שם אין בכך כלום. וכמו הכש"ח ו"ל ש"ס פירוש לאמויה הכלו או על שפת הבור בחוק

ב המסנן את היין או את החומין וכו'. בריימא שם על העקר שאור לנחת ויחזיקו שאנן (וקודם זה איחא ההם) אחר כך הוה לא לנפיש איניש שכרם כנדיחא כדארמא דילמא פירש לנפיל מלביחא ודהר נפיל לכסא. פירוש שכר מניין חלושים וקאלר דלא ימין אותו כקמטין דקין שמיים על הכלי נבלה ששם פסול מולגת על הקשין לא יראה ומשם פסול לכל ולמחר ככירלסט יתי

כד ריסק נבליים וכו' ואחת משום כותב סגבלת הטמאים. פירוש לאו משום שחז דניכילא אלא משום שכר עמה והמשם משום כתיב ופ"י פסחה ממחלד. ודע שישנו הגמלא ספיק אלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וז' מי והשליתו לכות לוקה שם משום כתיב כתיב (דערק) ז' משום נבילה. וכמו המוספות ספיק נד הנסה (דף ע"ז) וז"ל ליל שיחא מד מי

המערה וחזר למים מותר: **ב** המסנן את היין או את החומין או את השכר ואכל את היבחושים או את היתושין והתולעות שסגן משום שרץ המים או משום שרץ העוף * (ושרץ המים) אפילו חזר לכלי אחר שסגן שהרי פירשו ממקום ברייתן. אבל אם לא סגן שוחה ואינו נמנע כמו שפירשו: **בא** יזה שאמרנו בפרק זה האוכל כותב, כשאכל כותב מבירה גדולה או שצדק מעט מבירה ז' ומעט מבירה ז' שבמניה עוד שאכל כותב.

אבל האוכל בירה טמאה בפני עצמה עוד הרי זה וזלוקה מן התורה. ואפילו היתה פחותה מן החרדל. בין שאכלה מנה בין שאכלה חיה. ואפילו סרחה הבריה ונשתנית צורתה והואיל ואכלה כולה לוקה: **בב** ינמלה שהסרה אפילו אחת מרגליה אינה לוקה עליה אלא בכותב. לפיכך האוכל וכוז שלם או יחוש שלם בין חי ובין מת לוקה משום שרץ העוף: **בג** הרי שהיתה הבריה משרץ העוף ומשרץ המים והשרץ הארץ כגון שהיו שלש כנפים והיא מהלכת על הארץ כשאר שרצים והיתה רבה במים ואכלה לוקה שלש מלקיות. ואם היתה יתר על זה מן המינים שנביאו בפירות לוקה עליה ארבע מלקיות. ואם היתה מן המינים שפרין רובין לוקה חמש. ואם היתה מכלל עוף מביא יתר על היתרה משרץ העוף לוקה עליה משום עוף מביא. ומשום שרץ העוף. ומשום שרץ הארץ. ומשום שרץ המים. ומשום רמש על הארץ. ומשום תולעת הפירות. בין שאכלה כולה בין שאכל ממנה כותב. ולפיכך האוכל

השנת הראב"ד לוקה חמש וכו'. נכח הרמב"ד ו"ל המלפס היה ספק בדברים שפירש טעמו של המשנה מימינו ומהם גדלה ממש ולא עלה העין גדל ממש, ולא בטעם שפירש דמים וזלוקין נשום הוא בידו וז"ל מלאו כמתי מן זה לא היו משום ממשוימא (נמלה וזמנלה לרעה, ע"כ).

נמלה הפורחת הגדילה במים * לוקה חמש מלקיות: **כד** ריסק נבליים והביא אחת שלימה וצדפה לאלו שנחרסין וננשלה הכל כותב ואכלו לוקה שלש מלקיות. חמש משום הנמלה האחת ואחת משום כותב מנבלת הטמאים: **המבאיים**: **א** גם זה עם הנזק ונמתי: **ב** פ"ס א"ל: **ג** עם כמתי זה הלשון: **ד** פ"ס: **ה** עם

כל

אית כבור הן ע"כ אמר ערביי המלקיות הוא מפני שהם נבדריה אלו פעולות וחסכות שונות ונוללות בגמר מן מינין הלוקין לפיכך לוקה עליהן על כל הלוקין האלו וכבר מקוה עליו ג"כ הפירושים ו"ל: **ב** והשנהו א"ל המלפס היה ספק בדברים וכו'. וזהו דברים מוכרשים כלל. אבל הרמב"ם ו"ל הקשה כוז קושיא מוקום דהיה פירוש רבינו והעמידי פירוש האונס ו"ל שפירש שהטמיה הוא דק עון קולן ולוקה עליו ארבעה משום מלא משקלו ואם נפשויותם נכל שכר השורץ ולא מעמלוא בהם אלא שהיו נולדו על גבי שרץ ורבינו לוקה אחר שפירש מהו כותב כלל אחר אין לו קפידה וקאסקת נמלה לוקה חמש שהיא מלא השקלה אם נפשויותם נכל שכר השורץ ולא מעמלוא בהם שיש כוללן כל השורץ והנמלה היא שרץ השורץ על השורץ לא יכיל ואחר מלא אחר על גמון לכל השורץ על הארץ לא תחלתו ואחר מלא מעמלוא אם נפשויותם נכל השורץ הרומע על הארץ לרעה לוקה חמש דשורעין ואחר כל שרץ ורעוף לשי שהיא מעופפת, וזה שאמרנו מינין אלו בגמרא הוא לרבותא שאמ"ר שהם קטנים צומר לוקין עליהם כל אלו המלקיות אלו דבייהם ו"ל:

כד ריסק

נבליים והביא אחת שלימה וצדפה וכו'. בפרק אלו הן הלוקין מירמא מפורשת: **להם משנה** לאו דרומע על הארץ הא לאו ההוא אלא נבטי פרה ורבה אלא דכתיבנא. ועיין ב"ק"ה ששם ביאר רבינו הענין באורך: **כד ריסק** נבליים והביא וכו'. וכאן הוספות הקשו דלמא לו אמר שלמה אפילו שלם המיה כלן

מגדל עזר

בא זה שאמרנו בפרק זה האוכל כותב וכו' עד שיחל מים. פירש הלוקין (דף ע"ז): **בא** כב אבל האוכל עד לוקה משום שרץ העוף. פי' הלוקין: **בג** ה"י שהיתה הבריה משרץ העוף וכו' ורש"י וכו' המלפס היה ספק בדברים וכו' המלפס היה ספק בדברים וכו'. נבליים שהם מביא עליהם ומנמלה לרעה ע"כ. ואמר אביב' נכח הכותב ר"מ ו"ל השונית ממלכות לוקה של ובהן טי' הבריה נמלה וכו' וזהו דברים מוכרשים כלל. אבל הרמב"ם ו"ל הקשה כוז קושיא מוקום דהיה פירוש רבינו והעמידי פירוש האונס ו"ל שפירש שהטמיה הוא דק עון קולן ולוקה עליו ארבעה משום מלא משקלו ואם נפשויותם נכל שכר השורץ ולא מעמלוא בהם אלא שהיו נולדו על גבי שרץ ורבינו לוקה אחר שפירש מהו כותב כלל אחר אין לו קפידה וקאסקת נמלה לוקה חמש שהיא מלא השקלה אם נפשויותם נכל שכר השורץ ולא מעמלוא בהם שיש כוללן כל השורץ והנמלה היא שרץ השורץ על השורץ לא יכיל ואחר מלא אחר על גמון לכל השורץ על הארץ לא תחלתו ואחר מלא מעמלוא אם נפשויותם נכל השורץ הרומע על הארץ לרעה לוקה חמש דשורעין ואחר כל שרץ ורעוף לשי שהיא מעופפת, וזה שאמרנו מינין אלו בגמרא הוא לרבותא שאמ"ר שהם קטנים צומר לוקין עליהם כל אלו המלקיות אלו דבייהם ו"ל:

מניד משנה

הגהות מיינוניות **בא** [ף] כדאיא בפרסום ובכבות אבל נבלה לוקה חמש ע"כ: **בא** זה שאמרנו בפרק זה האוכל כותב וכו' עד שיחל מים. פירש הלוקין (דף ע"ז): **בא** כב אבל האוכל עד לוקה משום שרץ העוף. פי' הלוקין: **בג** ה"י שהיתה הבריה משרץ העוף וכו' ורש"י וכו' המלפס היה ספק בדברים וכו' המלפס היה ספק בדברים וכו'. נבליים שהם מביא עליהם ומנמלה לרעה ע"כ. ואמר אביב' נכח הכותב ר"מ ו"ל השונית ממלכות לוקה של ובהן טי' הבריה נמלה וכו' וזהו דברים מוכרשים כלל. אבל הרמב"ם ו"ל הקשה כוז קושיא מוקום דהיה פירוש רבינו והעמידי פירוש האונס ו"ל שפירש שהטמיה הוא דק עון קולן ולוקה עליו ארבעה משום מלא משקלו ואם נפשויותם נכל שכר השורץ ולא מעמלוא בהם אלא שהיו נולדו על גבי שרץ ורבינו לוקה אחר שפירש מהו כותב כלל אחר אין לו קפידה וקאסקת נמלה לוקה חמש שהיא מלא השקלה אם נפשויותם נכל שכר השורץ ולא מעמלוא בהם שיש כוללן כל השורץ והנמלה היא שרץ השורץ על השורץ לא יכיל ואחר מלא אחר על גמון לכל השורץ על הארץ לא תחלתו ואחר מלא מעמלוא אם נפשויותם נכל השורץ הרומע על הארץ לרעה לוקה חמש דשורעין ואחר כל שרץ ורעוף לשי שהיא מעופפת, וזה שאמרנו מינין אלו בגמרא הוא לרבותא שאמ"ר שהם קטנים צומר לוקין עליהם כל אלו המלקיות אלו דבייהם ו"ל:

ולא רצה להתירו למכרו לא"י וכן בכל איסורין שאינה נראים ואפי' עושה ממנו פת לפני ישראל מאחר שאין עתה נזהרין מפת של א"י חיישינן שמא יחזור וימכור הפת לישראל אחר כמו שאנו חוששין בעיסה של ישראל שאפה א"י שצריך מהאי טעמא לחותכו כשימכרנו לא"י כדאי לקמן אע"ג דהתם הוי איסור דרבנן לבד אבל אם הא"י עושה לפניו מאכל ממנו או כה"ג מותר:

ו **וכן** מותר להאכילו לעבדו ולשפחתו בביתו אע"פ שמזונותם עליו וכן פסק ר"י א"ז לאסור למכור לא"י (וכ"כ בשערים ס"ו ג"ג):
 ז **אבל** התולעי הגדלין במשקין שבכלי ואפי' במים המכונסין בבורות שיחין ומערות שוחה ושותה מהן ואינו חושש (אי לקח אותם המים בתוך כלי ושותה. שאילה) ואפי' אם פירשו לחוץ לדופני הכלי או הבור מבפנים וחזרו דמרכי אותם מיתורא דכל אשר במים. וכ' הרמב"ם פ"א דא"מ ודווקא בבורות שיחין ומערות לפי שהן דומין לכלי אבל חריצין שהן ארוכין וקצרין. ונעיצין שהם רחבים ומימיהם מושכין אע"ג דאינו נובעין אסורין והיינו אפילו שאין להם מוצא

ור זהב

ובא. דאתרבו לאסור מבימים ובנחלים. ומ"מ אם נראו להדיא שפירשו לדופני הכלי או הבור לחוץ וחזרו אסורים. אך באותם שתוך הבור והמשקה אין חוששין בהם שמא פירשו פ"א לדופני הכלי בחוץ וחזרו דהולכין אחר הרוב והרוב היתר הן שהיינו הב' מינין אותם שלא פירשו מעול'. ואותם שפירשו לדופני הכלים מבפנים והוה כמו ס"ס והיינו ששוחה ושותה מהן לכתחיל' ואין כאן אפי' משום מראית העין כמו בתולעי' בגבינה שפירשו. ודווקא שאין מאוסים עליו אבל מאוסין עליו או שיש בה חשש סכנה כ' הרמב"ם בסו' הלכות רוצח שאסרו חכמים לשחות ולשחות מן הבריכות שמא יבלע מן התולעים שבהן משום אל תשקצו את נפשותיכם. ובהכרע כשאין נובעין מיירי דאם לא כן תיפוק לי' משום השרץ השרץ ע"ה אך אם לקח מן הבור בכלי ודאי הוי פירוש ואסור. **וכן** אם סינן היין ושכר ונשאר התולעים בנפה או בשמרים וחזרו נאסרו דמרכיין אותה מואת נבלתם תשקצו (וכ"כ בשערים ס"ו ג"ג) [הוא מהאי טעמא אוסר רב הונא לסנן השכר על הקסמים בלילה דשמא יפרשו אותם היבחושיין על המסנני' ויחזרו

ויפלו לתוך השכר ולא ירגי' בשאר דברים שרגילין בהם **ומשמע** ב"ד שבדיעבד שמא פירשו וח' הופחה בדבר וכן הנמצא עצמה או בין עור לבשר ע' שנחגדלו לשם מחיים של אפי' לא פירשו מעולם באיסור אבר מן החי ולא הפהמה וגם מרכיין אותם ובלתם תשקצו לרבות הודו

(א) וכ"כ נשערים דהתולעים * נ' המשום דמעלמא לחי ונצני מעיי' והתולעים נגיס מותרים כ"כ ר' פת' משום אצני ר"י דהנמלטים ו' וכן נצטר נהמה, וע"ש סימן מ" (א) והרמ"ש כ' תולעים הגדלים

לפרי או אפילו לדופני הכלי במים כדאמרינן בחולין ד' י' שמא פירשו על השמרים דה' כמ"ש רבינו כאן אלא ודאי בשם ספר תשובה מאהבה ש המשקה אבל מרקחת או לפת וכו'. בתשובת בית שלמה נ' הכבדים והנה לא דבר חדש חלק ב' ס"י מ"ה פילפל שב הוא ז"ל לא ראה גוף התשוו' נמצאים הרבה וגם אני בדקו שהומין לשליל ומותרים מט שאף אם הי' האמת כן בדעו סתמא דתולעים שבכבד ובר' אתו ומי יגיד לנו שהמאטעל פוסקים שאסורים משום אמו' אתי הם בריה ובוזה יש לת' הקוקיאני הם התולעים שבכו' מבריתא דלקמן ואת נבלתן פירשו לא הוו בריה ואיסורן דליחשבו אמה"ת ובפרט לר' אתי הוי בריה וגם הקושיא ז

(א) שם ס"י ח' בהג"ה, וכ"כ ו' אסורים משום אמה' וכו'. כצ'

ימים וצנחלים
 א צנחלים אף
 ב כלל צנחלים
 ג כעין הפרט
 ד יענין אף כל
 ה יענין ונענין
 ו צרות שיחין
 ז רצי ישמעאל
 ח ומסיק נמי
 ט זורא ומיעט
 יך תלמודא
 יא מחיה בן
 יב צרות שיחין
 יג יענין ונענין
 יד ומילא אי
 ט"ו ב' פעמים
 ט"ז דברי הכל
 יח ורו דלא דמו
 יט לו להזכיר
 כ פי לאיסורא
 כא דהכא איירי
 כב ומערות מה
 כג דמו טפי
 כד יעט מרבה
 כה צרות שיחין
 כו אפילו חריטין
 כז "ט טי מה
 כח זה צפי הכל
 כט צרות האיל
 לדקיס וכמז
 לו כלים וכמז
 לז אה צ' ולזה
 לח אה דאמר
 לט זנא חימרא
 לו ציחיה וכמו
 לז ציחיה אלא

אפילו בשפחו
 אן המגיה:
 יענין ונענין
 ד דוקא כן
 זנא צבורות
 זנגי נראה
 ח הפלוגתא

ז את שאין
 זרות שיחין
 פריך והרי
 לי דסמוכין
 לה בריכה
 וין ומעורת
 יענין אלא
 ז הכוונות
 זאן דדרוש
 י ישמעאל:

בעוד שהוא מהלך בחור שנתגדל עם אכל כשיא מחורו שצגרעיה ועלה
 לגג הגרעיה ה"י כיוצא מתוך הבור ושורץ חוך לצור וכן כתב צמורת הרים
 (ק"ר ט) דלא אמרינן היינו רציחיה אלא צפירש לדופני הכלי או הבור מצפנים
 דוקא אכל אלא פירש לאחורי הכלי או על שפת הבור מבחוץ אסורים: **כתב**
 הרשב"א במדושי (ש"ס ד"ה י"ג לו) ואי
 פירש לאויר וקלטו קודם שהגיע לארץ
 אסור מספק כדאיבעיא לן לקמן ג' נמי
 תולעת שנתמרה פירשה [מקצתה] מהו
 פירשה לאויר העולם מהו וסלקא נתיקו
 לחומרא דאיסורא דאורייתא הוא עד
 כאן: **כתב** הרא"ש (סי' ט"ה) אהא
 דתינא לצרות שיחין ומערות שזיה
 ושזיה מהם ואינו נמנע כלומר ואינו
 נמנע ואע"פ שזדמנו לו תולעים לתוך
 פיו אינו חושש י"א אומרים דוקא שזיה
 ושזיה אכל ככלי אסור דילמא פירש

צדופני מנה וי"ל דאורחא דמילתא קמייהו והוא הדין צנלי נמי מותר ולא
 חיישין דילמא פירש אדופני מנה כל כמה דלא חזיניה דפירש ג' ולקמן
 בשמעתין משמע דכל היכא דאי פירש אסור חיישין דילמא פירש עכ"ל (א):
 ג וכו"ש הדפסן המשקה והיו בו שרצים חשוב כפירשו וכו'. שם
 אמר רב הונא לא ליפסי אינש שיכרא צנחיתא באורחא דילמא פירש
 לעילא מצנחיתא והדר נפל לכסא והוי עובר משום השרץ השרץ על הארץ.
 ופירש רש"י שיכרא. של תמרים הוא ומצויין בהם תולעים: צנחיתא. יצי
 שמסננים אותו דרך עליהם וקשים דקים: באורחא. שאם תפול תולעת על
 הקשים לא ירננה ומשם תפול לכלי ולמחר כשידאנה יהא כסור שלא יראה
 מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן: וקא עזר משום שרץ השרץ
 על הארץ. דכיון דרחשה והלכה קמה על הקשים נעשית שרץ הארץ עכ"ל.
 ונראה דדוקא צמסן על הקסמים או על הקשין הוא דאסור וכדמפרש טעמא
 דאיכא למיתש שמה פירוש ואח"כ יכול אכל מסנן צנוד דליכא למיתש להכי
 שהרי מה שפירש צנוד משליכין אותו וחי אפשר לו לחזור ולפול
 למשקה באורחא נמי שפי ליה ושפיר דמי ונראה שמתעטס זה לא כתב הרמב"ם
 (מאכ"א פ"ג ה"ב) דלא ליפסי אינש שיכרא צנחיתא באורחא משום דכיון
 דדוקא צנחיתא הוא דלא ליפסי מאחר שהודיענו שכל שפירשו ע"י סינון
 אסורים ממילא יהיה האדם שלא לסנן צנחין זה כיון שיכול לנח לידו איסור.
 והרשב"א ז"ל (ק"ר ט) שכתבו הרי הזכיר נקשין וכלישנא דגמרא ורבינו שכתבו
 ולא הזכיר קשין אינו מוצא לו טעם: **7** וכו"ש אב"ש בסתמא אין ידושה שמה
 פירשו כל זמן שאין הוכחה בדבר. כן כתב הרשב"א צמורת הרים (ש"ס)
 על שרצים צממים ורבינו כתבו צמורת הרים ואכל מאי דכתב לעיל קאי צין אמרי
 צין אשכר: **כתב** הרמב"ם צמורת הרים (ש"ס) המסנן את היין או את החומץ
 או את השכר ואכל את היחושין או את היחושין והתולעת שסיקן לוקח משום
 שרץ המים או משום שרץ העוף ושרץ המים נראה מדבריו שיחושין שצין
 וחומץ מותרים כל זמן שלא פירשו וכו"כ הגהות מיימוניות (ש"ס אות ו) בשם

סמ"ג (לארין ק"ז מד): שאותם יחושין [שהם] הצנחיים הקטנים הנמצאים בשכר וצין מותרים ע"כ. והיכא שעירה המשקה שזו השרצים מכלי לכלי אחר נראה
 דכלי שני דין כלי ראשון יש לו וכשפורשים על דפנו שצנחיים שרו דכיון שלא פירשו שם אלא עם המשקה היינו רציחיהו ולא דמו לפירשה מחמרה
 לתמרה דאיבעיא לן ולא איפשיטו כמו שאכתוב בסמוך ואף ע"פ שמדברי הרא"ש שכתבתי בסמוך ג' צרות נראה שאם מים צנלי ופירשו לפני הכלי

פירש אדופני דמנה מאכראי והדר לגו חציחא דמאכראי לאו היינו רציחיהו
 וי"ל דודאי למאי דק"ד דלפילו פירש מצפנים אסור קפירין ליחוש לדילמא
 פירש דשיחיה עובא דרחשי התולעים צדופני הכלי צנחיים וחוזרים למשקה
 ודמיא למסנן צנחיה דשיחיה דיחורו ויפלו למשקה מן המסננת אכל למאי
 דמשי דמצפנים היינו רציחיהו חו לא
 חיישין לדילמא פירש מאכראי וחורו
 דמילתא דלא שכיחא הוא ולא דמי
 למסנן צנחיה דשיחיה דיחורו למשקה מן
 המסננת:

ג **המסנן** וכו'. מימרא דרב הונא
 שהצנחית ופירש רש"י צנחיתא יצי
 שמסננים אותו דרך עליהם וקשים דקים
 והצין ציט יוסף דדוקא דרך עליהם וקשים
 וקשיא ליה על רבינו שלא הזכיר קשים
 ולפע"ד דלאו דוקא עליהם וקשים אלא
 הוא הדין מסננת כנפה קטנה שיש בה

נקבים דקים שאפשר שהרשע יחזור ויפול דרך נקבי המסננת נמי אסור ולכן
 כתב רבינו צמסן המשקה וכדרך שמסנן המשקה במסננת שיש בה נקבים
 קאמר והכי מוכח להדיא מדקאמר ליה רב סדא לרב הונא מניא דמסייע
 לך כל השרץ השורץ על הארץ לצרות יחושין שסינון דהוהרץ להצא ראה
 דמה שפירשה התולעת קמה על המסננת אע"פ שמיד חורה ונפלה למשקה
 נעשית שרץ הארץ דמדאיטריך קרא ליחושין שסינון אי איתא דמיירי בשפירשו
 לגמרי מן המסננת הוה פשיטא הוא דהוי שרץ הארץ כשאר שרצים אלא בעל
 כרחק דאיטריך קרא להיכא שזורה מיד לאחר שהלכה קמה על המסננת
 אלא שדשיחיה היא שחוזר מן המסננת לכלי מדאיטריך קרא להכי ולפיכך
 כתב רבינו דאין לסנן צנחיה והמסננת דאית בה נקבים קטנים קאמר כדפירשית
 אכל צמסן דרך צנחיה צין צו נקבים כלל משמע שאין לחוש שיחורו ויפלו
 ככלי אפילו מסנן צנחיה מיהו צערי דורא (סי' ט) כתב דאם סינון דרך מטלית
 שנשארו למעלה וחורו לנש אסורים ולא מיירי צמסן צנחיה אלא מסנן ציוס
 וידעינן דחורו למשקה וק"ל:

ד **וכו"ש אב"ש** בסתמא אין ידושה שמה פירשו וכו'. פירוש משקה
 שדרך ליגדל בו שרצים יכול לשחות מן הבור מן הכלי צמסן ואינו חושש
 שמה פירשו לחוך וחורו ואסור משום דלאו היינו רציחיהו דכיון שאין הוכחה
 בדבר למה נחוש למילתא דלא שכיחא שיפרוש לאכראי ויחזור והילכך אין
 חוששין אלא"כ דאיכא הוכחה שפירשו וחורו כגון המסנן צנחיה אכל באיסור
 והיתר הארוך כלל מ"א סימן ח' לאחר שכתב דין איסור סינון צנחיה כתב
 עלה ומשמע צורה דעה דנדיעבד מיהא אין לחוש שמה פירשו וחורו כל
 זמן שאין הוכחה בדבר עכ"ל נראה דהיה נוסחא דברי רבינו אכל דיעבד
 אין לחוש וכו' אי נמי היה מפרש אכל מסתמא אין לחוש דר"ל אע"ג
 דלכתחלה אין לסנן צנחיה מכל מקום דיעבד אין לאסור מן הסתם אלא"כ
 דאיכא הוכחה בדבר שפירשו וחורו ולא נהירא דודאי אין לך הוכחה גדולה

דרכי משה
 פד (א) וכן פסק באיסור והיתר הארוך כלל מ"א (דין ז):

פרישה
 אב"ש אב"ש פירשו בו אע"פ שחזרו אסורין. משום שרץ השרץ על הארץ:
 (ה) אב"ש אב"ש פירשו אלא על דופן הב"י. לאו דוקא נקט דופן הכלי והוא
 הדין לדופן הבור דעלה קאי שכתב בסמוך פירשו לאחורי צור או על שפת כלי כו' וכל
 שכן הוא דהרי כשהם צנלי כבר נמשכו מן הבור ואפילו הכי שרי אם לא פירשו אלא
 על דופן הכלי כל שכן צבור עלמא והטעם שחוזרין דהיינו רציחיהו (פירוש מקום
 גמולתם. עד כאן המגיה): (ו) לפיכך משקה שדרך ליגדל בו שרצים אין

הגהות והערות
 ג **מכאן** משמע שמסקנת הרא"ש לאסור לשאוב בכלי כמו שכתבו הפוסקים. אמנם בשלטי הגיבורים שעל הר"ף הביא שמסקנת הרא"ש להתיר. וצריך לומר שלא היה
 גורס בדברי הרא"ש מה שסיים ולקמן בשמעתין משמע דכל היכא דאי פירש אסור חיישין דילמא פירש. ואפשר שגם הטור לא היה גורס כן בדברי הרא"ש והבין שמסקנתו
 להתיר בדברי בעל שלטי הגיבורים ולכן כתב אב"ש מסתמא אין לחוש שמה פירשו כל זמן שאין הוכחה בדבר: **אב"ש** קשה אם הטור סובר שמסקנת אביו הרא"ש

מזו כשקין צלילה דודאי התולעת נשארה על המסננת ושמא חזרה ונפלה למשקה ואע"ג דליכא ספק ספיקא שמא לא פירש ואח"ל פירש שמא לא חזרה אפילו הכי כיון דליכא הוכחה דזכר אולינן לחומרא וזו דלין זה דיעבד דהלא הוא שומה לכתולה ואקור לו לשמות מספק שמא פירשו ומזו למשקה כיון שקין צלילה ואיכא רגלים לדבר והא דקאמר אכל מקמתא וכו' אשומה מצורות או מכלים בלא שום סינון קאמר כדפירשמי:

ה כתב הרשב"א כ"ז ופן שגמצא בתוך הפרי וכו'. כתב בית יוסף דליף לה משרצים שכלים ושצבורות דשומה מהם ואינו חושש שמא פירשו וחזרו ואח"כ כתב דזממדי איתא ע"ש רש"י ורבינו תם ורבי"א דלית הלכתא כשמואל ומיהו היכא דניקב הפרי לחוך אקור התולעת משום השרץ השורץ על הארץ עכ"ל וזרין לפרש לדעתם דלא

דמי לשרצים שכלים דאית זהו ספק ספיקא דילמא לא פירש כלל ואח"ל פירש שמא לא פירש לחוך אלא לפניו אכל צפירי ליכא אלא מדא ספיקא דילמא לא פירש דאי פירש קמא ודאי אקור מיהו הרשב"א טעמיה משום

נפילתה: מהו. מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ הוא או דילמא לא צעין שרישה: מקמתה מהו. מי הויא ככולה או דילמא צעין כולה: לאויר העולם. פירשה מן הפרי תלוש צאור וקודם שהגיע לארץ קלטת צפוי לצלעה אח"ל פירשה ומתרת משום דאיהו דראיהו לרחוש לא: לגג חמרה מהו. פירשה מחוכה לגגה מי אמרינן היינו רבימה או דילמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי: [לגג] גרעינתה מהו. אח"ל לגג חמרה דכבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעינות הפרי הן גדלים: מתמרה לחמרה מהו. ולא שרץ על גגה אלא מזו לזו מי אמרינן כיון דלא היינו אמה שורץ קרינן ציה או דילמא אויר העולם צעין וכולוהו צמלושים צעי להו. וכתב הר"ש (ט"ו סח) יש שגורסים פירש מת כגון שמת בתוך הפרי ולא מסתבר להסתפק ציה ע"כ אכל הרמב"ם (פ"ג הע"ו) נראה שגורס כן וכתב הרב המגיד שכן היא גירסת ההלכות (ר"ף כד) ור"ח ושכן הסכים הרשב"א ז"ל (מה"ק ב"ג ע"ג פג, ארוך פד סוע"א) (ב*) וכל הני דסלקו צחיקו פשיטא דאולינן צהו לחומרא דהא איסורא דאורייתא נינהו וכן פסקו הפוסקים לאיסורא:

אקורים אפשר דהתם שאני דמעיקרא היו צבור ועכשיו ככלי אכל הכא דמעיקרא כלי והשתא כלי שייך שפיר למימר היינו רבימה (ב) [בדק הבית] כתב רבינו ירוחם (נטי"ו ח"ה אות כו קלו ע"ג) חומץ שיש בו תולעים אם פירשו לאויר נקרא פירשו אבל מן החומץ לתבשיל לא הוי פירשו ומותרים. דן כתב רבינו ירוחם בנטי"ו

אות כ"ו (שם ע"ד) לטוך התינוקות בשומן חזיר כתב הר"ר ברוך בתוספות פסחים שאם היא סיכה של תענוג אסור ולפירוש רבינו תם (חוס' וזה לב. ד"ה וכשמן) מותר שלא אמרינן סיכה בכלל שתיה אלא בשמן שהוא נבלע יותר בגוף [עד כאן]:

ד תולעים הגדלים בפירות בתלוש מותרים. פשוט בסוף פסק אלו טרפיות (מ"ו): **וה"ש במה** דברים אמורים שלא פירשו מן הפרי אב"צ פירשו מן הפרי אפילו

לא הגיעו לארץ וכו'. שם צעי רב יוסף פירשה ומתה מהו מקמתה מהו לאויר העולם מהו חיקו צעי רב אשי לגג חמרה מהו גרעינתה מהו מתמרה לחמרה מהו חיקו. ופירש רש"י פירשה ומתה. המתלעת לאחר תלישתה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד

נפילתה: מהו. מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ הוא או דילמא לא צעין שרישה: מקמתה מהו. מי הויא ככולה או דילמא צעין כולה: לאויר העולם. פירשה מן הפרי תלוש צאור וקודם שהגיע לארץ קלטת צפוי לצלעה אח"ל פירשה ומתרת משום דאיהו דראיהו לרחוש לא: לגג חמרה מהו. פירשה מחוכה לגגה מי אמרינן היינו רבימה או דילמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי: [לגג] גרעינתה מהו. אח"ל לגג חמרה דכבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעינות הפרי הן גדלים: מתמרה לחמרה מהו. ולא שרץ על גגה אלא מזו לזו מי אמרינן כיון דלא היינו אמה שורץ קרינן ציה או דילמא אויר העולם צעין וכולוהו צמלושים צעי להו. וכתב הר"ש (ט"ו סח) יש שגורסים פירש מת כגון שמת בתוך הפרי ולא מסתבר להסתפק ציה ע"כ אכל הרמב"ם (פ"ג הע"ו) נראה שגורס כן וכתב הרב המגיד שכן היא גירסת ההלכות (ר"ף כד) ור"ח ושכן הסכים הרשב"א ז"ל (מה"ק ב"ג ע"ג פג, ארוך פד סוע"א) (ב*) וכל הני דסלקו צחיקו פשיטא דאולינן צהו לחומרא דהא איסורא דאורייתא נינהו וכן פסקו הפוסקים לאיסורא:

[בדק הבית] כתב רבינו ירוחם (שם) ולגירסת התולעים הנמצאים בעדשים ובפולין והרתיתן עד שמתו התולעים שבתוכן וכשבלשם בקדרה מצא מהחולעים בקדרה שיצאו אסורים ולגירסת רש"י מותרים ולזה הסכימו גדולי המורים [עד כאן]:

כתב הרשב"א כ"ז וזמן שנמצא בתוך הפרי אפילו חזרו נקוב וכו'. נמורה היתם (ק"ר סט) כתב כן וסיים צה שלל שיהא ממורו אין חוששין שמא חזר לחזרו נראה לי דטעמיה משום דליף לה משרצים שכלים ושצבורות שאף על פי שהכלים והצבורות פתוחים שומה ושומה מהם ואינו חושש שמא פירשו ומזו:

דרכי משה

(ב) ונ"פ ראה לדבריו מדלא אסר אלא לסנן דחיישינן שמא יפרוש על הקשים או עצים ויחזור לכלי אבל להא לא חיישינן שיפרוש בכלי שני לדפני הכלי: (ב*) הן ובאימור והיתר הארוך כלל מ"א (ד"ן ט"ו) כתב כדברי הר"ש:

פרישה

(ו) במה דברים אמורים שלא פירשו מן הפרי וכו'. כחמתי נדרשה דכל אלו אינעיות נמרא ולא איפשיטו ולחומרא: **וה"ש רבינו** או על הגרעין שבתוכו. נראה דאין לזנוז לומר שעדיין הגרעין בתוך הפרי דזה אין סברא לאקור דהא צ"ל לאוירא או חוך לפריו עיקר הקפידא וגם מאן יימר לנו שיהא לנו שיהא על גבי הגרעין כשהגרעין עדיין בתוך הפרי קמוס ואי מיירי שכבר חמכו הפרי לטעמי והגרעין מונה מוכו פתוח לאויר היינו כאילו הגרעין הוא חוך לפרי ועוד דאם כן מאי קאמר צמר הכי או שפירש מפרי אל פרי אקור הלא כל שכן הוא אם כשפירש בתוך הפרי עממו רק שיהא מן הגרעין אקור כל שכן צ"ל מפרי לפרי אלא נראה דמיירי כשהגרעין בתוך ומ"ש רבינו שצמחו ר"ל שהיה בתוך הפרי שצמחו לך צאיה גרעין קא מיירי. שזו ראייה נמיממוי פ"ב דהלכות מאכלות אסורות (הט"ו) שכתב ז"ל או שנמלא המולע על הגרעין מצפנים כו' מוכח מדבריו בהדיא דאפילו נמלא עליו מצפנים

דרישה

[ג] במה דברים אמורים שלא פירשו מן הפרי כו'. בסוף פרק אלו טרפות דף ס"ז בעי רב יוסף פירשה ומתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו חיקו בעי רב אשי לגג חמרה מהו לגג גרעינתה מהו מתמרה לחמרה מהו חיקו. ופירש רש"י פירשה ומתה. המתלעת לאחר תלישתה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה: מהו. מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ הוא או דילמא לא צעין שרישה: מקצתו מהו. מי הויא ככולה או דילמא צעין כולה: לאויר העולם מהו. פירשה מן הפרי תלוש באויר וקודם שהגיע לארץ קלטת צפוי לצלעה אח"ל פירשה ומתה מהו. פירשה מחוכה לגגה מי אמרינן היינו רבימה או דילמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי: [לגג] גרעינתה מהו. אח"ל לגג חמרה דכבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעינות הפרי הן גדלים: מתמרה לחמרה מהו. ולא שרץ על גגה אלא מזו לזו מי אמרינן כיון דלא היינו אמה שורץ קרינן ציה או דילמא אויר העולם צעין וכולוהו צמלושים צעי להו. וכתב הר"ש (ט"ו סח) יש שגורסים פירש מת כגון שמת בתוך הפרי ולא מסתבר להסתפק ציה ע"כ אכל הרמב"ם (פ"ג הע"ו) נראה שגורס כן וכתב הרב המגיד שכן היא גירסת ההלכות (ר"ף כד) ור"ח ושכן הסכים הרשב"א ז"ל (מה"ק ב"ג ע"ג פג, ארוך פד סוע"א) (ב*) וכל הני דסלקו צחיקו פשיטא דאולינן צהו לחומרא דהא איסורא דאורייתא נינהו וכן פסקו הפוסקים לאיסורא:

הגהות והערות

שפתי דעה פד הלכות תולעים... פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים וכו'...

דיני תולעים

פד דין שרצים הנמצאים במים בפירות בקבחה ובגבינה... וכו' י"ז סעיפים:

א"ש שרצים הגדלים א במים (ה) שבבליים... בושבבות שיחין ומערות (א) שאינם נובעים מותרים (א) אע"פ שאין להם סנפיר וקשקשת...

פד אע"פ שאין להם סנפיר... דכחיב ימימים ובעמלים... וכו'...

ביאור הגר"א... פד (א) שאינם נובעים... שם מה שהם ט"ו... (ב) לפיכך ט"ו... (ג) אבל אמר ט"ו...

פד (ה) שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

שפתי דעה... סימן פה הלכות דגים... משבצות ורב

דורתי אמר אלא פה החכם מתירין קלות למחלה שאינם בשאר דגים... פש"ק והוא...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

פד א במים שבבליים... וס"ה בעשר משקים שבבליים... וכו'...

השני נקרא ה"ל וזכר ע"ד ה"ל זכות ה' וזאת קלה ד"ל
 רשאי צריעה) העולה וזה לריכא דגם צמולא חביות קרוו
 וראקיל חולעים ים לרין ולהכזי עיי שיראה צמעה טלוקה דלא
 פירשו כ"ל אלג בעננה דר"י רלא נמלא הגי חולעים כ"ח למעלה
 החת אכזים הווכחים ים לחלות כמ"ש הנקלין דשס נחאו ומוחה
 העיפות ונקלה ראקיל ואין להחזיק ריעווחא חביות : אלה דברי :

(ח) ד"ה קולרין (ואף דמק"ח הבחתי מכינו ש"ס דמולו כן
 לפעמים אף שלא נקראים ובעת חכרתי ור"ן (במגילה פ' הקורח
 עומר) נקראו דנביין וקרא עי וכהן לרינו אלא לכחמילה
 ומוחזק (כתובה דף ל' ע"א) בד"ה איב דכ"ג לא יסא חסוכה
 ומפוחה עלונו לכחמילה מיוו הוא דקרא דלא שכיחי :

סימן ל

ע"ד שאלתו אם נותר לסקן צלילה וסקין שחוששין שיי"צ
 חולעים עיי צד לפי שראה בקפר חדש שגם זה צבלל
 האיקור שמכר בש"ס ומש"י דרב הונא לא ליטפי וכו' ורק צריעבד
 מותר ושבת הדחק כדעבד דמי ושא"ל אם ים לקמוד על הירא זה :
(ה) דרעתי אין זה לרין לפניו דנש"ע יו"ד גס' פ"ד ק"ג
 מנואר להדיה דרק נקשין וקסויים אסור לסקן
 כמנואר בלישנא דרב הונא בש"ס (חולין ק"ו ע"א) אבל מותר
 לסקן דרך צד או מנסכת שהרי לא יוכלו ליפול דרך טם אל חוך
 הווקשה עיי וצ"ב פירש כן דברי הנזכר רק שהקשה לנוה לא
 זכר העור צמקן עיי קסויים וקשין ונדרישה כחצ דפשוטו דגם
 כוכית העור צמק' ונרצח השקט שפול לתוך הכלי ועיי
 צד אין יכול לפול לתוך הכלי ונהיה לחוס שאח"כ יחזיק הנבד
 סוקך לכלי המנוולה שיפול החולע לחוכו כאשר הזכיר ועלמו
 השקט הזה צמק ספר חדש אחריו שאין זכר לזה בש"ס וטוס פוסק
 ונהו קשה צמ"י מהרמב"ם (פ"ד מהו"ח) צמקן וכו' ואכל את
 היצמושין וכו' לוקה וכו' הנה זה מפורש בש"ס ה"ל מנה דמסייע
 לרב הונא וזהו דמתיב כל השרן וכו' לרצות יצמושין שסיינן היינו
 דאחר הסיניו הוי כפירשו ולוקה אבל לחוס להווקשה שמתוך היינו
 אין חשש כ"ח כוונ' שהזכיר ר"ה צק צמ"ס וקשין וצודאי דכן כוונת
 ק"ה ס"ג ח"ל ח"ל לאסור לקמן דרך צד ונהו שנואל בש"ע
 ונרמ"ח להחרי צמשיטו ולבדותו וכל שסא רחוקה שיגלה הנבד
 עיי הכלי ויפלו לשם החולעים דהרי כל עמנו אויב וסקן כ"ח
 כ"י שלא יפלו לתוך הכלי חולעים ובעין ונ"ש בש"ס (פקחים דף
 י"א) הוי עלונו ונחזיר עליו לפרשו מיכל קאכיל וי"ה וצודאי
 יזכר ונכלי לגלות הנבד סוקך להכלי ואין איקור אפילו לכחמילה
 אבל בעין חשש דר"ה נקטוהו וקשין אף דדעה הא"ה דאין איקור
 צריעבד ונ"י דעה הנ"ה לאסור אף צריעבד וכו' הפרי"ח ב"ח וכו'
 הפרי הוואר שיחזיר ויקנן צבגד אלונו דנבגד אין שום חשש וי"פ
 ונזור :

וראתי צמרת חיים שהעיר דליכא למימר דמציא ראי' למה
 דלאור הש"ס וקודם חלינא דר"ה דבכלי לא חיישינן
 לפירש צדופני דנ"ח דהיינו רבוייהו ולהכי מוכר צמחא צלי סינין
 דבבר הוכיח זאת מצרייהא ונקרא ד"ה דפריש צדופני דצור
 ומחרן עפוי"ש מקודם דהמקשה לריה מדופני דנוח' הוי ק"ד דלא
 ויקרי פירש עיי כ"ח צמחא על הארץ ומהך דאסור צמקין
 נוכח דל"צ פירש דוקא על הארץ אף צמק"ח ביארתי דהי רחוק
 קלה צמחא המוקשה (ומהך צרייהא דאסור צמקן וכלא סינין
 שרי מוכח דינו דהנ"י דדוקא מזור לכלי אסור אבל וכלי לכלי
 שרי דהא צמקן נוחן וכלי ראשון לשם וולחתי סגדי"ה הציא
 ראי' זו אף נראה שראיינו מדברי העור ולמה לא הציא מצרייהא
 אף צמחא ח"ס דצרייהא מוזני וקרא לנלקות ובעינין שירחש
 צודאי על המסכנת אבל ונ"י ים לוור דמכלי לכלי איכא חשש
 ספק לאיקורא בעלמא ולרמב"ם דכל ספק מהי"ס שריא ודאי דאין
 ראי' ונקרא אף מהעור שצי"א דינו דרב הונא ומכח שפירי אף
 ל"ע על העיי"ו צמק"ה דאוסר גם וכלי לכלי והא"ך יחרן
 הא"י דינא ול"ל דגם העיי"ו לא החזיר כ"ח צד"ך שאינ"ה שמוחב
 הכלי שני להכ"י ים חשש דר"ה אבל צמעה וכלי לכלי מורה
 ובעינין כקרא זו מוכר צמח"ח ביארתי דאין להחזיר בכל צד
 (דוק) :

(ד) ומצאתי צמ"ח בקמ"ה שאלה שמתוך דברי העור דלא
 הזכיר צמקן צמקמים וקשין וטוס דגם
 צמקנת קטנה כנפא שיי"צ נקיים דקים שאפשר שהרשע יחזור לכלל
 דרך קציה הקטנים כוונ' אסור כהז' וי"ל והכי מוכח להדיה מדרי"ח
 דאמר לרי"ה הכיה דמסייע לך כל השרן וכו' לרצות יצמושין שסיינן
 דהולך להיר דמה שפירשה החולעה קלה על המסכנת ח"ע שמיך
 חורה ופלה למקשה נעשים שרן דמדאלענד"ך קלה וכו' דאי מיירי
 שפרשו לגזור והמסכנת הא פשיטא וכו' אלא צמ"ח דאילענד"ך
 קלה להיכא שחורה ע"ד (להכל"י) אחר שהלכה קלה על המסכנת
 אלוהא דשכיחא הוא שהחזר מהמסכנת לכלי וכו' עכ"ל ולי"ע דעיקר
 ההירוש' דאסור גם צמור לוי"ט ח"כ' לא נזכר בצרייהא שהציא הש"ס
 ונהו הא"י דינא צד שבעינין ונקרא דלא זה האכלו כל אשך צמ"ס
 שהציא הש"ס קודם שאלה שמה וצוקה ונויים שצנורות וא"ח
 למה שפירש צדופני הנזכר דהיינו רבוייהו אבל כשפירש חוץ לצור
 אסור אף שחזר לצור כמ"ש והרמב"ח וכן הרמב"ם (צמ"ח מהו"ח)
 הציא מקודם הא"י דינא צמ"ס שצנורות ואח"כ צמקן וכל זה הוא
 מווקשהווחא דקרא וגם דוקא גדול להציא ראי' וקרא שיש חשש
 שיפול לתוך הכלי דמוחל נוסחנה לחוס כן אם הוא צמקן שיוכל
 להיות כן כאשר הצי"ה בעלמו כחצ דהש"ס ללא דוקא נקט קסויים
 וקשין אלא גם צמקנת אחרת אם צמק"ה שיפול מהנה להכלי
 לאסוקי צד מועזה שא"ח טי"ל החולע מוננו :

(ג) ומ"ש ששם שו"ה שיצת ליון פליאה צמ"ח חולין בזהך
 דינא דרב הונא דלא ליטפי וכו' דילמא פירש לעיל
 מצרייהא והזכיר ככל לכאף וכתב רמ"י צמ"ח צמ"ח וכו' ח"ל
 כשיראה יסא קבור ט"ל יתמה מן השכר לקשין והולעה הוי"ס
 ונחמה עכ"ל ולמה חלה האיקור צמח שיראה החולעה וישתה והא
 אף כשלא יראה וישתה יכשל בצמילה איקור צמקן גם אכזי
 ענדהי צמ' והוקפתי דהרי גם כשיראה אינו רק שוגג ושום ועוהו
 והנה ונלצון רמ"י דנקט לשון יחיד כרחה לדינו רק חשש וסקת
 על חולעה ח"י שירחש ויפול וכיון דקמח"א נופלים טם עוד חולע"י
 טלה רחוק וא"כ מהי"ת צבל צרובא ורואי"ה טכבר נחקשו צמ'
 וחזירו דצריה ל"צ אף עדיין ל"ע דלענין איקור דרבנן דצריה לא
 צבל אין לחוס דקדרי' לקולא ווף דאין ונבעלין איקור לכחמילה
 וגם אין לנשוח צמ"ס ספק דרבנן מיוו כיון דאפשר דאין כאן
 איקור בכל מותר כמ"ש הפוסקים והוצא צמ"ח צמ"ח עמיתה מעיי
 שנתלעו עיי אף זה עוהו דביעול צרוב לא שייך כ"ח צמח צמ"ח
 שרוב הוהר ניכר צמ"ע והאיקור הוי עיי המערובות האיקור ואינו
 ה"י צמ"י עלמו לא הוי ספיקא אבל כאן על כל החולעים אם
 ה"י כ"ח צמ"ע ה"י ספק איקור דילמא פריש וכו"כ החוות דעה
 קבא זו צמק"ח צמ"ח חש"ס (פקחים פ"ח וחולין י"א) אף
 קשה דיתבטל והשכר דודאי ים ס' גריס ווף דלי"ע צמ"ח צדבר
 שיכול להכיר וליעור האיקור מ"י כיון דהוי אינו יודע כלל והחולעים
 שצמבר אחר הסינין אי"כ לאו איקורא קאכיל דמי"ח נחצבל ולכן כחצ
 רמ"י דכשיראה לותר וכו' דלא ל"ש צמ"ח כיון דניכר ואכל
 איקור צמקן ודוק :

ורנה חששא דר"ה דילמא סליק לעילא מצרייהא וכו' הוי
 דהוי כוונ' פירש וכלי צלי וסקת לשפת הכלי או
 לחמורה וא"כ זה ספק א' ועוד ים ספק שני דילמא נפל לתוך
 הכלי וא"כ הוי ק"ס ונהי דאין לעשות ק"ס צמ"ח עיי צד ע"ד
 מהכרחי להיות מותר וזה הוי כשיעט האו"ה דחמ"ה צד ע"ד שרי
 והב"ח וי"פ חלקו עליו ואפשר דזה כוונת רמ"י שכתב דלותר
 כשיראה יכשל באיקור ע"ל צמות צ' והיינו דלא לא יס' דק ספק
 א' אי פירש ולכן אף צד ע"ד צמק"ה צמק"ה צמק"ה לא ישה
 מונני צלילה דילמא ישה גם צמ"ח ויבוא ל"ד תקלה ע"ד
 שחששו צמ"ד לנל יבוא ל"ד תקלה ונהו שחשש צמ"ח שיפלו למטה
 עיי נקבי הכפה היינו שיפלו צלי וסקת וס' כפירשו למעלה צמ"ח
 הכלי דהוי צמ"ח דלא איפשר בש"ס אולינין לחוורא ווף א"כ
 נוחן המסכנת צמק"ה הנפה צמ"ח הכלי השכי' לא משהי' אויב כל
 וסקת ורב הונא לא מיירי צמ"ח דא"כ ניפשוט מי"ה האביע"ה
 דר"ס ועצ"י צמ"ח צמ"ח חל"ה צמ"ח חל"ה דמחיקו א"כ מותר
 וסקת דרבנן וס"ה צמ"ח צמ"ח חל"ה ומוחורתא דזה הוי כדבר
 הנולד ושכיח ולי"ע ס"ס ודוק :

(ב) ורנה צמח דמיי"ה הש"ס סייעחה לרינא דרב הונא דלא
 ליטפי וכו' מצרייהא חל' לודני וקרא יצמושין וחולע"י
 ססינן דאקורים ים להעיר דצרייהא י"ל דמיי"ה רי"ל המסכנת
 כל המסקין ונשאר החולעים ופירשו אבל אכזי דינא דר"ה לחוס
 דילמא פירש לעילא מצרייהא לא שמונו מצרייהא וכו"כ לשיעט
 האו"ה דר"ה הוא לכחמילה וצד ע"ד שרי הא"ך ים וקוס
 לוור דקרא להכי אחי"ה דמהי"ת אין חילוק בין לכחמילה לריעבד
 וכל צמק"ה דנביין שיהו עליו ה' צמ"ח לעכב ועי' הו"ס (פקחים
 ע"ל

(ה) ורפמיש ששם חש"ה דק"ד דמקשה לרב הונא דלא
 ויקרי פירש כ"ח שבורן על הארץ ומיי"ה
 סייעחה לרי"ה מצרייהא דיצמושין שסיינן דמיקרי פירש אף גלי"ש
 על

לגר הוא דאקור ושח"ר לגר שרי היינו מה"ה חלל מדרבנן חקור
 עייש"ה. והרי חזינן ונהך דחולעים ונזילה נזילה דאפין ונחד
 נזי"ב לר"ך לחלק דחז"ל לא חקרו כ"א אוכל שאינו ראו לאכילה
 אדם ואולי היא מחשש דילמא יחלל אורוג כשיהיה ראו לאכילה
 אדם וגזירה זו לא שייך רק דבר עשרינן שם אוכל עליו זרק
 טפספסל ונאכילה אדם חלל בחצר מדרב האקור זאכילה לא גזרו
 דמידי אחרינא היא ולא יוקרי טרף דאכרה החורה אף דמאוקים
 ולא חזיא לאכילה דהקפידה החורה ונח"י טעונה גופא כיון דמאוקים
 העה שלא יסקלו ולא יעוואו בהם נבנלהם ולא יסקלו נפשותם
 זאכילתם ויהיו קדושים כמבואר כ"ז נזיקתא פיי"א ונמדרשים ואף
 ר"י דלא דריש טעמא דקרא מורה היכא דמפורט טעמא (עבש"ס
 ז"מ קט"ו) ויהיה ח"ך שיהיה לא גזרו חז"ל בחפון וכן בחצר נזילה
 דלא יוקרי טרף ולא נזילה לאחר טעמא אפר דשם אחר נקרא
 אף הא"ח ונש"ע טהב"ו כח טרף ערוך ונח"ר לאכלו משום
 רפואה וע"כ דמיירי דלא נעשה אפר לגמרי ועדין טרף ע"ן עליו
 כדמוכח ונלשנו שקראוהו טרף ערוך ונח"ר דמיירי דע"ן שטרפו לא
 חזו לאכילה אדם וי"מ מדרבנן ויהיו חקור כמו נזילה טפספסל
 מאכילה אדם כמ"ש הר"כ רק דלרפואה שרי אף בחולה שאז"כ
 וכן זרמ"ח זכ"י קריה ויירי ג"כ כשערינן שם טרף עליו כדמוכח
 ונלשנו ואף שכחז שם זרמ"ח מוקדם דבאקור דרבנן מותר לחולה
 שאז"כ ובלבד שלא יאכל ולא ישתה האקור י"ל דגזרו מותר בז"ב
 דמיירי חינו בר אכילה כלל. חלל כשנעשה מהשרץ אפר רק לגמרי
 חסיק דמותר אף שלא לרפואה כמו בהך דחולעים לאחר יצ"ח ח"ב
 ואמת לדיכא :

על האזן ח"כ נכתמתי לפי דק"ל כהאוקרין צהרילים הוחלן
 שיש להם מולד ונח' ואילו מותר רק צהרילין העומדים ואין
 כמשיכין. היכא דינא צנההו חולעיה צה"ש דמותרין ואח"כ נעשו
 החרילים הולעו נמשכין וזחלין. אש החולעים טנההו קודם צמוד
 קיים ועומדין מותרים ואין חקור חלל אש נההו חולעים צהרילין
 אחרי שנעשו זחלין או דילמא גם הקודמים חקורים דהוי כפירשו
 צמים זחלין דנהס יש חקורא. ולבאורה י"ל דלא יוקדי פירש
 כ"א ע"ב פרקע או ע"ב כלי דזאה שמענו מבייחא כמ"ש הר"ח
 חלל פירש ע"ב ויש זחלין לא שמענו דאקור כ"א דהחולעים
 טנההו צה"ש חקורין. והנה אש כאמר דחולעים טנההו צמים
 צכלים שיש להם מולד ונח' חקורים כמו צהרילים הנמשכין. ח"כ
 מוכח נהך דרב הוכח ונזיריחא דיחושין טסינן דאקורים דוקא
 נשום שפירשו על הכלי והלא צמקנא זל"ה נעשה המים או
 הנשקה כמחשכין וזחלין כמונן ח"כ חקורים ומה שרוחשים צמים
 הנמשכין חלל ודאי דלין הריחוש הזה חקור לחולעים טנההו צמר
 צמים חקורים חלל כמשכין ח"ך ח"ן רח"ה מה דגם האוקרים
 צנעילים הוחלן דמיירי ליומם ונחלים נשום דהנעילין מהה ג"כ על
 האזן כמח"ס. חלל כלי ח"ן דמיירי כלל ליומם ונחלים ונותר אפ"י
 החולעים טנההו צמים שזשה אף שנמשכין וזן משמע צמ"ס
 (חולין דף ק"ו ע"ב) דפשיעא ליה היחלל דכלים ודגש מ"ן
 לנרות בורות וכו' וכ"מ מפשע דברי הש"ע והפוסקים דלא החיבו
 חקורא צחלין רק צנעילים ולא צכלים :

(f) **וישי** זכ"י דלשקוף השרץ דהוי כנובל חקור לכתחילה
 היא דזעינן משום רפואה חלל לא כשכבד שרוף אף
 דברמ"ח זכ"י קריה נקט האי לישנא וי"מ זכ"י פיר ח"חא צמחנר
 לטרף רפואה וכו' ומשמע דגם כשכבד שרוף ג"כ חינו מותר רק
 לטרף רפואה ולשון הא"ח ח"י לט"י ונחמורחא כמ"ל ועוד אפר
 לרון משום חקורא דרבנן צמירי דמא"כ עליו כמ"ש זב"ש"ע י"ד
 זכ"י קי"ו וטוב ונלחתי צפר"ה זכ"י ק"ג דהסיב על הונחת כהן
 ונפשת דברי הרמב"ם (צפ"ד מהו"ח) טהב"ו ח"י"ב משום חקור
 זל חשקלו מדרבנן ודח"ן יותר דברי הנו"כ דל"ש ע"י הך דחולע"י
 לאחר יצ"ח אף דגם לפר"ח י"ל דל"ש צ"ח כיון דלין אוכל אוחס
 צפ"ע וגי לקנון. וגם זכ"י מהו"ח דאקור לטעוה דבר האקור
 זאכילה שיהיה כפסד מאכילה אדם ל"ע דל"ע הך גזירה כ"א ע"י
 צעוול צמערבות דגזרו חז"ל דילמא יצטל האקור דצד"ס שלא
 יהיה בהם שיעור לצטלו ולהבי צכלי שדרכו להשתמש רק בשפע
 ס"ל להרצ"ח דמותר ולא שייך צ"י חקורא דחינן חקור ענ"ד
 קיים ל"ע (וגם לרצ"ד דאקור מה"ה יש לומר כע"ן זה) חלל ח"ן
 לרעות גזרות חז"ל זל"י ונח"ל דגם צה גזרו וללמוד מעליוכו כבר
 נבואר (צפ"ד מה"ס ידים) דלין דלין דברי סופרים מ"ס
 ואכמ"ל :

ודיוצא ונה לדינא דבני בשמים שהנהו צחים צמחנים ועו"י
 מותר לטוחו ולשתוח מהם כמו מצורח אף שהמים
 טנהם נמשכין וזחלין כבודע ואש המים צחים מותר או מותר
 מעיין יש לחוש דילמא נההו שם החולעים ואש שח"ב מותר
 צכלי וטופך להורג ג"כ חקור ואף צמי בשמים היינו אש הנורז
 ח"י-מחנר-צח"ך-חלל-אש-היא-מחנר-צח"ך-ל"ע-דיש-לאקור
 דכל המחנר לקרקע ה"ה כקרקע ויש לרון נפגותה דר"י ור"ן
 ורצ"ח (צמולין כ"ז ע"ב) צפ"י שהח"ע צמחנר דלר"י חקור
 רק משום דרוחש צפ"י ולרצ"ח ור"ן גם לא נוגע חקור דמחנר
 לקרקע ה"ה כח"ך חקור משום טרף האזן וי"ל דגם רצ"ח ור"ן
 מותר נענין זה ע"י לקנון דקיסוח שא"י דרצו מאריעא ומחנר לה רוק.
 ונח"י"ס חקורים טנעשו נמשכין ומקבצ"ח דלין לחקור החולעים
 טנההו קודם שנעשו כמשכין ולאשר לא שכיח כח"ח לדין. למעשה
 קרתי צה ודוק צמ"ש :

(ח) **ודנה** גם להפ"ח דליכא חקור דרבנן זאקור טפספסל
 מאכילה אדם כ"א משום זל חשקלו. ג"כ ח"ש
 הך דינא דטרף שרוף דמותר רק משום רפואה וזל"ה"ה חקור
 מדרבנן עכ"פ משום זל חשקלו ולא קשה מ"ש מהו"ח מה"ה דפירות
 שהחלישו לאחר יצ"ח מותרין דעפ"ה צעלמא הוא דנה לא שייך
 חקור דצ"ח כיון דחינו אוכלים צפ"ע כ"א ע"ש הפירות ונח"י"ס
 צמ"ס (ספ"ח"ע) צחולעים טנעוים חיבללו יו ונח"ל ח"כ"ל דאף
 צפ"ע כשה"י רואה אוחס ה"י קן צה"ס חקור משום צ"ח מ"מ
 מעורב עם צמר הדגים ואינו רואה שרי וכו"כ הפר"ח זכ"י פיר
 קק"ד לענין שפתיים ויש מצורות דאף שיש צמים חולעים ליכא
 חקורא דצ"ח וכן ח"ש הך דחמורה צפ"פ כ"ה דאפרוח ונזילת
 נזילה שרי דצ"ל מעפ"ה כע"ן מ"ש צמירי מלך נפח"ע דחולע"י
 טנעוים מותרין דהיחלל נבלו והקשה דלע"פ ס"ל שח"ה מ"מ
 יש חקור לחכלן ח"י"ן משום זל חשקלו כדמוכח צמ"ס (שנח ל'
 ע"ב) וח"ך לחקור דצ"ח חינו רק מדרבנן ולכן לא מקרי צב"ל
 זאקורא ע"ש וחי"כ י"ל בהך דבילת נזילה ונמנח יעקב צכלל
 מ"ח קק"ד הקשה על המע"מ צמירי דרצ"ח ח"י"ן דכ"ל
 לחקור דרבנן קפינן לקנון צידים ונח"י"ן דכל חשקלו ח"י"ן
 דח"כ"י מה נקשה צמ"ס דטבת ח"י"ל דגם מנצ עטור ח"י חקור ליתן
 לקנון דכ"י חכלנו איכא חקורא דצ"ח והא דרבנן קפינן ל"י צידים
 ע"ש והנה אף שדברי המע"מ נכונים נטיק הדבר דהך דל"י חקור
 דכל חשקלו דבר המחוק לכ"ע חינו רק מדרבנן ול"ש צה לומר
 דצ"ל זאקורא ונקושיחו נהך דטבת אף דהפרי"ח זכ"י קי"ו שהעיר
 ג"כ מזה לא ח"ך כ"א כ"פוסקים דגם חקור דרבנן לא קפינן
 לקטטים וי"מ נמסרה לנח"ך (צפ"י מה"ח) ח"ך צהכל דגם לרצ"ח
 ח"כ קל"כ צ"ד מ"ו"ן להפרישו ומחוייחא גם חקור דרבנן לא
 לא

(i) **ומה** שהקשה בהא דכתב צמ"ע ס"ס פ"ד דטרף שרוף
 מותר לאכלו נשום רפואה. דהא אף צלי רפואה
 מותר כמ"ש הרצ"ד והרצ"ח (צמולין דף כ"ה ע"ב) צחולעים
 צמחנר ונח"ר י"ב חודש דמותרין נשום דהנה עפרה צעלמא. וכן
 אפרוח ונזילה נזילה דל"י גז"ל עפרה צעלמא היא כמ"ש (צמחורה
 ס"פ כ"ה) ועטו"ש"ע קפ"ו כבר נחקקה צה זכ"י ונחה יעקב כלל
 מ"ו סק"ע ומי"ה ע"ה מהא דקוף חמורה דכל הנשרפין אפרן מותר
 ח"ן מחשבה והקדש ונחשבת רי"ש כ"י רכ"ה ורצ"ו חמורין מה
 ע"ן זה להך דקוף חמורה דמח"ח"ן מיירי זאקורי הגאה כמ"ש
 רש"י צ"ח פירוש על הו"שנה ונחוקי שם ד"ה הנשרפין כחצו
 הטעם דבשרפין אפרן מותר משום דכיון דל"ה הכחז לטרפן ואחר
 שנעשה כמלוח חמורה כבר הלך החקור ואפר מותר חלל כקצ"ן
 כיון שלא ל"ה הכחז לטעוה בהם שום דבר (וט"א דנקב"ו היא
 נחשקת תקלה) משוך חקוריהו לעולם ע"ש והיינו כיון דאק"ה
 ריכהו חקור ליהוה ג"כ מהאפר. ומ"ש צפ"י"י (צפ"ד דפסחים)
 דהא ח"י שלא כדרך שחלון י"ל ד"ש דגם שלא כד"י"ן חקור
 מה"ס ח"י שח"ן לוקין ענמ"ל (צפ"ה מה"י יק"ה"ת) ועוד צה
 שד"ך ליהנות מהאפר הפקר דעיקרי דהוי כד"ה"ה והאכרתי צה
 צוק"ח (ע"ל צמח"ח זכ"י כ"ח) חלל מה יצ"ן שר"ס ל"ה ח"ן
 הנה מהנשרפין ונח"י רי"ש שפיר מי"ה להך דכל הנשרפין וכו'
 דהוא מיירי דבר חקור ע"ש שנעשה אפר וימי"ה דצ"ו"ג אפרן
 חקור כמ"ש צמ"ס ח"ן מחשבה והקדש ונחוקי ח"י"ל כחצו משום
 דכח"ב ולא ידבן וכו' וגם ה"ש"ך צ"ד סק"ה ס"ק י"ע דמיירי
 צא"ה"ה כמו כה"כ ועללה שפיר הצי"ה הך דכל הנשרפין וכו' וכו"
 כיון דשר"ס ח"י"ס חקורים רק זאכילה ולא צהנח"ה אפרן מותר
 כדמוכח נהך דחולעים לאחר י"ב חודש ונזילה נזילה דאפרן מותר
 ח"כ שפיר הקשה דבשרף שרוף האפר מותר אף צלי רפואה וגו"ה
 הולך שיהיה בחולה שא"צ סכנה :

ואוקרם גם הקושיא שהשח"ר צמ"י צל"ע כ"שע"ד נהך .
 דהנה צונחת בהן בשע"ר החמורות צמ"ח פ"ע הול"ה
 ונדרבי הרמב"ם (צפ"ד מהו"ח) דרצ"ח האקור זאכילה כשנפסל
 ונאכילה אדם שרי כמבואר (צפ"ד דע"י) ונקרא דנזילה הרחו"י
 מא

כחלוש כמו בעבודה זרה, והציאו הצ"י צאו"מ (ס"ס תרכ"ו).
 הרי דיליף מעבודה זרה, ולא כמו שהחליט החתם סופר דלין
 למילף לשום מילי מעבודה זרה. ואף דסקך ילפינן דמחוצר
 פסול משום דכתיב (דברים ט"ו י"ג) באספך מגרנך, כפרש"י
 בפרק קמחא דסוכה (דף י"א ע"א ד"ה פסולה), י"ל דמיעט רק
 מחוצר מעיקרו, אבל חלוש ולבסוף חיברו כבר דומה לגרנך,
 דמתלה אספו והיה חלוש.

זבדה שהציא השואל משו"מ רמ"ן דהמולעים שבקמח
 המונח על רצפת קרשים או אצנים, פשיטא דאסור גס
 להפרי חדש דאינו כלי ולא היינו רציטיהו. תמוה הוא וראוי
 לטומנו ברמץ, דמה חלוי זה דוקא בכלי, הא מפורש בפרי
 חדש דדוקא דבר גוש ויבש כגון פירות וחתין וקטניות, לאו
 אורחיה דחולע לנאה מן החור שמתגדל צו ולחזור למקומו,
 ולפיכך לא הוי רציטיהו, משא"כ דבר לח וקמח שאין מתגדל
 החולע מוך חור, בהכי קים להו לחז"ל דהיינו רציטיהו
 לפרוש מן הקמח ולחזור עיי"ש. וכבר כתבתי דכיון דכתיב
 השורץ על הארץ, נריך דוקא מחוצר מעיקרו כמו ארץ, אף
 דאינו כלי כיון דאינו מיטלטל מ"מ קרקע נמי אינו. וכ"כ
 ז"ל"ם בפרק קמחא דחולין (דף ט"ז ע"א ד"ה אמר) דלענין
 עבודה זרה דילפינן דהר אינו נאסר, לכן חלוש ולבסוף חיברו
 נאסר דאינו כהר דמחוצר מעיקרו, ולענין הכשר זרעים דכתוב
 כלי צעינן דומיא דכלי דמיטלטל, לכן ס"ל לחד תנא דחיברו
 אחר שנחלש אינו מוכשר כיון דעכשיו אינו מיטלטל ככלי, ולענין
 שחיטה הוי חיברו ולבסוף חלוש ספק, כיון דילפינן מויקח את
 המאכלת (בראשית כ"ב י'), אי נריך להיות ניקח ומיטלטל בשעת
 שחיטה, או דממעט רק חיבור מעיקרו, דמעולם לא היה צר
 קיחה, כיון דלא ממאכלת ילפינן רק מויקח, עיי"ש. ולפי מה
 שכתבתי בלאו הכי צעי רבא לענין שחיטה, דאף דמן החורה
 נריך דוקא מיטלטל כמאכלת וראוי ליקח בשעת שחיטה, מ"מ
 אפשר אסור מדרבנן דגזרו להיות כמחוצר, משא"כ לענין
 הכשר דהוי אפואי טומאה, לא גזרו שיהא כחלוש לחד תנא.
 וכהאי גוונא אימא צביה בפרק קמחא (דף זי"ן ע"א) אפואי
 טומאה מדרבנן לא מפשינן. **L**

זבדה שכתב החתם סופר שם מדאמר רבא לענין הכשר
 זרעים פליגי תנאי, ולא אמר נמי דהני תנאי פליגי נמי
 לענין שחיטה, ש"מ לא ילפינן מהדדי. אין קושיא, דנהי דלענין
 הכשר זרעים ס"ל לחד תנא דמייחשב כחלוש, מ"מ אפשר לענין
 שחיטה גזרו רבנן שיהא כמחוצר, דהא כתב הב"ח צקונטרס
 אחרון ליו"ד (סימן ו"א) אחר שהציא נמי דברי תרומת הדשן
 דחלוש ולבסוף חיברו אינו מדאורייתא כמחוצר, לכן אפילו
 חמולא בציזה ענין דהוי מחוצר, אין ללמוד גזרת חכמים זו מזו.
 ובשו"מ מהר"י אסאד (יהודה יעלה בחלק יו"ד סימן נ"ח)
 העלה דכן דעת הרשב"א בהשבעה (ח"א סימן אלף רל"ג)
 דחלוש ולבסוף חיברו מדאורייתא אינו כמחוצר, אלא כשארמרו
 דהוי כמחוצר הוא רק מדרבנן. ושם בשו"מ מהר"י"א אסאד
 הביא עוד מיו"ד (סימן ו"א ס"ב) דלאו כמחוצר דמי, ובח"מ
 (סימן ז"ה ס"א), ובאה"ע (סימן קכ"ד) לענין גט, כמ"ש ב"ח
 (שם ס"י) ופרי חדש (שם ס"ק י"ו), וביו"ד (סימן שס"ד ס"א),
 ומדמי כל הנהו לעבודה זרה עיי"ש. לכן אין הכרח לומר
 [ד]כמו לענין הכשר זרעים פליגי אי הוי כחלוש ה"ג לענין
 שחיטה, דאפשר מאן דס"ל לענין זרעים הוי כחלוש דהוא
 לחומרא יהא נכשר לקבל טומאה, משא"כ בשחיטה אם יהא
 כחלוש יהא לקולא, ומאן דס"ל לענין זרעים הוי כמחוצר מ"מ
 אפשר דהתם לא גזר ובשחיטה גזר שיהא כמחוצר. וא"כ לענין
 שרץ על הארץ דלא מצינו בש"ס דגזרו דחלוש ולבסוף חיברו
 יהא כמחוצר, אין לנו לחדש גזרה שיהא כמחוצר.

עוד הציא השואל משו"מ רשב"א (ח"ג סימן רכ"ח)
 דהמחוצר לקרקע צטל הוא לגבי קרקע ואינו מקבל
 טומאה. ג"כ לא תברא, דבקבלת טומאה דבתורה כתיב כלי,
 ומחוצר לקרקע אינו כלי כמו שפרש"י בפרק במה אשה (שם
 דף נ"ח ריש ע"ב), ורק בתנור וכירים ס"ל לרמב"ן (בפרשת
 שמיני ויקרא י"א ל"ה) דאפילו מחוצר לקרקע מקבל טומאה, וכן
 ס"ל לרמב"ם (פט"ו מהל' כלים ה"ו ובפיה"מ כלים פ"ה מ"א), והוא
 גזירת הכתוב כמו שכתב מורחי (שם), אבל רש"י ס"ל דגם הם
 לא מקבלי טומאה כמחוצר דלא חשוב כלי, אבל נהי דאינו
 חשוב כלי מ"מ קרקע נמי אינו - היכא דכתיב הר או ארץ,
 דדוקא מחוצר מעיקרו דומה להר וארץ.

זבדה שהציא מהמג"א (סימן תרל"ז סק"ו) דמחוצר לקרקע
 בקרקע. הכל הציא גס הוא, דהא במסקנא לא ס"ל

גג. להג"ר מאיר צבי וויטמאיר אבד"ק סאמבור, דפוס פרעמישלא תרל"ב.

שי"י תשורת
 מהדורה תניינא
 גוה"כ ר' אליהו יגואג סאבאק צ"ח

ויקרא

יוד הלכות תולעים

יהושע

כה

17

המים ועוד כפי שסמלה הכתוב ופגעי נקי ק"ח דהולעה
הגדל כהולע לא חשיב זריע ונכיל כמו כן בהולעים קטנים
זריע שגמים ושגמויות ודאי כנאם דעבלי דליא ליגע במשעו
של חיקור שמעו קטנותו .

ולענין

על חיקור הגדלים צריע שכלים ושגמויות שישין
ושמרות שאין נוצעים מותרין לפיכך קומוה וקומוה
מסס ואינו נחשב . כנאם דאם חזמנו תולעים לחוד פיו
וסתתה נאם שלא נכלעו עם המים אינו יכול לנלועם דהרי
מקמי מן המים אל חוד פיו ולא המירו ללא כי נכלעו עם
מים ולא נחשו אל חוד פיו אלל אס מיקשו מן המים אל
חוד פיו כנאם דאקור לנלועם ותימיה מלמתיין מירש לאיר
העולם וקלמס נפיו סו קי וקפה דלמס לא חשיב כשורין
אל חוד פיו וייל דלמיד דנעיק מירמס על האנן ואילו לא
מס על האנן מירש המוקמות בני קישוה שסתליב
בצדיהם לדעה נקיי זיל סבי נמי חולעה שפסקה מן המים
ורמקו אל חוד פיו חקור לנלועם דחשיב כחושם על האנן
אלל אס נחש החולעה מעלמס עד שכלעה מוחר לדעה נקיי
ולדעה סקירימ דכל סיכול לחושם אמילו לא נחש חקור
סבי נמי אס מירש החולעה מן המים אפי' לא נחש חקור
לנלועם ואיח ולדעה נקיי זיל דנעי מירמס ואילו לא נחש
מוחר קלמס מן סחורי נפיו מירש מקמקא ליה הלל לא נחש
ייל דמירש אפי' דכין דמירש חשיב כחושם ומקויה מפי ליה
ולמיד דכל סיכול לחושם אמילו לא נחש חקור מוקי אס
דמקס לאיר העולם דוקא כמחור אל נתייה אלל קלמס
נפיו כיון דיכול לחושם חקור .

ולענין

מענות שמכונקים בהם המים שגאים דרך למנות
מן המעיין אס נמלאו חולעים נעמכה היה כרי
לכאורה דמוחר דמים שמכונקים מותרים לעיב דמוחרים
המים שנעמכה אל המעיין עיי נלוק כנאם דלא חשיב מיכור
לענין זה אלל דליכא לקמקי שעה חולעים שנעמכה מן
המעיין נאל ואקוריס איכא לעיכר דכאן נמלאו וכאן היו
ולא חייסיין שמה גדלו נעמיין אלל דיש לחושם לחמירי באיקור
דלמתייהם זולת היכא דהוי קי אס יש צמס חולעים ולא
סומקו המים מירש בהם חולעים . עוד היה כיל עמס לחמיר
דאין דרך מים חולמין מן מעיין נובע להייה צו חולעים
אלל כי גדלי חולעים אין גדלים אלל צמיס המכונקים ואיכ
יש לחלום דודאי מן המעמס גדלו חשיבי מן עוב לסמירי .

סימן נ

ראיו

לפרט מירש נכבש דדוקא קומוה וקומוה אלל
לכאורו בבלי חקור דמייסיין דילמא מירש מירש מירש
לל דופן סבלי כלל לא נעמרים ולא נמחין אפי' כי מילא
מן סטר סוי מירש דעמיקל צור וסמחא כלי וכחש דהכי
סדמס נומס עמס דעבליס הממסוים מהכל חלקן וקדקעוה
לא סו כתיימיה צכלים יעיש . ותימס גדול דלילו חשיב כמורס
כשמילא מירש בבלי מן הצור גס מירש שצבור מירש ומעמס יאקור
אפי' נשמות ולשמות דליח דלא ימלו מן הבלי אל חוד הצור
ומרי מיקשו ועוד דליח אפי' מירש עיב שוס דבר אחר חשיב
כמירש אפי' סוי נחוד אורי הצור איכ לא יכא מוחר לשמות
ולשמות דליח שלא ימלו אל המים שוס קממין או שוס עין
לך אל המים וימקשו החולעים עיב אלל ודאי דכל שהוא
חוד אורי הצור סוי סוא כלילו מירש אל כוהלי הצור נעמרים
דחשיב עמס נתימס וקפי הוליס מירש בבלי מן הצור חשיב
מקום נתימס כל שסוא עם המים דשפח מיו ולסונו הכי
סוא בבלי שסוא מן הצור ולא חייסיין דמירש על שינו
ומכירו וכש שיהבאר ציח שאל לקמן . ואשער לומר דחולעים
ספורים בבלי שסוא מן הצור או דדופן הבלי מחמירי או
נחוד הבלי סוי מירש דעבלי נכר חולעים שצבור דהיח
לימס ועוד דמיו קמס אי מירש וטמל ועיין בפרס קי מירש
דחשיב לים כמין קמס ולא קמס איכא ולא ציטול נכר איכא
כמירש סבלי חס אין לומר דנעמס עממע דכל היכא דלי

מירש חקור חייסיין ולא סמכין סקי והציעול אלל דוקא
עמס דמיינו נתימס וכדלמתיין בני לא לימסי שפכא נכתייהם
דלעיב דהוי קי ונכיל צנרס אפי' חקור ועוד דהוי צריה
לרוב המוקקים ולא נעיל . ומדברי השפכא צמידושו עממע
דמוחר כל קלא מירש חוד לצור ואפי' מירש עיב כלי או על
האננים חקור עמס שרן שסורן וכי עממע דוקא כי מירש
לחוד עיב עלים וכי אלל כי מירש נחוד הצור מוחר אפי'
על עלים ואננים ולשון הרמ"ש לא עממע דאקור אלל כי
חשיב ליה חוד לצור ואפי' אשער לומר דלא סמליע לאקור
אלל דמחמילס כחש דלמירש דמחמיל קחמי והיס אפי' בבלי
לא חייסיין דילמא מירש מירש מירש דמחמיל ונחש סבי כחש דלקמן
עממע דכל היכא דלי מירש חקור חייסיין דילמא מירש ואיכ
מליין לומר דעיב אינו חקור אפי' מירש דמיר כל היכא דלי
מירש חקור חייסיין דילמא מירש ואיכ אמילו מירש שצבור
יאקור דלמירש דילמא מירש עיב דלי וטמל אלל ודאי אפי'
מירש ליה מן הצור נעמילס דהרמ"ש חקוריס לחמיר
(ועיין להכר כתיבה נקימין מירש הנבי' אור ד' עס שסמלרד
דמחמיל עיין לך נא דאם) . וקדש כתיב ופגעי נקי ק"ח
כשמילא מן הצור לכלי דהוי כמו מן סבלי אל כלי אחר דאין
הגדל בין צור לכלי ובין כלי אל כלי רק זס יש הגדל בין
עייה מכלי אל כלי ובין סואכ בבלי קמין מחוד כלי גדול
דודאי כל מה שמוכס נחוד הבלי שסמקין צמורו מקרי סיינו
נתימס אלל דנשכונס הכלי לחוד סבלי או הצור כדי לעללות
ממנו שס מייך למוחר דילמא מירש לחודן הבלי נמחין אלל
כשעייה מכלי אל כלי אי מירש נעמרים סיינו נתימס יעיש
וסן אמה קלא על סרש מירש והשך חלונותו אלל על רייו
ואירס דכחצו נתימס דלי מירש על דופן הבלי לאו סיינו
נתימס אפי' על דופן נעמרים ולא עוד אלל דלמיר קיל
לאקור אמילו לא מירש על דופן הבלי לכלל כמו מירש .
(ועיין לפרט חכמת אדם צנינה אדם דמיס עיב שסמחורר מה
על הכר כתיב כמו עימ"ש) . ואמילו לפי דעה לא סמליע
למאוריכו מה שהקמיו צמחי דליכ כל מירש שצמורות לחק
דילמא כשמילא נפלו המעקין לחוד הצור כמירש עיב כנאם
לסקל היכא דלג צמיס הללו דליכא קי אחר שמה ניומור
ועיין מירש נקי ציח הכואס על הפריה זיל צמיס שסמליעו
ולג צמס ועיין צמי מוחיק נככס מה שהקמס עליו דקמס
סיה עס חולעה קי לא סיה עס חולעה לא חשיב קמס כיון
דמוחר בהולעים כמירש סרש עיב בני קמח עלקמו ואחיק
כודע שתיס הקמח מוחלע דאקור דליכא אלל קי אחר שמה
כיומה יעוירש ואשער לומר דלא דמי מירש לקמס דנבי מירש
אשער להלוח שהחולעים סס צמולי הבלי או צמולי המעמס
ולא נאל אל חוד הבלי עקד דככס כשדולים נמח שאל
יצוא חולעים לא כן נקמח דכשיס חולעים נקמח דככס
להייה בכל הקמח ואין חמס יוכל להלוח צמס דבר . עוד
הקמס עמס סרש עיב דאפי' הימל דאין לחוש שמה מירש
על דופן מנא מירש מירש בודאי על הקמח יעיש . אלל
דהימס על הפריה איך לא כתיב דודאי חולעים עממיס
כשנחן נקמח ודאי חשיב כשכרשים דנקמח לאו סינו נתימס
וייל דכך סוא דעה סרש עיב לומר דנקמח ודאי מירש
סינו חולעים עממיס ומירש תימס מלמא שפומס כי סאי איך
לא אמרו הפריה . ולדעה כי כתיב סרש עיב מירש כמו
חולעים שצמוחן כשנחן נקמח למה רייו כמו שנתבאר .

ולענין

יקוח חולעים מנכס העולם מנכס האדם צמיס
ואחיק צדקיס ארתס אס ימלאו צי או צי חולעים
אוקריס ארתס דלחי עי שקלא עליהס נכר לומר כיון שדרכו
להחליע מיל עמל כי או לא עמל כלל הכי כיון שדרכו
להחליע אינו יכול לאכול זלא צדיקס וצדיקה לא מסיבי
אלל קודם ציטול לעין שמה כמירש הפריה צמין ליד קי
מיד וגס לפעמיס אינו נכאם ולרין מירש יעיש . ונאם גס
לדעה סאריה כי מירש סוף קיב דלא סמיר דהשכיר יקוח
שנחשלו צדיעוד אלל כקלא חומקו בהולעים כגון מירש
שפמעיס מליים ולפעמיס אין מליים אלל סרמיים צמדיה
שחומקו

ישוב מרווח בדברי הסוד

זהו ודאי קרוב צמחיאות ושכיחי, וקושיא הנ"ל במקומו. וזבן [נראה דהנה] באמת בלא"ה קשה על הטור (ע"י ש"ך ס"ק ל"א) לפני מה שכתבו המוספות בצבורות (ס"ד ד"ה רוב) מצואר דאף טמא שילא דרך צית הרעי לחוץ, עתור לכ"ע דהוי כמעוכל, ע"ש, והטור סתם פה (דטמא) [דאסור], ולא חילק אס נמא צחוכו או יא לחוץ. ונ"ל שלס שאני, כמו שמצואר מדברי הר"ש צאהלות פרק הנ"ל דכתב ונ"ל ומחוק הסגרא היה נראה צין לענין איסור וצין לענין טומאה, דכל דבר שנמא שלס כצרייתו, כגון חיטין שנגללי בקר וכו', לא חשבינן עיכול עכ"ל. וחיטין שצגללי בקר כבר יאלא דרך צית רעי, ומ"מ הואיל והן

זהו ודאי קרוב צמחיאות ושכיחי, וקושיא הנ"ל במקומו. וזבן [נראה דהנה] באמת בלא"ה קשה על הטור (ע"י ש"ך ס"ק ל"א) לפני מה שכתבו המוספות בצבורות (ס"ד ד"ה רוב) מצואר דאף טמא שילא דרך צית הרעי לחוץ, עתור לכ"ע דהוי כמעוכל, ע"ש, והטור סתם פה (דטמא) [דאסור], ולא חילק אס נמא צחוכו או יא לחוץ. ונ"ל שלס שאני, כמו שמצואר מדברי הר"ש צאהלות פרק הנ"ל דכתב ונ"ל ומחוק הסגרא היה נראה צין לענין איסור וצין לענין טומאה, דכל דבר שנמא שלס כצרייתו, כגון חיטין שנגללי בקר וכו', לא חשבינן עיכול עכ"ל. וחיטין שצגללי בקר כבר יאלא דרך צית רעי, ומ"מ הואיל והן

דיני תולעים

סימן פד

עטיפים:

א. שרצים הגדלים (א) במים שבכלים (ב) ושכבורות שיחין ומערות שאינם גובעים מותרים אע"פ שאין להם סנפיר וקשקשת לפיכך שוחה ושוחה מהם ואינו הושש לשרצים שבהם אם יודמנו לתוך פיו (א) [אבל אסור לשאוב בכלי ולשחוח מהם] (אשר"י פא"ט וארוך כלל מ"א וכל צו) ואם פירשו ממקום רביתו בגון לאחורי הכור או על שפת הכלי מבחוץ אע"פ שחזרו אסורים ומסתמא אין לחוש שטא פירשו אבל אם לא פירשו אלא על דופן הכלי מבפנים מותרים:

שלימים כצרייתו אסורים. ולפ"ז כל הנ"ל מיושב, דהא דכתב הטור הואיל והוא שלס, לא דס"ל בלעס הוא כמעוכל, דזה אינו, כמו שכתב בהלכות פסח. רק נקט שלס, [כיון] דלא חילק צין עודנו צמעי [הדג], או כבר יאלא לחוץ דרך צית רעי, ולכן נתן הטעם הואיל והוא שלס, אבל באמת הואיל והוא שלס, לא חשבונו עיכול עכ"ל. ובאמת בלא"ה נראה הא דחרדו כל חרדה להקשות מהך דג טמא, אהא דאהלות [ד]הוי כמעוכל, היינו דס"ל כרבי שמעון צאהלות (ס) דשיעור עיכול צדגים כדי שיחנו על האור וכו', וזהו ודאי היה צדגים שבלעו, דהא צגמרא חששו שהשריץ צמעי הדגה, ומזה באו לכל המירוץ, ואף שר"ת (במוס' צבורות ש"ד ד"ה דג וצרא"ש ס) תירץ דאחיא ככן צמירה (צאהלות ס) דצעי מעת לעת, לא חששו לכך, כיון דליית הלכתא כוומיה. אבל לפי מה דפסק הרמב"ם צאהלות טומאת המת פ"כ (ה"ד) דגס צעופות ודגים [צעינן] מעת לעת, א"כ אודא כל הקושיא וכמ"ש ר"ת, ואין צריך לשום חילוק, ולכן סתם המחבר. ולכן צחטה שנמא צפסח צחרנגולת, ליכא למימר דהוי עיכול, דמי יימר ששהה צמעי [הצחרנגולת] מעת לעת, ותמני מאחרונים צהלכות פסח שלא הרגישו צו, וזוק:

פד (סעיף א') [א] אבל אסור לשאוב בכלי וכו'. דע כי הרב צ"י (קל"ד ע"א ד"ה ומ"ש אבל) כתב ונ"ל והיכי שיערה משקין שבו השרצים (בכלי) [מכלין] לכלי אחר, נראה דכלי שני דין כלי ראשון יש לו, וכשפירשו על דופני [הכלי] שצפנים, כיון שלא פירשו שם אלא עם המשקה, היינו רצויהו. ואף שמדברי הרא"ש (פא"ט סי' ס"ה) גבי צורות נראה שאל שאל מים בכלי ופירש לדופני הכלי, אסורים. אפשר דהתם שאני, דמעיקרא היה צבור ועכשיו בכלי, אבל הכא דמעיקרא כלי ועכשיו כלי, שייך שפיר למימר היינו רצויהו עכ"ל. ונמשכו הש"ך (ס"ק ד') והפרי חדש (ס"ק ד') אחריו, ולכן פירשו הא דכתב רמ"א דאסור לשאוב בכלי, פירשו מצור, אבל מכלי לכלי מותר. והפרי חדש (ס) תמה על רמ"א שסתם דבריו, עיין שם: ואני לא הצנתי הקושיא, דלא ידענו הבדל צין צור לכלי וצין כלי לכלי, רק זה יש הבדל צין עירה מכלי לכלי, וצין שאב מתוך כלי קטן לגדול. דודאי צדופני כלי צפנים מקום שיש המשקין, מיקרי היינו רצויהו אף שלפעמים רוחש החולע למעלה מן המשקין, מ"מ כך רצומא וטבע הרחש [לרחוש] מלמעלה למטה, וזהו רצומא. אבל אם פירש לדופני הכלי מצחוץ, צמקום שאין משקין כלל, צו לא שייך היינו רצומא, ואסור. ולכן כשמערה מכלי לכלי, א"כ [אס] הרחש דצחוץ הכלי ירחיש על הדופן למעלה ממשקין, זהו רצומא, ולרחוש לחוץ לדופן השני כולי האי לא חיישינן. אבל השואב, א"כ דופן החיטון צא לחוץ המשקין, ונדבקים ונרחשו עליו הרומשים, וכשמוציא כלי לחוץ, הרי הרחש על הדופן הכלי מצחוץ צלי משקין, ולכן חיישינן שירחיש מצחוץ לפנינו, אבל לא מצפנים לחוץ, כי אין דרכו להרחק מן משקין, ואמי שפיר, וזהו צרור. ולכן סתם הרמ"א דאסור לשאוב אפילו מכלי לכלי, דלערות מותר, אבל לשאוב אסור. וזהו צרור וכוון לענ"ד, וכן משמע קצת צט"ז ע"ש ס"ק ה', ע"ש:

שייב מחיס מחולעים שבכלים

ישוב עול קושיית הפרי"ח

דעת יהונתן

1. אמנם בתכמת אדם כלל ל"ח דין ג' ובבינת אדם אות ל"ד ס"ק ג' דעתו כדעת הב"י והאחרונים הנמשכין אחריו דדוקא בשואב מן הכור הוי כפירש, אבל בשואב מן הכלי אע"ג שיפרש לאחורי הכלי ששואב בו לא מיקרי פירש דזה הכל דרך גדילתו. ועיין עוד בדרכי חשבה ס"ק ט"ז.

ספר כרתי ופלתו
הסאן רבנו יהונתן אייזיק זצ"ל
מהפ"ח וי"ט תש"ז
בביתו אגון

דין פדיונות שנתלם לתאכל ואינו ניכר

כולם כן, בלאו הכי כולם חסורים. ולא יחוייר בהתערוכות 29 שלא יהיה ניכר האיסור בשום 30 אופן, אם לא נהיפוך, וכאלו אומר אפרוח צביה, שנטל אפרוח מצביה ונתערב באפרוחים שחוטטים, ואינו ניכר, וקמ"ל דהוי צביה, דאסורה מתחילת צרייתה. 31 והלשון קצת מוגמגם: והנה לדעת הרשב"א במשנה (ט) דצינא אפרוח לא קרוי צריית נשמה, א"כ ה"ה כינה בשבת דנחלקו בו צעלי תוספות (שנת י"א ד"ה שמה) אם הוא השחור או לנן, דקיימ"ל דמותר להורגו, לית ציה נטילת נשמה 32, אף לענין צריה 33 לא צריית נשמה מקרי. אבל להרמב"ם דאפרוח כנ"ל קרוי צריית נשמה, אף דודאי לענין שבת לא מחייב עליו הממעכו ציד, א"כ אף צבינה הנ"ל יש להחמיר דאינו נטל. ולא ידעתי אם יש להחמיר בצדדים כאלה בספק דרבנן, וכבר אמרו (ט"ז ס"ק א), ועי' רמ"א סי' ק"א ס"א

ומי ק"י ס"א) כל ספק צריה להקל, ועיין משנת חות יאיר (סי' ק"ה) צפרעוש שקפץ לתנשיל: והנה הרא"ש (פג"ה סי' ל"ג) מולק על זה, וס"ל דלא תליא צמה דהוא אסור מתחלת צרייתה, רק תליא צמה שהוא אם יחלק ושמו עליו או לא, וכח עוף נבלה אם יחלק עדיין שם נבלה עליו. והנה ציה יצא לנו דין גדול, 30 שהתולעים הקטנים המתהווים בעפוש פירות שקורין מילצין, דהא כל זמן שלא פירשו מותרים, ואינם קרוים שרץ על הארץ אפילו יעמדו ימים רבים, א"כ 34 אין כאן איסור 35 לתחלת צרייתן, דכי צרייתן של המילצין כשירחש, [הלל] זהו [רק] מקרה [הנצחה לאחר יצירה], וא"כ כשנזכרת מותרת, דלא אסרה תורה רק כשירחש אסרה התורה 36, ואין זה מתחלת צרייתו, ואפילו צבינא אפרוח דעת הש"ך (ס"ק ז') דלא אסור מתחלת צרייתו דמקדס

דעת יחונתן

ורבים ומותר להורגם בשבת כמו שפסק הרמב"ם (הלכות שבת פ"א ה"ב), ואעפ"כ לוקין עליהן אם פירשו, ועל כרחן דבכלל צריית נשמה הוא גם להרשב"א. וכן כתב בפמ"ג (שפ"ד סוף ס"ק א') דפשוט דאף כינה מזיעת אדם הוי בריה דמאשפתות ועיפוש הארץ גמי לוקה (יד יחודה קצו ס"ק ב')

34. וצ"ל שדברי הגמ' (מכות י"ג ע"א במשנה) שלוקין בנמלה משום בריה, היינו באותן שאוסרים אף קודם שפירשו (עי' בתו"ד סי' ק' אות ה' שכתב על דברי הפלתי שאי אפשר לומר כן כדמוכח מהא דאכל נמלה דלוקה כו') ומיירי בהנך תולעים שאינן נאסרין רק אחר שפירשו כמ"ש הר"ם בספר המצות מצוה ל"ת קע"ט, והטעם דאין צריך כוית בהנך הוא ג"כ משום בריה כמבואר בגמ' מכות י"ג ע"א) אלמא דזה חשיב ג"כ בריה וכו' ומסיים התו"ד ומהא דאכל נמלה הוא ראייה שאין עליה תשובה עכ"ל. וצ"ע כי הלא הפלתי בעצמו מקשה בסמוך דלמה השיבו רבנן לר"ש באוכל מטבל דחטה לית בי' צריית נשמה תיפוק ל' דלא אסור מתחלת צרייתה, ומתוך דל"מ דודאי לענין שאין צריך שיעור למלקות לא נפ"מ כמה שאסור מתחלת צרייתו או לא דע"כ עכשיו הוא ברי' וחל עליו וכו', אבל כאן לענין דלא בטל דהוא מדרבנן וחז"ל קבעוהו משום החשיבות כזה שפיר י"ל כיון דלא אסור מתחלתו הוי כבאו לו ממקום אחר כמ"ש הר"ן ובטיל עכ"ל, הוי דהפלתי עצמו יישב דבריו דל"מ. [וכן מתחן במנחת פייתים סעיף א' דברי הפלתי]. כן ראייתי בס' חלקת יואב י"ד סי' י"ט שכתב נגד דברי הפלתי והוכיח מהא דטבל חשיב ברי' לר"ש יע"ש, ולא ראה שהפלתי עצמו מיישב זה. ובעיקר דברי הפלתי עי' בשד"ח בפאת השדה סי' ב' שמביא בשם הגאב"ד דאוונא וז"ל אספיה כמו מה ששמעתי מפה קדוש מורי הרב הקדוש מוה"ר הלל ז"ל מפארעץ שהיה תלמיד מובהק דהרה"ג הקדוש מוה"ר ז"ל מליבוויץ בעל הצ"צ ואמר בשם הצ"צ ששמע מוקנו (בעל ש"ע גר"ז) ששמע ממורו הרה"ק מוה"ר ד"מ דמעורין גדול שאמר לתלמידיו שהכ"פ לימד זכות על בני ברבך התולעים הנ"ל וכוון אל האמת עכ"ל. ומדבריו בס' פ"ד בפלתי ס"ק ו' נראה שחסר כאן איזה דברים, וצ"ל דפירות התולעים במחובר שם בריה על התולע כיון דלא בעי פירוש רק רוחש וריחש במקומו תוך הפרי יכול להיות שהוא בא עם היצירה, משא"כ במילבין בפירות תלושים שאינם אסורים רק אחר שפירשו והפירוש אינו רק מקרה הבאה אחר היצירה (ברוך טעם)

35. אין זו סברא מוכרתת דנוכל לומר כמ"ש [הפלתי] לקמן לענין הגיד [דעיקר צרייתו נחשב מעת הלידה כמו כן כאן יש לומר] דכל זמן שלא פירש לא חשיב ליה ברי' דעיקר צרייתו משעה שפירש, ועי"כ צריכין לומר כן לתוך דברי רש"י וכמ"ש הפלתי בעצמו (הגרי מהמבורג)

36. יש לומר דכל זמן שלא ריחשו ולא פירשו בתלוש לאו-בריה הוא אלא אוכלא דאיפרת, ואח"כ כשפירשו הוא דנעשה בריה, וא"כ מיקרי שפיר נוצר באיסורו. ואף שיש לומר דכברי הפלתי מ"מ הא כל

הש"ע וביצה שיש בה אפרוח וא"כ אי אפשר לפרש כן. גם בזמינו שאין נוהג דין שור הנסקל ועיר הנדחת משכחת בביצת עוף שנעבד ותקורבות ע"ז בעביד מעשה בגופה [יעוין חולין דף מ']. ואם נאמר בדבר שנאסר בקונם ונתערב היכא דלא [מצין] להחיר ע"י שאלה לא מיקרי דבר שיש לו מתירין [יעוין תוס' ע"ז דף ע"ג ע"ב ד"ה טבל מ"ט כו'], משכחת בביצת עוף שנאסר בקונם, דאי מקרי בריה מצד האפרוח לא בטלה מאיסור הגאה שבו אף בתערוכות אף ביצים שיש בהם אפרוחים שמתוירים בהנאה (ברוך טעם)

29. יש לומר ציור התערוכות כפשוטו דהיינו שנערבה ביצת אפרוח טמא בביצי אפרוחים טהורים, שהיא אסורה מן התורה ולוקין עליה, והן אינם אסורין כי אם מדבריהם, ויש נפקא מיניה לענין ספיקא דאורייתא ודרבנן (מוד וקציעה בקונטרס שלל ביצום)

30. לפענ"ד לא קשה כלל, דהא דהביצה חשיב בריה אינו מטעם האפרוח שבתוכה, רק מטעם שלימות הביצה כמו שכתב הש"ך בסימן פ"ו ס"ק ט"ז, עיי"ש. ואפילו אם נתרסק האפרוח בתוכה חשיב בריה משום שלימות הביצה. וא"כ לא קשה מידי דמיירי שבשעה שהיה ריקום אפרוח בשלימות בתוכה היה ניכר כשהעמידה לפני השמש, ואח"כ נתרסק האפרוח בתוכה ע"י נענוע וכיוצא ונתערבו עד שאי אפשר להכירו. אי נמי שמחמת הבישול נתקלקל הריקום ואינו ניכר כו' (תו"ד ביאורים ס"ק ג'). וכן כתב לתרץ החת"ס בהגהותיו עיי"ש. מיהו כפר"ח ובפרי תואר ס"ק ב' מבואר דהא דביצה שיש בה אפרוח לא בטל אינה מטעם שלימות הביצה רק מחמת האפרוח, והיינו כדברי הפלתי. וכן העלה ביד יהודה (ס"ק ג' קצר ס"ק ד') דאם נתרסק האפרוח שבתוך הביצה לא מיקרי בריה אף שהיא שלימה. ממילא אודא לתירוצו של התו"ד, ובעל כרחן צריך לדחוק כתיורץ הפלתי (דרכי תשובה ס"ק י"א. עיי"ש ע"ד)

31. ומ"ש מעכ"ת נ"י בישוב קושיית הכרתי ופלתי דנפקא מיניה לטלטלם ביום טוב דלא בטל מדין בריה ואסור לטלטל ולשברם. זהו שיבוש, דלענין איסור טלטול לא שייך דין בריה, ועל איסור זה לא שייך נאסר מתחילת צרייתו, ואם נימא כיון דאיסור אכילה דביצת אפרוח לא נתבטלה והוי כמו בעינה ממילא לא שייך ביטול לענין טלטול, אם כן גם בלא בריה נימא כן כיון דאפשר לברר האיסור לא נתבטל גוף האיסור וממילא יש בו דין מוקצה, עכ"פ דין בריה אינו מעלה ומוריד כזה, כנלע"ד (תשובות חזונון רעק"א י"ד סימן י"א)

32. הוא תמוה דמוכח להדיא בשבת (ק"ז ע"ב) דגם כינה ופרעוש הוי בריית נשמה, והא דהתורגן בשבת פטור הוא משום דרבנן סבוי כאילים מה אילים דפרין ורבין כו' וכינה אין פרה ורבה, עיי"ש בגמרא (מנחת פייתים סעיף א')

33. זה אינו דהלא הא דבריית נשמה נאמר בגמרא לענין מלקות, והנה כל התולעים המתהווין בפירות לאחר שנתלש מן הארץ דאינן פריין

2

דאשכחנא במודה מקצת דרתמנא חייביה על פי הודאה כמו עדים דכתיב⁷³ כי הוא זה, כי למה לא יוכל לומר אחר שהודה שקרתי, אלא הודאתו חשיבא כעדות מגזירת הכתוב. ומעתה אז היינו צריכים לומר שבעדים הגיע לידה הסבלנות והקידושין והגט או ליד שלוחה.

ושוב שמא יש לומר דאפילו אם האב שלח סבלנות משמו ולא משם הבחור, דחוששין להן לפי דעת רבינו שמחה⁷⁴ שפירש דסתמן לשם חתנות נותן, וכיון דשריך מעיקרא, אגן סהדי דעל שם קידושין נתנם ומחשיב אותו כמו מדבר עמה על עסקי קידושין⁷⁵. וא"כ אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין שתתקדש לבנו ונתרצת ונתן לה טבעת, וכי אין לי לומר שמקודשת להבן כיון שדבר עמה על עסקי קידושין מה שנתן לה בתורת קידושין נתן לה וכן היא קבלתם לשם כך. ומה שכתבתי לעיל אם דבר גדרש למעלה ולמטה כדמשמע בסוף פ' המגרש⁷⁶ דקאמר, וב"ה להכי כתב ערות דבר דמשמע הכי ומשמע הכי, א"כ למה נאסרת בטענת פתח פתח בלא עדים, מאי שנא משניהם מודים בקידושין, שמא י"ל דגלי קרא שנאסרת בלא עדים על ידי קינוי וסתירה כיון שהדבר ברור. ואפילו אינו ברור, כי אפילו ע"י קנוי וסתירה שמא לא נטמאת ולכך שותה, כ"ש בפתח פתוח שהדבר ברור. וגם הוצרך לכתוב עדים, שלא נאמר דלא תיאסר אלא על ידי קנוי וסתירה ואפילו בעדים כדבעי למימר תלמודא פ"ק דכתובות⁷⁷, שדעת המקשה היה אפילו אם אדם היה רואה את אשתו מזונה לא תיאסר בלא עדים⁷⁸. וחימה דילפינן ערוה דבר דבר מממון ופי' כאילו כתב הכא על פי שנים עדים וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ולכך בעד אחד אין חוששין לקידושין, וגבי ממון כתוב להדיא על פי שנים עדים יקום דבר, ולשם לא בעינן עדות אלא מכר או נתן בלא עדים קיים, ושמא שאני ממון דאיתיהיב למחילה⁷⁹, וגם אשכחנא דרחמנא אחשיב הודאתו כעדות בממון כדפירשתי לעיל.

ילפינן דבר דבר מממון⁶¹, ובממון אם קבל קנין ונתן⁶² או מכר בלא עדים קנה כדפסק ר"ת⁶³, גם בקידושין נאמר כן⁶⁴. וגם גבי סבלנות פי' רש"י חוששין, אם שלח סבלנות בעדים. מיהו מסבלנות אין חימה, דצריך עדים ששלח⁶⁵. אכן אם היה כך כאשר כתבתי שאין צריך עדים בשעת חיילות הקידושין, נהי דבהודאתם חבים לאחריני כדאמר ליה רב כהנא לרב אשי⁶⁶, מ"מ האיך היא מותרת להתקדש לאחר, או האיך הוא מותר בקרובותיה והיא בקרוביו והלא שויתנוהו אנפשה חתיכה דאיסורא וכן הוא. וגם פתח פתוח כשני עדים דמו⁶⁷, משמע דאין צריך עדות לדבר שבערוה. או אשתו זנתה בעד אחד, דאפילו לרבא אי מהימן ליה כבי תרי נאסרה⁶⁸. וגם גט פסק ר"ת⁶⁹ דאפילו למ"ד עירי חתימה כרתי, צריך עירי מסירה, דאין דבר שבערוה פחות משנים. ואם היו יכולים לומר דהכא ילפינן דבר דבר מממון, כאלו כתוב אצל ערות דבר על פי שנים עדים כמו שכתוב לשם והרי כאלו כתוב וכתב לה ספר כריתות על פי שנים עדים ונתן בידה⁷⁰, אם כן צריך שיתן לה הגט בפני עדים וכן הקידושין, אבל בעד אחד אין חוששין. אבל איני מבין מה הקשה רב אשי לרב כהנא דנימא הודאת בעל דין כמאה עדים דמו, והלא לא ילפינן שיהא דין ערוה כדין ממון, אלא הכי ילפינן כמו שכתוב על פי שנים עדים אצל דבר שבממון, כך כתוב על פי שנים עדים אצל דבר שבערוה. וע"כ כך הוא, שהרי המוכר או הנותן בלא עדים קיים, והמגרש או מקדש בלא עדים אינו כלום. ומה שאנו דורשים על פי שנים עדים למטה ולא למעלה, זה אינו כן כדאמר בסוף המגרש⁷¹.

ואם היה כך, אז לעולם בשעת שיתן לידה בעינן עדות על פי שנים עדים. ומה שהבאתי למעלה שבשעת חיילות הקידושין לא בעינן עדות, מעתה אין זה ראייה, כי בשעת נתינה יש שם עדות. אכן מה שהקשה רב כהנא לרב אשי מהודאת בעל דין צריך ליישב. ושמא כך הוא, הודאה היא כמו עדים כמו שפירש שם הקוני⁷²

סימן כז

מהן ואינו נמנע ואפילו פירשו לדופני הכור היינו רביתיהו. וכן תולעים שביין, אפילו פירשו לדופני החבית מבפנים [התירו רבותינו]. ונראה דאפילו לא חזר ליין אלא אכלן אדם מעל דופני החבית מבפנים,

74 קישות שהתליע עכבר כיון שלא שרץ על הארץ מותר. וא"כ טהור הוא ק"ו¹ מפיגול ומחלב שהוא בכרת וטהור, זה שמותר אין דין שיהא טהור. ובא"ט² דרשינן מקראי דבורות שיחין ומערות ששוחה ושוחה

61. ע"ש בע"ב. 62. תיב"ז הוספתי מכת"י. 63. בתוס' שם ד"ה לא. 64. ע"י רשב"א קדושין שם מש"כ ליישב. קנשא. זו... וע"ע קצוה"ח (סי' רמ"א סק"א) ובאבנ"מ (סי' מ"ב סק"ג) מש"כ בזה. 65. ע"י לעיל הער' 44. 66. שם. 67. כתובות ט, א. 68. ע"י קידושין טו, א. 69. בתוס' גיטין ד, א ד"ה דקיימא. 70. בכת"י הגי' - והרי כאילו כתוב ע"פ שנים עדים וכתב לה ספר כריתות וכו'. וכ"מ שהיתה הגי' כאן ע"י בסוף התשו'. 71. גיטין צ, א. וע"י בדי' רבינו להלן בסמוך. 72. קידושין סה, ב ד"ה הודאת בעל דין. 73. שמות כב, ח. 74. הגי'ל. 75. שם ו, א. 76. גיטין שם. 77. ט, א. 78. כמ"ש בתוס' שם ד"ה ומי. 79. גיטין סד, א.

סי' כז: 1. ק"ו דיליה הוא. 2. חולין טו, א. 3. המוסגר הוספתי מכת"י, וכנדפס במקו"ז איתא-מותר.

הונא ורבנא תייתא אבנ"מ
בין מהנא ורבנא יצחק אורו זכריו מו"ק

מני דין צרי, והלכך צדיון טיני דגים הכימר של גמור מרובה
שקשה הדבר שיהא משחי הסביבות הנמנמות הביטול והלטיסה
וישאר שם, ואף שהלטיסה אסורה מדיון מצטל איסור לכתחלה,
כיון שפיקא דרבנן, וכל זכר זה יתצטר דמתכוון על בעור אבל
כל שיש ספק שבאין מעלמה אין כאן היתר דלא פירש, ועדיין לא
נתצטר לן צדיון מספיק.

ובמעשה דהע"ז יש מקום להקל דהמילין להפגה קטנותם ודאי
צדו הכרח העין ויש כאן ציוטל וצב ציבט ואף אם
יש כאן ספק צרי' הוא ספיקא דרבנן וגם על הרוב מתבטל זורח
בציוטל, ואפשר דכל שאין העין שולט בו לאו צרי' היא, ולא דנו
בכ"י ק"ד אלא בשרץ עכשוי לדעת רש"י דחשיב צרי' וצוה אף
שנתערב וצב ציבט ואינו יוכר מ"מ לא אצד חשיבות צרי' דגופו
קיים ויכר אלא מפני שנתערב בצופים אחרים כחומריו אין העין
מבחינה צדו לבין אחרים, ועי' מש"כ לקי' סי' ל' סק"ג.

(ז) בפי"ת סק"ה הביא להסתפק בפירות כבשים בחומץ ודבש
וגמלאו נבין תולעים, ונראה דאם הפירות התליתו,
כל שפירשו מן הפירות צין למשקב וצין לרופן הכלי אסורין, וחלול
שצפרי הוא שרץ הארץ ואינו יכול לחיות במשקין אבל אם נתחבר
במשקין נראה דאף אם פירש לפי שם שחון למשקין מותר וכמש"כ
סק"ג, אבל אם פירש לחון אף שיש משקב טופח עליו חשיב
פירש, דכשהכריבו בנ"י סי' א' לומר דרופני דמנא היינו רציח
היינו אפי' פירש צדור מים עליו טופח להטפח, ואף הדפנות
מים טופחין עליהם, ואף שאין הדבר מוכח ברמב"ם מ"מ מסתבר
שאין כאן ענין לעלבים דבשיעין מים נקוין ורלוין לחיותם, ומסתבר
דפירי כבש בחומץ מגין עליו שלא יותלע, והחולעת הוא מין
חולע בגדל בחומץ.

שי"ך סי"ק ל"א, כהו דתבטל לאתר יצ"ה וגמלאו ג' חולעים
בקדירה ואי אפשר לבדוק את הקדירה, לדעת הרמ"ם
דפירש מהו מותרת הכל מותר מתמה ס"ם דלמא מתה קדם
שפירשה, ודלמא נמחה, אבל לדעת הר"ף דפירשה מתה
אסורה, אסור שאין כאן אלא ספק אחד שמה נמות, ונראה דאירי
דהפירות נמחו בציוטל והיו ודאי פירש שהרי קיימין צדי אפשר
לבדוק, ואם הפירות קיימין אפשר לבדוק, והלכך אין כאן ספק
שמה לא פירשו כלל, ואע"ג דבאובל הפרי עם החוגע לא
מקרי פירש למש"כ לעיל סק"ב הכא שמה בחון שאר פירות
עדיף טפי וחשיב פירש] וא"ת אף לדעת ר"ף איכא ס"ם דפירשה
מתה צדיא דלא אפשר, והיו ספק, ו"ל דאיכא ס"ם להחמיר
דלמא פירשה חיה ודלמא פירשה מתה אסורה ועוד נגד ספק
נמחה איכא חזקה בגוף שלא נמחה, אלא לדעת הרמ"ם דפירשה
מתה מותרת איכא חזקה היתר לתלות שפירשה מתה, ושפיר
איכא ס"ם, ויש לעי' חון יצ"ה נמי איכא ס"ם שהרי הדבר ספק
אם נחלשה במחבר שהרי קיימין צדיון ודאי שמהלטיעות במחבר
אלא במוטע המלוי, ושפיר יש להסתפק שנתלעו בתלוש, וי"ל
דאיכא ס"ם להחמיר, דלמא נחלע במחבר, ואפי' נחלע בתלוש,
דלמא פירשה מתיים, וגם איכא חזקה נגד ספק גמול, וכמש"כ
לעיל.

והא דנמלאו ג' אסור ואחד או שנים מותר, נראה דהיינו ציב
ספק אי אסור מעלמה, או נהגדלו צפירי, וצוה יש חזקה
דתלחא, דאין לנו להחזיק שקרו ג' מקרים נפרדים אלא יש לתלות
שכל ה"י סיבה אחת להם, והיינו בעצב הפירי להחליט, והיינו
טעמא דקטלגית כדחמר יבמות סי' ב', משין גורם מזל גורם,
אבל אם אין גורם אחד לשלשתן לא שייך חזקה דג' מקרים אינם
גורם להרבות מקרים, וכן צומח חמירין שיש כאן עצב קימת
לרואה להפסקת זמן זה, או ליום זה כחדש ולכן אמרו נדה ל"ט
אי שאין חשה קובעת וסה צימו יצתה כיון שאין כאן עצב
קיימת רק מקרים, וכ"כ צפ"ח בשם מרש"ל שאם אין מלוי
בו כימת באופן דודאי מעלמה אהו אף אם יש ג' אין חוששין
דלמא איכא אחריו, ומש"כ צפ"ח בשם אחרונים לטעות מהו אינו
מוכן, ומיכה נראה דאם נמלאו אחד או שנים אף צדור שלה
נפלו מעלמה ובגון שכן באובל עדיין, מ"מ בקדירה מותרת דחולין

שד פירי ללקח ואין זו ריעותא על צדיון, אבל אם נמלאו ג'
החזק ככל הפירות חלוקי זה או בערוב זה או נלקו וחשיב כרוב
המלוי שכן מחולעות.

ובח"י ה"י פסח סי' חס"ז סי"ב הביא בשם הפוסקים דגם
במלא ג' שעורים מותר, וכדברי הרמ"א, אלא שכח שאין
העשם דלא חיישין לעפי כיון שאין זה אלא מקרה, אלא העשם
דלמירין דאם יש עפי גם כן לא נתבקעו, ומיקליון בהערבות
משבו, ותימא דהלא אובל השעורה שהיא ספק חמץ, ועוד דלאין
הצ"ג משמע דאיכא ס"י נגד אלו הנמלאות סג"י, ואי חיישין
לעפי הלא איכא ספק אם יש ס, ועוד דאיכא ס"ם להחמיר דלמא
נתבקעו ודלמא אסור בלא נתבקעו, ואמנם נשון הר"ף והרמ"ם
יש לפרש באופן שצדק התבטול ואין בו יוצר, ולא דנו אלא באיסור
משבו בלא נתבקעו, ולכן לא כותבי הרמ"ם מדברי הר"ף והרמ"ם.

ובגליון של הגאון צ"ח, כחוב שאם החולעים הנמלאים הם
שלמים, חמירין דגם שאר החולעים שלמים, ודוקא צאלו
סקמנ הם מחיים קלה אז איכא ס"ם, ואינו מוכן כי נמחה קלה
מאי בוי נכו דילוא מותרת צרי', אבל אכתי החצטיל אסור כל
שמקלה החולע צעון ויכר, וכשצולטו צולע איסור וכמש"כ לעיל,
והלכך אף אם נימא דכי הכי דאלו סקמנ מחיים קלה גם האחרים
כן עדיין אין כאן היתר, אבל למש"כ לעיל אין אלו ה"י קובעין
זרתן של אחרים שהמיתו הוא מקרה, ואין מקרה של ה"י מתייבש
מקרים אחרים ושפיר יש לחוש שיש כאן שלמים, ומה שכריחו
להגאון ז"ל הוא דקשיא ליה למה לא חסור הש"ך ממחמה ספק
דלא פירש כלל, וע"כ דג' שפירשו מחזיקין דכונן פירשו, חשיב
דכפירשה מקרה אבל למש"כ לעיל אירי צפירשו בהחלט, אבל ג'
מקרים, אין קובעין חזקה.

ומה שהק' צה"י שם מגי מחיים דלמירין דזו שכונה קבדות, הכס
נמו קבורתן בשכונת קבדות חשיב כעצב שסיבה אחת
הביאתן למקום זה, שמהגו של עולם לחד שדק קבדות, אבל
אין דרך לקבדו מתיים בשדות צלתי מוכנות לכך.

(ח) במש"כ לעיל צענין חולעים שעיג דגי קרפיונים, שמעתי
אח"כ בשם ספרי העצב שהם גולדים מצחון ועי' כ
אחיה סיבה נופל זוג מהם בצריכה קבדות חשיב כעצב שסיבה אחת
מופלגה עד שממלאים את כל הצריכה והם גופלים על הדגים
למחץ דמם ואמנם, וא"כ צעל הספק שנתחפקו אולי מיני קא
רבו ואיסורם מוחלט שהם שרץ המים.

(מכ"ב)

(ט) כפי שמכרו לי תחלת חלי הכנים צאה ע"י זוג אחד של
השרץ נופל צמיים של הצריכה, וכו' פרה ורבה במסכתות
מופלגה וממלאים את הצריכה במשפחותיהם לאלפים ולרבבות,
ועל פני הכתולים של הצריכה מעיילים המוויכס לעין כל מהסתכל,
וזכ כחוב בצפרי העצב, והם שרץ המים במחולע.

(י) אם הצריכות מופסקות מן המעין וגם אין להם יוצא, עדיין
אין היתרים מוכרע, אם אציהם שרץ פרה ורבה והוליד
זרעו צמיים שצכלים ושצבורות, ו"ל שזרעו מיוחס אחריו, ואין
דיון שרץ שצכלים אלא בזמן שכה היולי צמיים מהוין חוסן, שכן
הדיון בדגים עמאים שהכניסן לכלים והולידו שם.

(יא) ואמנם שרץ שנתחבר צמיים שצכלים וישב על גב הדג והולידו
הדג מן המים הרי זה כפירש מן המים צמולע,
שרץ המים חיותו צמיים והלכך אם שאצו צכלי מים מן הצדור
והשרץ בחון המים לא חשיב פירש כיון שלא נפרש מן המים מקור
חיותו אבל על הדג הגוש אין זה מקום חיותו ולא עדיף ל"י על
גב הדג מעל גב שאר אובל, שהרי הולך ומתייבש עד שמת, וחשיב
פירש מן המים ונאסר, וזה מוכח מה"ה דדריני שצבורי שריין
אע"ג דנתחבו בדג צמיים ומלטים, וזהו הדג כמיים הרי דריני
שצבורי שנתחבו מצד הדג כנחשו מן המים, ועוד חולעים
שנתחבו צמיים שצבורות ופירשו למה הן אסורין הלא החולע
צריכותו

פירש מן המים וחשיב מים
פירש צמולע מלא מים דלא
פירש אלא הוכשר, ולמה דג אי
הדוקא לענין עזילה דינו כמיים
אבל האמת גם לענין עזילה
הדוקא צמולע מלא מים טו
ממעט בשפירי הוא משום
מילי לל

(א) חולין סי' ג' חומא
לכאורה לא מש'
מתחבוס צמיים שהרי להם סג'
דחשיב ל"י ואי צמון דגים כ
אין חילוק צין כלים לימים
אין דג טבור ואם של דג עממ
השרץ בכלים יהי מותר,
אסור צמון דבוא יולא מן ה'
שם ד"ה לפי, וכן צמולע אלו
מחולע טוף טבור וכו' וכמש'
ל"י דה"י צ' ד"ה חרענות
אסור עממ והקצבה עבורה ו'
צמולע או שולדת את הזכר ה'
שולדת את הנקבה הוא
פירשה העמאה מלמא את ה'
טבור שערך המין מתייחס
מתייחס מין של אפרוח טבור ו'
טבור וצמולע טבור לעולם
אין חילום וצין שחיה אוחו ל'
אחי דמה וכו' בכלל הוליא ו'
אסור ושרץ דצריכה צמון
בתלוי וכן כחצו צמולע חו
אסור ול' צכלים נמו, וע"כ כ'
אין חילום היינו צמון שאינו פו
ד"ה ל"י חילום כדאיתא ו'
אסור וכו' חונה אי דרשיין
אסור אפי' אית ל"י לא ה'
אסור לשארו פרה ורבה ל'
אסור אפי' צימום ונחלים כ'
אסור כ"י כ"י שם, ומיכה לדע'
שרץ המים מהו דכי לוח ל'
אסור ורבה אס' יש לו ספיר
מתחבוס מעממו ויש לו זורת ד'
אסור צכלים אע"ג דאית ל'
מתחבוס מעממן אין רק צעלי
ואינם לעולם צמולע
אסור דלמאי דצמי למימר
היינו צמולע דג ט'
אסור דג [דג טבור משרי

חולין י"ח ה' שיתלח קמח אכ
יש לעי' כל הכי דש'
אסור ונעטרפח יחד עם האכ
אסור גופה הרי היא בכלל ה'
אסור מלמד ששאריו צמון ו

טומאתו כגון חמור וערוד, אבל כאן ששירוצו גורם לו איסורו, אין היוצא ממנו טמא עד שישרוץ.⁹

מותר.⁴ ואעפ"י שלגבי חולעים שבאו מחבית אחרת לתוך זו היה קרוי על הארץ, דער כאן לא מבעיא לן התם⁶ אלא פירשו מתמרה לחמרה, אבל מתמרה לקישות נראה דפשיטא ליה לאסור, אעפ"י כן כיון שבזה הכלי נולד אינו קרוי שרוץ על הארץ. וא"כ עכבר שגדל ביין ושרץ על דופני החבית מתוכה אפילו במקום שאין יין ונתייבשו דפנותיה מותר, א"כ אין עכבר אסור עד יצא מכלי שנברא בו. וא"כ עכבר⁷ שילד עכבר בחבית לא יאסר עכבר הנולד בהבית עד שיצא, ואעפ"י ששנינן⁸ כל היוצא מן הטמא טמא, זה הוא שאין דבר אחר גורם לו

ואולי יש לחלק, זה ששרוץ במים או ביין אין דרכו לצאת משם לעולם, מה שאין כן בעכבר הנולד¹⁰ וצ"ע. אכן אם שייך בשרצים כמו בחיות דגמירי¹¹ אין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל ולא חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה, א"כ במקום שהשרץ גדל היינו רביתיה כמו דופני חבית לשרץ שביין ולא יאסר השרץ עד שישרוץ במקום שאינו גדל על פירותיו.

סימן כח

נראה שאם היה ראובן אומר תחרימו לי עבור עדות או תקבלו עדות שיש לי על שמעון שהלויתני לו מנה ואיני חפץ עתה להעמידו בדין עד שאפנה, רק שיהיה לי עדות כתוב וחתום בירי. ושמעון אומר אין לכם להחרים ולא לקבל שום עדות עד שיטעון עמי, כי אפי' אם יש לו עדות, יש לי טענות נגדו שאוכל ליפטר הימנו. נראה דהדין עם שמעון דוגמת דחוזר בשטר¹, אפילו כשטר מכר פ"י התוס'² דלא ניחא ליה דליפשי שטרי עילויה, דהרואה או שומע שכותבין עליו שטר אינו יודע מה³ שטר הוא ויסבור כי שטר אחר הוא וזיילי נכסיה. וכן גם כאן, דהשומע שמעידין שלוה אינם יודעים שפרע או טענה אחרת שיוכל הוא ליפטר בה וזיילי נכסיה, דהעדאת עדים יש לה קול, דהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים⁴. ומעתה אי

שלחו דיסקיא מכ"ד הגדול להכא השיאוהו ויראה פנינו כי ההיא דס"פ זה כורד⁵ קודם דפתחו ליה בדיניה, יוכל לומר לא אטעינן כאן אלא לב"ד הגדול קאזלינא⁶, ולא יקבלו עידיו עד אחר שיטעון ויהיה הדבר תלוי בקבלת העדות שכבר שמענו שאין לו שום טענה שיוכל ליפטר בה אם יעידו העדים כדברי ראובן. אכן אם כבר טען כאן ופתחו ליה בדיניה ושמענו שאין לו טענה שיוכל ליפטר בה; לא מצוי אמר לב"ד הגדול קאזלינא וישלחו לו לבא לשמוע עדי ואם לא יבא יקבלו עדות שלא בפניו⁷. ומתוך כך נראה שאם סידר החובע טענותיו בפנינו ואין הנתבע רוצה להשיב אלא אומר לב"ד הגדול קאזלינא, אין זה קרוי פתחו לי בדיניה עד אשר יטענו שניהם לפנינו. כן השבתי להרב ר' חיים בן הר"י עקב מעיר וזו⁸ בארץ בורגנא.

4. וכ"מ בפשיטות מלי השר"ע (י"ד סי' פ"ד ס"א) אכן הפר"ח שם (סק"ו) כי לדייק מדי הרמב"ם פ"ב ממאכ"א הי"ט שכי, פירש לדופני חביות וחזר למים מותר, דדווקא אם חזר למים שרי ע"ש [וכ"כ מדי החינוך מצוה קס"ג ע"ש] ועי' במשבצ"ז שם (סק"ד) משי"כ ע"ד. [וע"ע דרכ"ח שם סק"ה ובערוגת הברוש (ליבוש) י"ד ר"ס פ"ד וכדברי יוסף יו"ד סי' תקל"ד סק"ג משי"כ בזה. ועי' חזו"א י"ד סי' י"ד סק"ב דג"כ כי בדעת הרמב"ם דשרי רק בתוך למים ודעתו שם דגם בחולעת הגודלת בפרי שריא רק עם הפרי ולא בפניו וכ"כ במגילת ספר על הסמ"ג לאוין קל"ב, אכן ברי' רבינו מברוא דלא ס"ל הכי ואכמ"ל]. 5. כנרפס"שגבי. 6. שם סז, ב. 7. היינו עכבר שבא מבחוץ, דעכבר שנולד בחבית שהוליד עכבר דשרי. 8. בכורות ה, ב. 9. עי' מנחת פתים (י"ד סי' פ"ד ס"ד) שתמה על רבינו שרוצה להתיר כה"ג, דמ"ש מביצת השרץ שריקמה דמבואר בחולין סד, א דאסורה, וא"כ כ"ש בשרץ שנוצר מזה שיאסר וע"כ דלא בעינן פירוש רק מגדילים מפירות וכדומה ע"ש. ועי' שו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קכ"ד אות ג') בזה. ומעניין לציין כאן - בעני"ז משי"כ הגר"ד זינצהיים בספרו מנחת עני ח"א בקונטרס שבע חקירות (עמ' קי"א) וז"ל, מ"ש ר"מ להשיב הפילוסופי חדשה במה שאומרים שאין שום בריה נברא מן העיפוש, לדעתי מלבד שאין להם ראייה אף דבריהם לא ייקרו לדי' חז"ל אף אם נודה לדבריהם ראו מימיהם תולעת הגבינה נולד בכשר ותולעת הכשר נולד בגבינה וכן בכל מין ומין יש אינסעקט מיוחד וא"כ בע"כ יודו כי א"א לגדול מין זה של אינסעקט רק ע"י המין של האוכל או דומם שהוא וא"כ אין סתירה כלל לדי' חז"ל, עכ"ל. ועפ"י יש להאריך הרבה גם בנידו"ד, אך אין כאן המקום. 10. היינו דעכבר שנולד בקישות או ביין אין דרכו לצאת, משא"כ עכבר שנולד מעכבר שבא מבחוץ דרך לידה אין כלל זה. 11. פסחים נב, ב.

סי' כח: 1. בי"ב ע"ז, א. 2. שם ד"ה תחור ועי' תוס' כתובות נה, א ד"ה כתובו. 3. כנרפס"מאי. 4. כ"ב מא, ב. 5. סנהדרין לא, ב. 6. כדאינא בב"ק קיב, ב ועי' תוס' שם ד"ה ושלחו ובאו"ז פסקי-ב"ק (סי' תל"ז-יז). 7. עי' ארי"ז שם סי' תל"ז דרו"ק. 8. שם עיר בארץ בורגנא.

ט
לכ
מו
דכ
די
כן
לכ
אי

ט
יע
יע
לי
או

סי
וב
וב
בו
פנ
יב
ר'
דז
חי
בו
מן
בו
הו
לו
חי
הי
וב
או
הו
ו)
תו
קו
מ
א
ל
ס
ה
ט
ש

כי קן הדרך למכור סתומה. היין והקנקן. וסנה דין מדומע למכור לכהנים מון מדמי חרומה שנתערבה. וע"כ כשטוחו אינו מוכח כלל שהוא לאכול לעלמו. דליתא שהוא למכור הקמח לכהנים משא"כ הפתיחה מוכח שהוא לשתי. דלמכור הדרך בשעה שהם סתומות כג"ל. וא"א לו לאכול בלא ביטול. ע"כ כוונתו לבטל:

ה) והא דש"ע סס (ספי"ג) כסיין הדבש ממליט דמוחר משום דאינו מחכין לבטל. וזה מבורר היתה יתר דאין רלונו כלל שהמולעים יהי נימוחם או יפלטו הטעם להדבש. וכן הא דכתב הר"ן (פי' אין מעמידין) גבי הגעלה. דאף שהכלי חוזר ונולע מן המים מותר משום דאינו מחכין לבטל. היינו שאינו רולה כלל שהכלי יחזור ויבלע. ואינו רולה שיתערב האיסור:

ו) אך כ"ד שגולה הכבד לאוכלו בלא פתיחת הסימפונות. והל"י הוא בשעת אכילה. דומה להא דגמע ושתי דזבחים. ואינו דומה להא דתשו' הרשב"א הג"ל. ואינו דומה להא דר"ן. דכיון שרולה לאכול בלא פתיחת הסימפונות. על כרחק רולה שיהי נימוחם ומחכילים:

ז) ע"ב אינו רואה היתר בכבדים. ולריך לפתוח הסימפונות בכל מקום המזוי ולהשליך המולעים. ואם א"א לדוק ולהשליך בכל המקומות המזויים. ימכור מה שא"א לדוק לגוי. אך אם יש חדשות בדברי שואל ומשיב. ימחול להעתיק לי כל התשובה מהחל עד כולה. ואז אראה אם יש איוה היתר. אך כ"ז שלא ראיתי דבריו הנני מסכים לאסור וכמ"ש: הר"ש הק' אברהם.

סימן פא

ב"ה יום ה' שלח תרנ"ה ד"ק פה סאכאשבו.

שלום וכ"ט לכבוד אהובי ידידי וחביבי הרב הגאון המפורסם אוצר בלום כש"ת מוה' יואב יהושע ג"י האבר"ק קונצק יע"א.

ד) א) אתמול עיינתי בזמכבו. והשאלה שכל הבארות

נמלא בהם מולעים קטנים מאוד אמר הסינין וכל תשמיש העיר מהבארות פי אין שום נהר כי אם ברחוק מקום. וזה תמיד בכל שנה לערך שני חדשים. ומסופק אם לריך להכריז לאסור. או לסמוך בשעת הדחק על החק יעקב (סי' תמ"ז) דביולא ררך המסנגח חשיב לח בלא ולא הוי כניכר האיסור. וא"כ אין לאסור רק משום ברי'. וידוע שיטת האו"ה המובא בפרמ"ג (סי' ס"ט סי' ל"ה במשבלות) שאם האיסור בא בחערובת בטל בכל מקום כדש"מ. וה"נ נולדו הכריות בחערובות. אך ידוע דזה המזה מתמורה (דף ל') דטללים שנגד הכלב אסורין וואף דלמסקנא דדמי טופיגא דכלב פתיך בכולהו אין קושיא דנמלא הכל פסולין למזבח כיון דמקלת מכל שה אסור משום אהנן הוי השאר כשה מוסר אבר. ואדרבא בזה ה"י יתח קושיא הש"ס נפיק חדא להדי כלבא ואיך לישתרי. וקשה הא ק"ל אין ברירה. אך להג"ל קושיא הש"ס ממי"ג אי אין ברירה כולם מותרין משום ביטול. משום דהאיסור בא לעולם בחערובות ואי יש ברירה והוא"ל ואפשר לברר לא בטיל. עכ"פ נפיק חדא כו'. וכולם אין להמיר משום דק"ל אין

ח) סוף דבר הבארות אסורים מכל דל ולא לכד איסור דרבנן אך לדעת הרמב"ם קרוב הדבר שהם בכמה לאין מה"ת ומחויבין להוסיף ולהוסיחם. כי בדאורייתא ואף בספיקא דאורייתא לכמה פוסקים לא אמרינן מוטב שיהי שוגגין. וזה אפי' אם הי' ידוע שלא ילייתו ח"ו. אך ישראל קדושים הם בודאי ישמעו ותבא עליהם ברכת טוב בהשמר עלמם משרלים אשר עיקר קדושת ישראל חלוי בזה:

ז) מידה בטעם בע"ח יש לפקפק לפי דברי מו"ק (פי"ח דזבחים בסוף הדיבור) דמתני' אשמעינן דאפי' עוף לא בטיל. וא"כ אכתי לא נדע שפולע לא יחבטל וד"ק. מ"מ אסורים מתחת טעם הג"ל וקרוב לאיסור תורה: נאום הק' אברהם.

סימן פ

ב"ה ב' האיניו האמת והצדק. פה סאכאשבו.

שלום לכבוד הרב המאוה"ג מו"ה מרדכי דוד ג"י האבר"ק קשונז.

א) בדבר המולעים הנמלאים בכבדים. אם לריך לבדוק הכבדים לפתוח המפונות ולברר המולעים מהכבדים. וכתב מעלתו בשם ס' שואל ומשיב שא"ל לבדוק. יען שכללי נמוחים המולעים ונבלעים בכבדים ומחכילים. ועוד כתב היתר משום כל בבהמה תאכלו. זה עלה בזכרוננו מודבריו. ויען שהי' הטעם השני מזור בעיני דאפי' אם מוגף הבהמה באו הלא השונוט בהמה ומלא בה דמות יונה אסורה דבעי' פרסות וליכא. ויען שהי' רחוק מאוד בעיני שיטעה בזה. שלחתי להשאל ה"ס שר"מ. ולא מלאתי בו תשובה זו. ובתוך כך נאבד ממני מכתבו. וכעת בבוא מכתבו שכית חפשי ולא מלאתי. ואשיב כפי העולה בזכרוננו ממכתבו:

ב) ואומר כי גם טעם ראשון דאין מחכין לבטל אין מחזור בעיני. אף אם יהי' כדבריו שנימוחים ומחכילים. אסור משום ביטול איסור לכתחילה. דהנה יסוד זה דאינו מחכין לבטל. הוא בתשו' הרשב"א מהירושלמי. דתשו' חרומה רעות שנתערבו בחולין יפות בפחות ממאה ולאחר שיטחנו יהי' בחולין מאה מותר לשחון שאין מחכין לבטל שאף הכהן יטחון. וכן ביו"ד (סי' פ"ד ספי' י"ד) בחטים מולעים שמוחר לטחון שאין כוונתו לבטל. והוא כעין תשו' הרשב"א שאף גוי יטחון. ואין מבורר מטמינתו שכונתו לאכול בעלמו:

ג) ולכאורה ל"ע מהא דזבחים (ד' ע"ד:) חביות של חרומה שנפלה בק' חביות סתומות. פותח א' מהן ונוטל כדי דיוועה וסותה. ומשום דהנפתח נתבטל. ומקשה גמע ושתי חויגה הכא. והיינו דמבטל לכתחילה. ונמשגי נפתחה אחת. וקשה הלא גם הכהן כשישתה ע"כ יפתח. ואינו מחכין לבטל:

ד) והתירוץ בזה כ"ל עפ"י מ"ש ג"ח בטעם איסור מלאכות שעד לשה ב"ש. דהא נקרא מלאכת או"י רק מה שדרך לעשות בשעה שרולה לאכול כגון לשה. אפי' ביטול. אבל מלאכות שקודם לכן הוא עושה שיהי' מוכן בידו ולא בשעת אכילה. אינו נקרא מלאכת או"י. והנה דרך למכור חביות סתומות. וכמש"ש המוכר חביות סתומה יולא גם החביות לחולין:

25

גמור. אבל דברים חשובים דמשום חשיבתם לא בטלי. מה נ"מ אם בתחילה אם בסוף:

ה) אשר ע"כ ג"ל דא"ה לא אמר רק בתחילה הראוי להתכבד שהקשו חוס' הלא משום איסורו אינו ראוי להתכבד כמו בתפלות ומירלו שאם יתבטל יהי ראוי להתכבד ע"כ אינו בטל. והתינה כשתחילה הי' אסור. בזה אמרו' שלא חל ההיתר. אבל זו שתחילה איסורו בביטול. אמרו' להיפך שלא חל האיסור שאם יחול לא יהי ראוי להתכבד. ונמה שיכול הגוי לאכול לא חשוב משה' ראוי להתכבד כמש' הפר"ת והגו"ז ולא יחול האיסור כלל כיון שתחילת איסורו בביטול. וזהו למד הא"ה ממה שמותר בדשיל"מ בשתחילת ביאתו בתערובת. ע"כ משום דכשתחילת איסורו בביטול לא חשיב איסור כלל כג"ל. וא"א לאיסור לחול. אבל בשאר דברים חשובים אין טעם לדבר כלל:

ו) אך מ"מ בשעת הדחק גדול כזה יש לסמוך על הפוסקים דברי' בטיל בתהק"ם. ואף דבש"ע לא הובא דיעה זו כלל. ידוע דברי ח"ל (סי' ק') דאף דכתב ב"י דלית הלכתא כוותי' דרמב"ם נסמוך על רמב"ם בשעת הדחק ולא נדמה פסק הב"י לפסק הגמ'. ואף שכתב שם עוד טעם משום דבאבל הלכה כמאן דמיקל אפי' יחיד במקום רבים. מ"מ בשעת הדחק גדול כזה נראה להקל:

ז) אך עיקר יסוד הביטול בניכר רק שא"ל לבררו הוא יסוד רעוע. והסכמת כל האחרונים הט"ז והפר"ח ופר"ת ומנ"י (כלל פ"ב) דדבר בניכר אין ביטול אפי' א"א לבררו. ומקורם מדברי רמב"ם פט"ז מה' מא"ס בקום המעורב בתמאה וא"א לבררו לא בטיל וכ"כ הרב מלאדי בק"א (סי' תמ"ב ס"ק ט"ז):

ח) ורציתיו לחזור היבשה עפ"י דברי הכ"מ (פ"ג מה' אה"ט) גבי הכורך נבלת עוף טהור בחזרת ואכלו טמא. וכתב בכ"מ משום דחזרת מין מאכל ומב"מ אינו חולץ. אבל מ"ם משקים י"ל שחוללים בפני מולעים הדקים. ואין חוששין שמה יגעו המולעים הדקים מאד בגרון שזה חשש רחוק. וי"ל דאפי' אם יגעו כיון דאינו מחבין כלל לבלוע המולעים. ולא הוי פסיק ריש' שיגעו המולעים בגרון אלא חשש צעלמא שמה יגע. שוב מותר משום דשא"מ. ואף שהרמב"ן כתב דבמדי דלכילה אין היתר משום דשא"מ. וראייתו ממחשק בתלבים ועריות סבור רוק הוא ובלעו אף דלא מחבין לאכילה. הנה שם הוי פ"ר לפי אמת שחלב הי'. אך הרמב"ן לשיטתו ספק פ"ר מותר כמ"ס כיון שהוא אינו יודע שהוא פ"ר והי' לא הי' יודע שאינו רוק. אך להחונקים כמו שביאר הרב בק"א אין ראוי משם. והדרינן לסברא פשוטה שגם בזה דשא"מ מותר. אך אין לי לזה ראוי שמסקה יחולץ בפני אוכל והא שתי' בכלל אכילה:

ט) ורציתיו הי' נראה להורות שיבטלו המים ואלו נחיר משום ס"ס. ספק אי' שמה כהרשב"א (סי' קט"ו) כל שא"א לברר מחבטל. וספק הב' שמה נמוח ובחולעים דקים כאלה קרוב הדבר מאד שנמוחו ולא יבדקו. אחר הביטול:

דידו הרוש"ת הק' אברהם

בשנוע

אין ברירה ובטל. שהרי דרובנן יש ברירה. וכתב הר"ן (ר"פ השותפין) שהוא משום ספק וא"כ הכל בדאורייתא לחומר שמה יש ברירה ואחד אסור. אך המוס' פי' קושיה הש"ס למ"ד יש ברירה והקשו לפ"מ דק"ל אין ברירה וחירלו משום דאיכא חנאי דס"ל ברירה מקשים דלא מתקמא מתני' כותי' מכלל דלמ"ד אין ברירה מתקמא שפיר. וקשה לאור"ה וכן מוס' סוף מעילה מוכח להיפך וגם בדשיל"מ וע"כ כל שגוף האיסור דאורייתא מורה הא"ה. אך בשטמ"ק ב"ק (דף ס"ט) מפורש [בדשיל"מ] להיפך. וגם יש לחלק בין יבש ללח דדמי קלת למקל קלי איסורא. וא"כ יש קלת סניף בכ"ד דהוי ללח בלח. וחזן מזה יש שיטות דברי' בטילה בתהק"ם. ובריש נדה דדרובנן סומכין בשעת הדחק על יחיד נגד רבים עכ"ד בתוספות קלת:

ב) הגה לדעתי כן האמת שמקור ההיתר בטוש"ע (אור"ח סי' ע"כ) בגיגית מלאה ענבים צעופים ע"ש הוא משום דהוי לח בלח. כי מרא דהאי דינא הוא הספר התרומה. ולדירי ברור שלמד דין זה מסוף כמה טומיין אין מרסקין את השלג כו' אבל נותן לתוך הכוס. ופי' בס' התרומה (הובא בר"ן שם) דמשום איסור גולד נגעו בה אבל נותן לתוך הכוס משום דבטל ע"ש בטהרת. ואף דהוי דשיל"מ ע"כ משום דבא לעולם בתערובת בטיל. ומשם אין הוכחה רק בלח בלח דאיסורא כמאן דליתא דמי ואינו חוזר וגיטור בפסח. אבל יבש ביבש דק"ל חוזר וגיטור אין ללמוד משם. דבשלמא לח בלח כיון דכמאן דליתא דמי לא חל האיסור כלל ואין לומר בזה עד שתאכלנו באיסור וכו'. אבל ביבש דחוזר וגיטור ע"כ איסורא כמאן דליתא דמי שפיר נאמר עד שתאכלנו באיסור:

ג) וא"י דא"ה כתב הדין בתחילה שלא נמלחה שנתבטלה ע"ס שאר חתיכות. ג"ל דא"ה לטעמוי' דס"ל בלא נודע לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה כמבואר בש"ך (סי' ל"ט ס"ק ט"ו) ואם נתערב ברוב אם יתבטל וכל אחת נבלה ונאמר זו דההירא אף אוחה חתיכה שלא נמלחה באמת כיון שאנחנו אין יודעין שזו לא נמלחה לא נאמר בה חתיכה נעשה נבילה ולא יחול האיסור כלל. ודומה לתערובת לח בלח. והא פשיטא שיש ס' בתערובת דל"כ הכל אסור בודאי רק שיש ס'. ומ"מ אוחה חתיכה אסורה כמבואר (סי' ס"ט סעיף י"א) שכן דעת א"ה והיינו משום דמני' ואפשר לסוחטו אסור ואלו אין לאסור משום דלמא נשאר בחתיכה עלמה יותר דכדס שבעלו דרבנן לא נחוש לזה כמ"ס כיולא בזה הנו"ב (סס"י כ') רק משום דמני' וכשנתערב ברוב בתחילה משום הביטול יחשב כלא נודע ולא יאסר כלל. וע"כ השמיטו הפוסקים דברי א"ה הג"ל. מחמת שגם הא דבלא נודע לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה השמיט הרמ"א. וש"ך מולק עליו ג"כ. ולעולם ביבש ביבש אף בא לעולם בתערובת לא בטיל. ולא קשה הא דתמורה והא דמעילה. וע' ר"ן חולין (ד"ח) מבואר בדבריו דברי' לא בטיל אף שהאיסור בא לעולם בתערובת ע"ש היטב. וזה משום שהאיסור יבש:

ד) אך באמת אינו מובן כלל הדמיון דברים חשובים לדשיל"מ. דבשלמא דשיל"מ שהביטול טוב רק שטוב יותר שנאכל בהיתר גמור ולא מחמת ביטול. בזה אמרינן כיון שתחילתו בביטול לא חל האיסור והוי היתר

לפני דברי רחוקה נוקרה דנושרת חו נשחר
 ילפותות דטענות לא צטל וכל זה בטעם לשבח
 חבל טעם לפגם לא חשיב וספיר בטל חד בחרי
 ונינו ללמיא לפי דעת הר"ן צכל נועלי"ם לא
 קרי חס נהרצה יותר צבנות ונוה שמינ"ם צחכות
 ח"כ לכאורה הי"כ כינוח כן ונהי דהרשב"א פליג
 בזה על הר"ן ונינו צשויע שהציח בזה צי דיעות
 צקי" קי"ג ח"ך כי צקי" קי"ד: קי"ג דין הרשב"א
 הבי"ל. צפשיעות דחס ההיתר רבו עליהן ונוהרין
 וצקי"ך ש"ס קי"ק. טי אעפ"י שיי"צ כוזה צכח"ם,
 ונהי דצחינו רחוי לגר ונויה הר"ן דלא איכפת
 לן צבנות שנתרצה. היינו צחיורין דצעינייהו
 כוני קרי רחונתא כשאין רחוי לגר חבל. צפקלים
 הנוחוכין דצעיני" ונתקרי כשאין רחויין לגר, ח"כ
 הו"ל. לאפקן לשיטת הר"ן כשהחיקור רצה צבנות
 יותר ונהה שונפקיד צטענו ח"כ. צחינו רחוי לגר
 וזה ללמיא, ויותר קשה לל"י קיעת הר"ן דקי"ל
 דעי"כ לא פליגו רש"י ור"ת צטעי"כ אי דאורי"י
 או לא חלל צטענוח. ולא ונושא חבל חס יש
 שם ונושו של חיקור ויהי"צ טענוח. אז חפי"י
 צחלק לא צטייל חפי"י לנין דקי"ל טעי"כ לאו
 דאורייתא, ח"כ עי"כ ל"ל נהי דכיר אחרי רביס
 להטות היינו דוקא צנוצניו חבל צנוצשחיי"ם כל
 דחיבא כוצכח"ים הלל"נו דלא צטייל, וכינו ונפירש"י
 צעי" דק קי"ה עי"ש צנוצנרל דר"י, וח"כ שוב
 ח"כ לוונר צשרלים הנוחוכים היבא דחיבא כוזה
 צכח"פ כוני ונוהרין, דוניהי"כ חס אחרי רביס
 להטות לא כחוור צנושא"יו כלל, ולצי"ג על הש"ך
 ט"י צפשיעות דחפי"י צכזית צכח"פ, וכי"כ קשיח
 לי לפיני"ש הרשב"א צשויעתא דז"צ צסס הרח"ז
 דהיי"ט דלא חנורי" צנוצש"ו ונ דנטל צרובא וניס"ם
 דהכרת הנוחבל צטענו הוא והו"ל כחי"ל כי"כ
 החיקור כיון שהטעם נרגש וח"כ צשרלים הבי"ל
 כיון דעכ"פ הטעם נרגש הו"ל כניכר החיקור,
 וקוש"י זו יש להקשות גם צעיקר דין כיטל"פ
 וניהח ההם י"ל חבל צחיורין הפגיונים ומונות
 עליוס (דחי הקוש"י קנה וגם תלצה ולצי"ג).

(ו) ויש לחקר צשרלים הנוחוכים צעלונכ. אי
 ח"ס חקור צבו וניה"ם, או דילונח
 כיון דחידוש ח"ס כדלנורי" צש"ס עי" דק קי"ח
 עי"כ ח"כ ח"ן לך צו חלל חידוש דוקא שיעור
 שלס, וכינוח דלא חנורי" ח"ס חקור וניה"ם חלל
 צחיורין הנוצבחין צבלון ורצה צעי" דק קי"ט
 גבי 'עצרת' דקצ"ל לגו חלה וחוור"י התי חנוורטוטי
 חנוורטוע ופירש"י וכיון דשרן שיעורו צכעדה"ם
 לח"ס סיצלפ צכעדה"ם ען השרן חקוונן, והרמב"ם
 הקבו על פרש"י לונה ל"י לצרש וניס"ם דשיעורו
 צכעדה"ם חפי"י צשחר שרלים דשיעורין צכזית
 ונינו ח"כ ח"ס ז"כ כיון דח"ס חקור וניה"ם,
 ורחהי צחי"י ח"ס ח"ס ז"כ שם וניש"ב שיטת רש"י
 דקי"ל ח"ס חינו חקור וניה"ם חלל צחיורין וסוצה
 חבל צשרלים. הנוחוכים ח"ן. לך צו חלל. חנוצש"ו
 ולא ח"ס, וחיי"י רח"י ונחלקו צחון גבי חצר
 וניה"ם צקי"פ גיה"כ וקש"י לי דהא חרצחא ונשו"ב
 ען הש"ס שם דהא ונזיי"ט דח"ד"ש הוא חוי צעי
 ר"ש לניונר דחפי"י טעם לפגם חקור, ורצה לא
 פליג יע"ל חלל דהוי כנו ש"ר חיקורין, חבל
 וניהי"כ"ם - פינוח - דנוחנות - חידוש - דחסר רחונתא

לחננויר
 כמו - כרכו - בס"ב - דהו"ל - שלא - כדך - אכלהו - כדא"י - כפח"ס - קטיו
 ובשו"ע ארי"ה סי' תע"ה וא"כ לא הו"ל למחש שמה חיי"ש
 חולעת אע"כ שמה יאכלנו בעין דהיינו שהי"י סבור שלא
 מירש כמי"ש רבינו דוק.

ש"י צרו"א דקט"ס - ס' י"ח
 כרה"ל ר' משה לרינווא"ך צל"א

(ד) פשוט ונוצור דחף טכונה שרלים
 ורנוקים ונוחוכים ואינס רחויס
 לחכילה ונינו חקרייהו רחונתא צכלל לאו דכל
 שרן השורן על החרן שקן הוא לא יחלל והכי
 חיתא צהדי" צש"ס עי" דק קי"ח עי"צ צשוועתא
 דעכצרה צטיכרה"א, חלל דהר"ה צצדי"ה י"ס לו
 צזה שיטה ח"ד"ס דקי"ל לא חקרה תורה חלל
 הנוצבחין צזה ולא פרטוסים ויתוסים ואפי"
 צעינייהו קרי ונדאורייתא וכל אותן שרלים הנוצבלין
 דפרט צהו רחונתא כללהו רחויין חס ועכצר כוני
 צעכצרה דדצרה וניירא, חבל שחר טקלים ורנוקים
 דנוחקי" לא חקרי וניה"ם כלל והרשב"א צנויה
 שם הרצה להשי"ב על זה ונוכונה שוועתת"י והיחור
 חנוה ונש"ק עי" דק כ"ו עי"צ דנוצור שם
 דאוכל פרטוס חו יתוש"י ח"י ונוור. להכעיס
 שינו דחיי"י צפגוים וחסי"ה הו"ל ונוור ועי"
 צחי"י ח"ס עי" כ"כ דלא כוולא ייסב עי" והנה
 הנועיין צצדי"ה יראה דקי"ל כשכשהצחו חח"כ כ"י
 הצשיל וניתקרי דצאונה שרן השורן על החרן
 חו חלל דצנוודן צפלו"ן לא נחקר ונסוס דילפי
 ונצבלה דחינו רחוי לגר ח"ק כבלה, וש"ב כשהצחי"ן.
 עי" הצשיל רצוב עלייהו חיקור שרן ולפי"ן גם
 הקוש"י ונפרטוס חו יתוש הבי"ל י"ל דוניה"ם צכוח"ם
 לתוך הצשיל דכשהצח טעם פגונו חבל ככ"פ
 ונוור להכעיס וניה"ם חו דחי לאו חכי ונה ציקס
 צזה צנוה שנתן פרטוס לתוך הצשיל, ונינו
 הרשב"א חקשה ונוכס"ש ח"י גם חוה"ם שרלים
 ככללו צכלל לאו הבי"ל כי ונחקי ונחי חוי, וחי
 לא ככללו צכלל חללו ח"כ וניה"ם יתקרו חס
 ונצחי"ן חח"כ על ידי הצשיל, ועוד כונה קושיות
 סוף דבר שיעת הר"ה הבי"ל חנוה צזה.

(ה) ומ"מ טעם אותן שרלים הנוחוכים לא
 וניתקרי ונוצור שם צרשב"א דחפי"
 צכזית צכח"פ וטענוח דוילתח דצאונה הו"ל
 לניונר גם צנוצשחיי"ם ונדאורייתא חד צחרי בטל

7 א) סברת רבינו קשה להבין דהא אם לא ידע שיש בו
 חולעת דומה - ממש - לתכוין - לאכול - את - השומן - והלכה - ידו - אל
 החלב, אלא דמצד אחר יש לשדות נרגא ברא"י בתג"ל מפירש"י,
 דהא אפי"ד ידע שיש בו חולעת וישתח המים בי"כ לא עבר
 אאיסור דאורייתא דהא אם שותתיו עם המים ביחד הו"ל ממש

בדעת חזקה כשהעתיק מה ש"ק"ו ה"ח (יו"ד ח"ב סי' נ"ד) בנידון זה סיים דלא ראה מה ש"ק הב"א, ועיין שו"ת דברי חיים יו"ד (ח"ב סימן פ"ד) שכתב בזה"ל, מי אנכי אפי' להתמיר נגד הארי החי הנית אפרים זל"ה, ודי בזה).

← ד חידושו של האבנ"ז וראי' לדבריו

גם יש בנותן טעם להעתיק מה ש"ק בשו"ת אבנ"ז (יו"ד סי' פ"א) וז"ל ורציתי לחתור היבשה עפ"י דברי הר"מ (פ"ג מהל' אבות הטומאה) גבי הכורך נבלת עוף טהור בחזרת ואכלו טמא, וכתב בכ"מ משום דחזרת מין אוכל הוא, ומין צמינו אינו חונף, אבל מים ומשקים י"ל שחוללים בפני תולעים הדקים, ואין חוששין שמא יגעו התולעים הדקים מאד בגרון שזה חשש רחוק, וי"ל דאפי' אם יגעו כיון דאינו מתכוין כלל לבלוע התולעים, ולא הוי פסיק ריש"י שיגעו התולעים בגרון אלא חשש בעלמא שמא יגע, שוב מותר משום דשא"מ, יעו"ש שדן בזה וסיים אך אין לי לזה ראי' שמסקה יחונף בפני אוכל והא שתי בכלל אכילה, ע"כ, ועיין מכתבי תורה (סי' קכ"ד) להגאון מרוגווצ שדן בסבירה זו.

והנה לפע"ד אפשר להעיר ממה ש"ק רש"י ו"ל לפרש מה דאמרי' בזבחים ע"ח ע"ב דלי שהוא מלא רוקין והטבילו כאילו לא טבל, וכי רש"י שם שהרוק עב הוא וחונף בפני המים ואינו בטל למים, הרי אף דרוק הוי מין מים עכ"ל לגבי מים דעלמא חונף כש"כ לענין אכילה שחונף.

וא"ל תתמה דבעלמא אמרי' לח אינו חונף בפני היבשה, דהא כבר כ' המשל"מ דצנצני כהונה אם הי' עליו מים הי' חונף

ולכך הוצרכו שיהי' מסתפג לאחר שטבל, ועיי' בצרכי יוסף (סי' כ"ו) שתמך יחידותיו ע"ז דה"ה בתפילין אם לא הסיר המים שעל ראשו חונף בפני התפילין, וכבר תמנהו עליהם גדולי האחרונים דהיכן מצינו שיחונף לח בפני היבשה, וכמו לתרץ דכל היכא דהקפידה התורה על נגיעה אזי לריך ממש נגיעה, ואפי' מים חולצין או, וא"כ ה"ה צניד"ד כיון דהקפיד התורה שיהי' דוקא נגיעה בגרון שפיר חונף אפי' מים ושאר לחים.

שוב מנאמי בשו"ת ערוגת הצושם (יו"ד סי' ע"ח) בהגהות בן המנחם שם (ה"ה הגאון בעל מגלות מרקחים מנעלהים ז"ל) ש"כ בא"ד, הא אפי' ידע שיש בו תולעת וישתה המים ג"כ לא עבר לאיסור דאורייתא דהא אם שותתהו עם המים ביחד הו"ל ממש כמו כרכו בסיב דהו"ל שלא כדרך אכילתן כדאי' בפסחים קט"ו, ובשו"ע או"ח סי' תע"ה, הרי דנקט ג"כ שע"י המים מיקרי שלא חלל השרץ בעין.

סיכום דדינא

היוצא לנו מכל הנ"ל פירות הנושרין להלכה, די' מקום מרווח ומוסכם מהפוסקים להחיר המים בלי סינון כלל וכלל, ואין להורות איסורא לרצים, וכמש"כ הנוצ"י (מהדו"ק יו"ד סי' כ"ו) בענין שרוב פוסקים מחמירים דמי שצא לשאל יאמר רוב פוסקים מחמירין, ואם אעפ"כ ירצה השואל להקל לעצמו לא ימחה בידו ק"ו שא"ל לדרוש ברצים לאיסור' וכש"כ צניד"ד שרוב פוסקים מתירין וכמו שכתבאר בעוה"י"ת.

וראיה מה ש"ק בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' ל"ו) וז"ל, שאם צאנו לדרך דעת האוסרים

כל דיני התורה
מיס' כידוע דבני
הדיעות האסור
הלכה ברורה ומי

בדבר איסור
מעורבות
טעמו הפגום אי
הרשב"א והר
הנה נקטינן צמ
(פ"ה) וכן
אי' דהני דברים
אוסרין מעורבותן
הראשונים אי פ
עד שאינו נאכל
פוגם קלח, דדע
שיהא פגום לגמ
צ"ד ש"א) וכ"כ ו
קלח מותר, ו
דהרשב"א למדה
לפ"י ממה דאו
וא"כ כל היכא
בהתערובות אזי
אסור, והר"ן יו
לגר שהתירה ה
אכילתו א"כ ה"ו

הרה"ק ר' יצחק צושא יצחק נפתלי אב"ד י"א

תסא. אמר מהר"ר שלום מועיל קיום של רב על שטר יותר מעד אחד¹. ואומר שכן היה מעשה פעם אחת בעיר נאוישטט, בשטר שבא מעיר ברונ"א² שהיה מקויים בחתימת מהר"ר ויפש ז"ל³, והשיבו הלומדים שלא היו רוצים להאמין על קיום של מהר"ר ויפש ז"ל רק כעד אחד⁴, והגיע הדבר לפני מהר"ר ויפש ז"ל ואמר שהדין עמהם, שקיום שלו לא יועיל כי אם כעד אחד⁵.

תסב. מהר"ר שלום אמר לי שלא לכתוב שלום, וכמדומה לי שהיה אחר ז"ל. וגם אמר לי שאין לנחם בכתבו לאחר שכלו ימי האבל, ואמר שכן בגמרא כתב המנחם לאבל אחר האבילות דומה כמי שמכה לחבירו חבורה ואח"כ מרפא אותו², ג"כ זה לא שאני, דמאחר שהזכיר לו מיתה מצער אותו ואח"כ מנחם אותו, מוטב ששותק מעיקרו ולא מזכיר לו מיתה כלל.

תסג. ואמר לי מהר"ר שלום מר"ח אלול ואילך לכתוב באיגרות בשנה טובה תכתבנו¹. ואמר שאין לכתוב שלום מלא באיגרות אלא כך שלו' בלי המ"ם הסתומה ונקוד על הלו'².

תסד. הח"ר מ(י) רקל שאל למהר"ר שלום על באר שנמצא בו תולעים והם קטנים ציבע

כמזה, וכן נראה גם ברב אלפס וברמב"ם בפ"ו מהלכות עדות הל' ח'. וע"ע בטוש"ע חו"מ סי' מ"ו סכ"ד שם הובאו שתי הדעות, ע"ש בנ"כ השו"ע באריכות.

תסא. 1 מלשון רבינו נראה שהגם שהוא סובר שקיום הרב מועיל יותר מעד אחד, אבל אינו כדיו קיום בי"ד, ראה בנידון בתה"ד סי' של"ב, ומה שהביא שם בשם אחד מהגדולים שרצה להתיר גם זה. ועיין בדרכי משה בחו"מ סי' מ"ו שכתב הטעם דהוי כיחיד מומחה, והיינו שהרב עצמו מקיים במקום ג'.
2 היא העיר Brünn שבמורביה.

3 ככל הנראה זהה עם הרב ויפש מקולוניה, ראה פרטים עליו אצל פריימן, מבוא ללקט יושר מס"י ל"ה.

4 קשה קצת כי המעשה שמביא רבינו היא ראייה לסתור, אכן עפ"י התה"ד הנ"ל יתישב היטב, כי הוא מסיק שבמקרה של ערעור אמנם קיומו של הרב לא יועיל יותר מאשר עד אחד. ראה בזה גם בים של שלמה בב"ק בפרק הגזול בתרא סי' י"א. ונראה עוד דהרב ויפש ז"ל נהג בענוה ולא רצה להחזיק ולהכריז על עצמו כיחיד מומחה, כעין מש"כ הד"מ (ראה לעיל בהערה 1), ולכן הוי רק כעד אחד, ואחי שפיר דבמקום דמקיים יחיד מומחה ס"ל לרבינו דמהני קיום כמעשה בי"ד.
5 אכן ברמ"א שם בס"ד, נפסק עפ"י תה"ד הנ"ל שהמנהג הוא שהרב יכול לקיים השטר ביחיד, ראה שם בש"ך ובסמ"ע מש"כ בזה.

תסב. 1 דין שאילת שלום לאבל, ראה במו"ק כא, ב, אמנם ענין שאילת שלום בדרך כתיבה לא הוזכר שם וגם לא אצל הפוסקים, אך מן הסתם לא שני כסברת רבינו.

2 שם בגמרא: א"ר מאיר וכו', ע"ש וכן בטוש"ע יו"ד סי' שפ"ה.
תסג. מהרי"ל הלכות ימים הנוראים, עמ' ס"ט (בשינויים).

1 המהרי"ל הביא מנהג זה בשם רבינו וממנו באליה רבה ובאחרונים בשו"ע או"ח סי' תקפ"א; (ראה גם בספר טעמי המנהגים עמ' ש).

2 זה נזכר גם בתשב"ץ סי' תי"ח והביאו הרמ"א להלכה בשו"ע יו"ד בסוף סי' רע"ו, אמנם הש"ך כתב שם בס"ק ט"ו שרוב העולם לא נהגו ליוהר בזה, אך בנקודות הכסף כנראה חזר בו אחר שהביא מקור לכך מהתוספות בסוטה י, א ד"ה אלא, וע"ע שם בשע"ת בס"ק כ"ה ובשו"ת הרדב"ז סי' ר"כ.

הלכות ומנהגי

רבינו שלום מנחם

(דמות הגוי)

י"ב אלול ה'ת"ת

הבית החדש

פלאס¹, ואינם ניראים אלא בשעת זריחת השמש, והורה מהר"ש שלום שמותר לשתות מן אותו הבאר כי אין לחוש לאיסור מחמת [זה], ואפילו להדיח במים האילו בשר גם זה מותר, ולא חיישינן כי היתר גמור יש בזה הבאר, כמו בשאר בארות².

תסו. אמר הח"ר מו(ו)רקל על מהר"ר מאיר לפני מהר"ר שלום שאס(ו)ר מצה נפוחה שעלתה באפייה, ואמר מהר"ר שלום שאסרה שלא כדין, כי מה יש לחוש בזה אם הייתה נפוחה מחמת אפייה¹.

תסו. עוד אמר מהר"ר מרקל על מהר"ר מאיר מאודנבורג, שהורה על עיסה שנמצא בה חיטה בפסח, שיש לזרוק החיטה לחוץ והעיסה מותרת¹. ואמר מהר"ר שלום שהורה שלא כדין, כי כל העיסה אסורה².

תסז. אמר מהר"ר שלום שהתוספות פסקו במועד קטן, שאין לעשות פתילות לנר בחול המועד¹, אמר מהר"ר שלא נהגינן הכי, אלא נהגינן היתיר גמור לעשות פתילה לנר בחולו של מועד².

תסח. בשר שנשחט ב"ט, אמר מהר"ר שלום שנהגינן לנקרו ב"ט, שהרי אפילו שחיטה

תסד. 1 לא הבנתי פירוש המלים, אולי הכוונה: צבע בל"ס, כלומר חיזור.

2 מקור דיני תולעים במים הוא בחולין סו-ז, ע"ש ברא"ש פ"ג סי' ס"ח באריכות. להלכה ראה ברמב"ם בפ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' י"ב ובטוש"ע יו"ד ריש סי' פ"ד. נראה שהתולעים הללו לא היו בהם ממש ואינם נראים לעין, וכבר דנו בזה האחרונים באלו התולעים שאינם נראים רק ע"י זוכית מגדלת, עיין בינת אדם אות ל"ד ודח"ש ס"ק צ"ד ד"ה והנה. ראה שם בטוש"ע ברמ"א ס"א ובאו"ה הארוך שער מ"א סי' ז' וכן בש"ך שם.

תסו. מהרי"ל הלכות המצות, עמ' כ"ב.

1 מהרי"ל פסק כדעת מהר"ר מאיר וכן נפסק ברמ"א בטוש"ע או"ח בסוף סי' תס"א, וכך גם נוטה דעתם של רוב האחרונים לאסור, שלא כדעת רבינו, מלבד הט"ז שם בסק"ו שנוטה לחלק בין סוגים שונים של מצה נפוחה ומצדד להקל כדעת רבינו. ראה גם במלבושי יו"ט באות ז' שהביא גם כן את דעת רבינו להקל בנימוק שהגיפות אינו בא מחמת שנתחמצה, אלא אדרבה מחמת האפייה נתנפחה, מ"מ למעשה גם הוא אוסר, וכ"כ בא"ר סק"ז שכן פסקו האחרונים.

תסז. מהרי"ל, שם עמ' כ"ג.

1 פסק כדעת הרא"ש בפ"ב דפסחים בסי' כ"ה, ע"ש, וכן נפסק בטוש"ע סי' תס"ז ס"א כדעה הראשונה.

2 זוהי דעת הרשב"א המובאת בטור שו"ע שם בשם יש מי שאוסר כל העיסה, וכך הכריע הרמ"א שם ובדרכי משה (שם ציין כמקור לכך את רבינו). גם מהרי"ל מצדד כדעת רבינו בזה, הגם שלא נתברר לו מקור החומרא, אך היות ויצא מפי רבו נהג כך; ראה מה שהובא בשמו בשו"ת מהרש"ל סי' ע"ט, ביש"ש יבמות פ"ד סי' ט"ז ובמלבושי יו"ט בסי' תס"ז אות ב'.

תסז. מהרי"ל הלכות חול המועד, עמ' ג"ג.

1 בתוספות שלפנינו לא מצאתי, רק בפסקי התוספות במו"ק סי' פ"ט איתא שאסור לגדל פתילות במועד, וכן נכתב המקור בהגר"א בטוש"ע סי' תקמ"א סק"ב.

2 וכך גם נפסק להלכה בטוש"ע שם ברמ"א בסי' ע"פ הנימוקי יוסף ורבינו ירוחם, ראה שם באחרונים המצדדים לכתחילה להחמיר בזה כדעת האוסרים, וביניהם גם מהרי"ל שכתב שיש לעשותם קודם המועד. ראה גם לעיל בסי' רמז.

מותרת, אבל שני לאובמן ז"ל היה

תסט. אמר מו נחלקה ג' חוטינן כי כשר הטלית

תע. על חתונה מהר"ר שלום שיש אחריה ביום ב' שבוע(ה) אחרת.

וכן אמר מהר"ר חול, ואפילו אם אחרת².

תעא. (א) בשו הגויים, אם אמרו

(ב) עוד דרש שני (ג) עוד דרש מו בו ולא בסכין³. (ד) עוד דרש מו טוב⁴.

תפח. 1 נתבאו

תסט. 1 דין ז ומשם הועתק בא'

תע. 1 ראה לע

2 דין זה הובא ו קיבל דעת רבינו.

תעא. מהרי"ל ו

1 זה נמצא במר ועיין לעיל בסי' ו

2 ביצה ג, ב ור כ"ג וכן הטוש"ע

3 נתבאר לעיל ו

4 לכאורה נראה י"ד, ע"ש, כי אח

בסי' תצ"ז ס"ו; והמהרי"ל דס"ל ו

לגדל ביצים לאפו

ארץ

שו"ת סימן פח

צבי

ואח"כ שהוא מעיין גמור שמה כהרשב"א דכל שאין יכולין לבררו ח"ק דניכר בטל :

7 עור נלע"ד סניף דייל לרמב"ם דניכר אין בטל ח"ק שא"י לבררו בעינין שיהי ניכר להדיא בתחילת מראית העין כעין שכי המניח בה אחרוג דל"ה סיני מראה רק מה שגראה להדיא בתחלת ההשקפה. וכע"ז ב' אחרונים באו"ח סי' ל"ב בע"ק כ"ה דכל שאין ניכר פרידתן להדיא חשיב אורח האות עלי' לענין שלא יתקב שלח כסדרן ע"י"ש. והכי"ג כיון דבאמת א"י לברר האיסור רק המראות העין גורם האיסור בעינין שיהי נראה האיסור בראשית ההשקפה כמו שהוא בקום שבחמאה, ובמולטים דקיס כאלו שעוברין דרך המסכנת ודאי אין האיסור נראה להדיא רק אחר העיון הדק היעב. וזה ל"ה ניכר האיסור. ויש להביא דמות רא"י לזה. דאל"כ תמיד יכולין להכיר הערובות האיסור ע"י מיקראשקאפ. וע"כ כמ"ש :

עור נלע"ד דהנה הפמ"ג בפתיחה לה' הערובות הק' בעטל"פ דבטל ברוב ואמאי והא ניכר האיסור כיון שמרגיש הטעם הרגשותיו הכרתו כמ"ש הרשב"א חולין (ל"ח:) ע"י"ש וראשית אומר דסברא זו דטעימתו הוא הכרתו זה רק לדעת הרמב"ם גבי קום דכל שניכר האיסור ח"ק שא"י לבררו לא בטל אבל לרשב"א ל"ש זה דב"ה א"י לטו להוליא האיסור מן ההיתר. ואף דרשב"א חולין ל"ח: כי זה לא כי כן אליבא דנפשי' רק בשם סי' איסור משהו ע"י"ש שביא באריכות כל לשונו. ובסוף סיים העסקתי לשונו דוק ותשכח שאין זה מרשב"א ז"ל עלמנו כנלע"ד ברור. [וראיהו בסי' חלקת יואב תמה מאלו ע"ד שכתוב טעימתו זו הכרתו דהרי הרשב"א לשיטתו ביו"ד סי' קט"ו דניכר וא"י לבררו בטל א"כ מה בכך דטעימתו זו הכרתו הרי אין יכול לבררו. ולע"ד לא ק' מידי דדברי רשב"א חילו העתיק מרשב"א ז"ל בסי' משהו וכן נמלא כמ"פ בפוסק שמעתיק דברי פוסק חדרו ח"ק ש"ס בחוכו מקלח דברים שאין עולין להלכה לפי דעתו] אך סו"ס ק' קו הפמ"ג הכ"ל לדיעה זו שהוא כדעת הרמב"ם. ונראה לפמ"ג המנ"ח או"ח סי' תרכ"ו דהא דל"מ ביטול באפשר לברר האיסור הי"ד כשרואה לאכול האיסור עלמנו משא"כ היכי שאין כוונתו בהצטול להשתמש באיסור רק שלא יאסור את ההיתר גם בניכר האיסור בטל ע"י"ש. והנה הר"ן פ' בתרא דע"ן הק' א"ך ילפי' עטל"פ מנבלה סרוחה הא שם א"י"ר כלל לגר. ותי' דה"ט דמה נבלה שאינה אסורה אלא כשהוא ראוי' אע"פ שפגמה קלח מפני שנהנה ממנה. משא"כ שאינה ראוי' שאינה נהנה הימנה כלל. יה"ה כאן שאינה נהנה דהא פוגם וכו' ע"י"ש נמלא דביטול עטל"פ אינו כדי להנות מן האיסור דאדרבה מן האיסור אינו נהנה כלל רק אדרבה מלערו רק עיקר חליות הביטול כדי שלא יאסר את ההיתר וכה"ג גם בניכר האיסור בטל ומודינא דהיכא דיכול לבררו אינו בטל דכיון דאינו מסורו ע"כ דניחא ל"י לאכול האיסור אע"פ שפוגם. אמנם בני"ד דא"י לבררו רק דניכר שפיר בטל גם לרמב"ם וה"ה בני"ד :

ואצ"ע מענינא מש"כ בחי' לביאה וזה לשוני ביאה יג' : פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי פירש"י דהוי ככולי' פסולת והאסור משום מוקלה. אמנם בב"י סי' ש"ט הביא דעת הרמב"ם דקו' הש"ם מי איכא ס"ד שיהי מותר לברור הפסולת דאלטרין רשב"ג לאשמעי' דאסור וי"ל דהרמב"ם לשיטת' לא היה אפשר שיפרש כרש"י דלכא"פ ה"י מל הרמב"ם

נחיר לאכול עם כוחח חשיב כמבטל איסור לכתחילה כן בזה אבל לולא זאת בטל האיסור גם בניכר ונפ"מ דאם בדיעבד אכלו לא עבר על ע"ש אכילה איסור רק על איסור אין מבטלין. ואל תתמה ע"ז דהרי דעת המאירי סוכה ט': דהא דניכר האיסור אינו בטל הוא רק דרבנן ע"י"ש ויש לבאר זה ע"פ דברינו הנ"ל דכל האיסור הוא משום אין מבטלין איסור לכתחילה ומאירי ס"ל בח"ן מבטלין דרבנן וע"כ בניכר האיסור אינו בטל מדרבנן. ובאמת ה"י קשה לי מאד להדג' חדשות כזה אמנם מלאתי כמעט רא"י גלוי' ומפורשת לדבריי מדברי הרשב"ד ז"ל הובא בר"ן פ' השוכר את הפועל ד' ע"ג. אהא דר"ר אמר ר' יוחנן המערה מיי"ג מחצית לבור אפי' כל היום כולו ראשון ראשון בטל. וכי הרשב"ד ז"ל ואע"ג דלית הלכתא כר' דימי אר"י לענין י"ן ביין מ"מ גבי י"ן במים ומים ביין וכן לכל איסור שנמות הלכתא כוותי' שאם יפול איסור לתוך היתר מעט מעט שאין בו כדי מחינת טעם בשעת נפילה מותר דראשון ראשון בטל וכו' דמין במ"ס ערלה הערלה מעלה את הכלאים והכלאים מעלין את הערלה וכו' ודוקא בערלה וכה"כ וכו' אבל בהרומה לגבי חולין דישאל שרריך להרים לא וכו' וכן הדין לכל איסורין אחרים שלא נמחו כגון כזית חלב שפול לתוך שקים היטר ולא נמחו כ"א חזיו כיון שהאיסור קיים שאם יפול לקדרה אחרת יאסור כחלב גמור אם יפול עוד בקדרה זו וזו אחר של חלב ונמחו יטרפו שניהם לאסור את הקדרה וכו' שהרי מלאו בעין שעדיין ראוי לאסור במקום אחר מש"ה מלטרף עם האחרון כדין התרומה עכ"ל. ולכאורה ק' עובא מה לר"ך רא"י מתרומה תיפ"ל כיון דניכר האיסור לא בטל. בשלמא בתרומה דכבר נתבטל האיסור רק דלר"ך להרים משום גזל השבט יש בזה מידות דחומר ויעבור ח"ק דנתבטל כיון דסו"ס לר"ך להרים. אבל בניכר האיסור פשיטא וא"ל רא"י וגם אין הגדון דומה לרא"י. ולהנ"ל ח"ש דגם בניכר הא' דלא בטיל הוא משום דיכול להוליא האיסור חייב להוליא דל"כ חשיב כמבטל איסור בידיים ולרשב"ד ז"ל אין מבטלין דאורייתא ע"כ אסור מדאורייתא לאוכלו משום אין מבטלין איסור לכתחילה ולפ"י דומה לגמרי לתרומה דבאמת כבר נתבטל האיסור רק דלר"ך להרים משום אין מבטלין. וקמ"ל שפיר דבכה"ג אע"ג דנתבטל תוור ויעבור וא"ש הרא"י מתרומה דח"ק דנתבטל כיון דלר"ך להרים חומר ויעבור והוא מידות נפלא אשר מדי רבינו הרשב"ד ז"ל משיחהו :

אמנם נראה דדבר זה תלוי' בפלוגתא דרמב"ם ורשב"א שבב"י יו"ד סי' קט"ו בניכר האיסור ואין יכול לבררו אם בטל הרשב"א ס"ל דמבטל בטל ורמב"ם ס"ל דגם כה"ג לא בטיל. ולהרמב"ם ח"א לוי כלל דהא דניכר האיסור לא בטיל הוא משום דיכול לבררו דהרי כאן אין יכול לבררו ומ"מ לא בטיל וא"כ גם בני"ד בפסולות מרובה על האוכל ח"א שיתבטל האוכל וחשיב ככלו פסולת דהרי ניכר כ"א לעמנו ע"כ הוכרת הרמב"ם לפרש באופן אחר: **בבעיקר** ד' המאירי הכ"ל דהא דניכר איסור לא בטל היינו רק דרבנן ופירשנו דאיסורו רק מאלו אין מבטלין איסור לכתחילה נלע"ד רא"י ובעד לגוף הדין נאף לא מטעם הנ"ל מגמ' זבחים ע"ח דפגול וטוטר וטמא שבללן זה בזה ואכלן פעור משום איסורין מבטלין זא"ז וכי רש"י ומו"ס משום דבטל בפ"ו ומינה דאפי' ה"י ניכרין קודם

הר"ג ל' אוריג צבי פראמר וצ"ל הי"ג

אב"ק קראצלאו - י"מ דיעוד חכמי אולין

לסמוך על עדותו. אבל מצד שנעשה ע"י השגחה קושיים שנעשה ע"י רובא להיתר לא מהני, שמי הוא האומד כזה שנימא שהוא ראוי לאמוד זה. וגם בכלל אין לסמוך על המשגיח במה שיאמר שסגי להיות רק כך וכך זמן להעיד שלא נתערב שם שום איסור.

י. איך לנהוג למעשה בהשגחה על בית חרושת הנמצא רחוק ממקום שיש שם יהודים

ולמעשה כשיזדמן שאחד ממקום הרחק רוצה בהשגחה, טוב שיסע לשם אחד מכאן ויצרף לו מרב דשם אם יש שם, או מהסביבה, ויראו אם אפשר המציאות ליתן השגחה, ויעמידו שם - משם או מהסביבה - אחד הראוי לכך. ותמיד יודיע מכל דבר קטן וגדול לועד הכשרות שבנוא יארק, והתשלומין יקח המשגיח מועד הכשרות שבנוא יארק, ובית החרושת ישלם לועד הכשרות. וכעצתך עדיף שיתנו השגחה כזה רק למשך כמה ימים אחרי שמכשירין בית החרושת. ויעשו סימן על אותן הדגים או שאר האוכלין הנעשים בהשגחה זו, כדי להפרישם מהשאר שאין להם השגחה. וזה עדיף מלהכשיר לכל השנה ע"י השגחה שאינו טובה. אבל הוא דוקא כשיש שם רב ארטודאקסי. דאם אין שם אלא רב מהקאנסטרוואטיון אינו כלום, ואולי עוד מגרע שיש לחוש שיתיר את האסור. וגם בלא זה הא אינו מעיד על עניני כשרות. ואף שכל מה שכתבתי הוא פשוט ראיתי שטוב לפרש בפרטיות.

והנני הכו"ח זקנך אוהבך,

משה פיינשטיין

סימן ב

74 בענין החרקים הקטנים הנמצאים בכמה מיני ירקות

ב' דר"ח אייר תשמ"ה

לכבוד נכדי אהוב נפשי הרב הגאון מוהר"ר מרדכי טענדלער שליט"א

הנה אף שקשה לי לכתוב כעת שאיני בקו הבריאות השי"ת ירחם עלי בתוך שאר חולי עמו ישראל, מ"מ מחמת נחיצות הענין אומר הדברים האלה.

שמעתי איזה אנשים אמרו בשמי איזו סברה בענין התולעים הקטנים שנוודע שנמצאים בהרבה ממיני הירקות. והנה ידוע שלא אמרתי כזה שום הכרעה. ולהיפך דעתי נוטה יותר להקל, וכמו שהזכרת בשאלה, שאתה ובני הרה"ג מוהר"ר שלי' ראוהו שליט"א כתבתם לי, שאפשר שדבר שלא נראה למעשה להזיז

לענינים אינו אסור, ולכל הפחות אינו בחשיבות בריה שלא חיבטל בתערובת כדאיתא בשו"ע י"ד סי' ק, וזה נוסף ללימוד הזכות שמוזכר בערוך השולחן סימן ק' סעיפים י"ג - י"ח, או שאפשר לסמוך על דעה הסוברים שבריה בטלה בקרב לאלף, או שבריה שאינה קיימת לעולם בעין בפני עצמה והיא נדבקת בתערובת וא"א להפרידה משם - בטלה, או משום שרכנו לא גזרו שבריה לא חיבטל בדבר מאוס שנפשו של אדם קצה בו.

וגם כמו שאמרתי לך ולעוד הרבה אנשים שבכלל יש חשיבות גדולה בהלכה למנהג העולם ולהיכא עמא דבר, ואסור להוציא לעז על דורות הקדמונים שלא הקפידו בדברים אלה משום שלא ידעו מהם (מש"כ רבינו במה שאין לשנות ממנהג דורות הקדמונים באגרות אר"ח ח"ב סימן ק"ה ד"ה והנה להמחבר, י"ד ח"ב סימן קמ"ז ד"ה ומה שכתר"ה דן להקל, אר"ח ח"ג סי' ט"ו, וי"ד ח"ג סימן קנ"ד). ועל כן אמרתי שבלי לעיין היטב בדבר, שזה זה קשה לי כעת, אי אפשר להכריע לתומרא ולפרסם שיש איסור בדבר, וכל שכן שאין רצוני שזיכירו שמי כאחד מהאוסרים.

זקנך אוהבך בלו"ג

משה פיינשטיין

סימן ג

תשובה להערה בענין מנהג האשה כבעלה ובענין צירוף לעשרה לברית מילה

בע"ה ט"ז טבת תשמ"א.

מע"כ ש"ב הרה"ג מוה"ר יעקב אפרים הלוי לואוויץ שליט"א.

א

מה שכתבת להקשות ע"מ שכתבתי באג"מ ח"א מאר"ח סימן קנ"ח ההאשה צריכה לנהוג כמנהג בעלה בין לקולא בין לחומרא, מהא בחולין דף ק"י ע"א מהא דרבין ורב יצחק בר יוסף אקלעו לכי רב פפי, אייתו לקמיהו חבשילא דכחל, רב יצחק בר יוסף אכל, רבין לא אכל, דאמר אב"י רבין חכלא אמאי לא אכל מכדי דביתוהו דר' פפי ברתיה דר' יצחק נפחא הואי, ואי לא דשמיע לה מבי נשא לא הוה עבדא. הרי שאשה צריכה לנהוג כמנהג בית אביה.

הנה אב"י הא אמר שם להוכיח הדין שחלל מותר, שאף שעל ר' פפי לא רצה רבין לסמוך, על ר' יצחק נפחא הא סומכין, שא"כ ודאי חתנו ר' פפי נמי לא היה פליג על ר' יצחק נפחא. ואם ר' יצחק נפחא היה אוסר ודאי היחה אומרת זה לר' פפי, שודאי היה חוזר בו, כמו

שאב"י אומר כן לרבין ור' יצחק בר יוסף, ד למיפלג על ר' יצחק נפחא שהיה מאמוראי דדו או יותר. ולכן לא שייך לומר דילמא ר' פפי ה דהא אב"י אמר דאין למיפלג על ר' יצחק נפחא.

ב

ומה שכתבת דמפרקי ר"א פרק י"ט אי ברית מילה בעשרה, שא"כ אינו מדין דבר ש הוא שלכתחילה צריך עשרה לברית מילה, א שאין זה בדין דבר שבקדושה רשאין למול גב אלא שהוא מטעם דכל עדות נאמנות לישראל שלכן אין להקפיד על מה שבבית החולים לו ליכנס מנין בחדר שמלין אלא מסתכלין שאר ד הזוכית, משום דלעדות כשרין ומצטרפין שבחדר האחר כיון שרואין עכ"פ, הוא טעם נכון והנני דורך אוהבך בלו"ג

משה פ

סימן ד

אם יש חשש בישולי נכרים בבייג

בע"ה יום א' ל"ט יתרו, ט"ז בשבט ש

למע"כ נכדי האהוב הרב הגאון מוהר"ר טענדלער שליט"א,

דבר

מה שהערת על תשובתי באג"מ י סימן ל"ג, שאיתא שם: הנה בדבר הב בעודה עיסה נותנים אותה במים רותחים ואח"כ או בתור אם יש בזה איסור בישולי עכו"ם. פשוט לע שבהבישול. קצת על ידי המים רותחים היתה העני לאכילה, לא נאסרה מצד בישולי עכו"ם. ומצד האפי בדין פת עכו"ם של פלטר. הנה אמת שיש שם טע וצריך להיות "פשוט לע"י מכוון שבהבישול י המים רותחים לא היתה העיסה ראויה לאכ שבהבישול עכו"ם."

וגם לדינא צודקת טענתך שאפילו אם נתבי ונעשה ראוי לאכילה, מאחר שנחשב כפת נכלל בו דאיסור בישול עכו"ם חל גם על דברים אפוי פת, כששייך, כמו בבייגל, הווי גם כשנתבשל מי וגם צודקת טענתך שאפילו אם כשנתב ראויה לאכילה, מבחינת איסור בישול עכו"ם אי שהרי אין דרך העולם לאכלו כך, ובטח אינו על שולחן מלכים.

זקנך אוהבך בלו"ג,

משה פ

אלתר שיש

יורג צירף חלק 3

33

דרכי תשובה

ולפי אף שהא בטיח שהתקפו וכו' אינה ברירה מ"מ עדיין נשאר הרבה שלימים עיי"ש איברא כי בגוף דבריו בקבל בחומץ משום שאט נראה כ"ח ע"י כלי הצטה ע"י כ"ס הברית מאמר ו' פרק ג' כ"ב שיש לדעת דכל חומץ יין וחומץ סבד או שאר משקים הוא מלא תולעים קטנים ודקים מאד אשר יתנועעו ויחלו אנה ואנה כדני הים והיוץ ואהם עג השמש על שפת הללנות גם בלתי הכלי הזכוכית המגדל את הראות כי כן הוא בעצמו כל חומץ ובכן לא יועיל לסק אותו (ע"ל ס"ק ג') ומת"ע כתב שאם יתן החומץ על אלה מהכל ה"ו פירש ואסור משום שרץ השורץ על הארץ לכן אין לאכול שום חומץ עד שיבטל אותו מהחלה שימורה התולעים ואח"כ מועיל היטון עיי"ש הגד רוחה ערות ההכס בעל ס' הברית שהעיד שרואין התולעים בחומץ גם בלא כלי המגדל הראות וגם בהם יש חשש פרום ודלא כהרב מאורי אור הנזכר :

אמנם לענין עיקר הדין של החומץ הנה בח"ח שם חולק על הס' הברית בזה וכו' דכיון דקיי"ל דכל שלא פירש חוץ לכלי אף התולע מותר לאכלו מה"ח כפ"ע ולפי אסור כ"ח מדרבנן משום כל השקף וכוון שהתולעים דרכן לגדל בכלי ובהולעים שדרכן לגדל בכלי קיי"ל דאם עירו מכלי לא חלו כל דין כלי ב' ונ' ככלי הא' לפ"ו אין חשש כלל בחומץ כיון כי התולעים נבטלו עם כשר ודגים לו לערבו במיני ירקות ולפתן אפי' חי כמו שהוא בלא סיון דלמאי ירוחם לה דמא יפרוץ לאוכל או לרזק הכלי אין חשש דלא מיבעיא כל זמן שהמסקה שיפח הודאי מותר אלא אפי' יתייבש לגמרי מותר המאכל כיון שאין איסור אלא משום כל השקף דרבנן וזה לא שייך אלא כשרואה התולע בחיוב אכל אינו התולעים שבחומץ שלא נראה להדיא אין כלן משום כל השקף וסיים וז"ל וכן מעולם לא שמענו כולם פה ואפי' הסידים ואפי' מעשה החובלים מהכלים בחומץ ואין חוששין כלל לבדוק החומץ אך לריק להר שלא לבטל דאם סיון הוא כפירש ואסור ומנהג ישראל ישראל תורה הוא עכ"ל. אמנם יעוין כ"ס עקרי הר"ס ס' ח' אות ו' שהעתיק בזה מספרו בזה דיוקא ס' ק"ב שהאריך בזה והעלה לדבור לכתוב שדרכן על מהכל כיון שיש בו תולעים רוחשים על המאכל וגם לבטל לא מהני שדרכן לירד עם החומץ דרך נקבי הכנר וגם לאחר הפטון רואין היתר רק שריון להרתירו ואח"כ לבטל שאם מסתים אותו לאחר הביבול אין רואין בו שוב עוד כוס תולע ואז מותר ולא זולת עיי"ש וכ"כ בנ"ה חקרי לב חלק א' מיו"ד ס' מ"ב עיי"ש באריכות ועי' בשו"ת מהר"ם שיק חו"ד ס' ק"ה שכתב ג"כ דהעיקר להחמיר דלא מיבעיא בחומץ שישבין עמה שישבין מכלי אל כלי הרבה פעמים ע"ג קמטין בודאי אסור כדון המצטר במחבר כפ"ע זה דחיישינן דלמא פירשו התולעים ע"ג הקמטין והרד נפלו שוב להיות אלה אפי' אם עושין חומץ מעט ואינו כופך על הקמטין כנ"ל מ"מ יש חשש כיון שדרך ליהן החומץ ע"ג המאכל ולחלוק המאכל ע"י שטותן המאכל במלג ואז עומד המאכל בפ"ע והחומץ בפ"ע בודאי לא שייך לומר דהיינו רביחיהו ונעשה כשרץ השורץ על הארץ ועכ"פ הו"ל שפיקא דאורייתא וסיים וז"ל ומזן הגאון בעל ח"ס ז"ל כשאלו אונטרקיי"ן הכבושים אפי' במים לא אכלן אך אלא קולטן מהחלה הקליפה הזליונה יקליפתין זרק ומה שבחובה אכל דבר הסכסך ומעשה מחומץ יש בו חשש תולעים כמ"מ כ"ס המלח ה"ל וע"כ בודאי יש לחוש ולעשות התקנה לבטל ולפני ע"י כנר שלא יוכל התולע ליפול לתוך הכלי עכ"ל והנה כ"ס דברי יוסף בוף ס' התק"ו מדרה דברי המהר"ם שיק אכל המעיין יראה שאין דבריו כדאי לחיות דברי המהר"ם שיק ז"ל כי כפי הנראה מדבריו שלא ידע שדרך עשיית החומץ הוא לכתוב אותו על קמטין ולבטל דרך הקמטין דהיינו דיע ממש כדון המצטר במחבר כפ"ע זה להחמיר כנ"ל גם כמה שהשיג עליו דאין חשש אף שיקה הקרי"ן בלא החומץ ויהי' התולע על הקרי"ן משום דקרי"ן יש משקה אין בו כדי השנה וכו' לא נמלא שיפח מונה בקערה מעט קרי"ן חוץ לחומץ וכשיקה בהחולב אותו הקרי"ן שאין עליו עוד לחותיות החומץ אם פירש עליו התולע יש חשש איסור דלרייתא ע"כ בודאי אין לסמוך עליו להקל כנגד דברי כל האחרונים המהמירים הנ"ל ואומרים שריכין לתמם החומץ ולבטל וכמנ"ר :

ולפי אף שהא בטיח שהתקפו וכו' אינה ברירה מ"מ עדיין נשאר הרבה שלימים עיי"ש איברא כי בגוף דבריו בקבל בחומץ משום שאט נראה כ"ח ע"י כלי הצטה ע"י כ"ס הברית מאמר ו' פרק ג' כ"ב שיש לדעת דכל חומץ יין וחומץ סבד או שאר משקים הוא מלא תולעים קטנים ודקים מאד אשר יתנועעו ויחלו אנה ואנה כדני הים והיוץ ואהם עג השמש על שפת הללנות גם בלתי הכלי הזכוכית המגדל את הראות כי כן הוא בעצמו כל חומץ ובכן לא יועיל לסק אותו (ע"ל ס"ק ג') ומת"ע כתב שאם יתן החומץ על אלה מהכל ה"ו פירש ואסור משום שרץ השורץ על הארץ לכן אין לאכול שום חומץ עד שיבטל אותו מהחלה שימורה התולעים ואח"כ מועיל היטון עיי"ש הגד רוחה ערות ההכס בעל ס' הברית שהעיד שרואין התולעים בחומץ גם בלא כלי המגדל הראות וגם בהם יש חשש פרום ודלא כהרב מאורי אור הנזכר :

אמנם לענין עיקר הדין של החומץ הנה בח"ח שם חולק על הס' הברית בזה וכו' דכיון דקיי"ל דכל שלא פירש חוץ לכלי אף התולע מותר לאכלו מה"ח כפ"ע ולפי אסור כ"ח מדרבנן משום כל השקף וכוון שהתולעים דרכן לגדל בכלי ובהולעים שדרכן לגדל בכלי קיי"ל דאם עירו מכלי לא חלו כל דין כלי ב' ונ' ככלי הא' לפ"ו אין חשש כלל בחומץ כיון כי התולעים נבטלו עם כשר ודגים לו לערבו במיני ירקות ולפתן אפי' חי כמו שהוא בלא סיון דלמאי ירוחם לה דמא יפרוץ לאוכל או לרזק הכלי אין חשש דלא מיבעיא כל זמן שהמסקה שיפח הודאי מותר אלא אפי' יתייבש לגמרי מותר המאכל כיון שאין איסור אלא משום כל השקף דרבנן וזה לא שייך אלא כשרואה התולע בחיוב אכל אינו התולעים שבחומץ שלא נראה להדיא אין כלן משום כל השקף וסיים וז"ל וכן מעולם לא שמענו כולם פה ואפי' הסידים ואפי' מעשה החובלים מהכלים בחומץ ואין חוששין כלל לבדוק החומץ אך לריק להר שלא לבטל דאם סיון הוא כפירש ואסור ומנהג ישראל ישראל תורה הוא עכ"ל. אמנם יעוין כ"ס עקרי הר"ס ס' ח' אות ו' שהעתיק בזה מספרו בזה דיוקא ס' ק"ב שהאריך בזה והעלה לדבור לכתוב שדרכן על מהכל כיון שיש בו תולעים רוחשים על המאכל וגם לבטל לא מהני שדרכן לירד עם החומץ דרך נקבי הכנר וגם לאחר הפטון רואין היתר רק שריון להרתירו ואח"כ לבטל שאם מסתים אותו לאחר הביבול אין רואין בו שוב עוד כוס תולע ואז מותר ולא זולת עיי"ש וכ"כ בנ"ה חקרי לב חלק א' מיו"ד ס' מ"ב עיי"ש באריכות ועי' בשו"ת מהר"ם שיק חו"ד ס' ק"ה שכתב ג"כ דהעיקר להחמיר דלא מיבעיא בחומץ שישבין עמה שישבין מכלי אל כלי הרבה פעמים ע"ג קמטין בודאי אסור כדון המצטר במחבר כפ"ע זה דחיישינן דלמא פירשו התולעים ע"ג הקמטין והרד נפלו שוב להיות אלה אפי' אם עושין חומץ מעט ואינו כופך על הקמטין כנ"ל מ"מ יש חשש כיון שדרך ליהן החומץ ע"ג המאכל ולחלוק המאכל ע"י שטותן המאכל במלג ואז עומד המאכל בפ"ע והחומץ בפ"ע בודאי לא שייך לומר דהיינו רביחיהו ונעשה כשרץ השורץ על הארץ ועכ"פ הו"ל שפיקא דאורייתא וסיים וז"ל ומזן הגאון בעל ח"ס ז"ל כשאלו אונטרקיי"ן הכבושים אפי' במים לא אכלן אך אלא קולטן מהחלה הקליפה הזליונה יקליפתין זרק ומה שבחובה אכל דבר הסכסך ומעשה מחומץ יש בו חשש תולעים כמ"מ כ"ס המלח ה"ל וע"כ בודאי יש לחוש ולעשות התקנה לבטל ולפני ע"י כנר שלא יוכל התולע ליפול לתוך הכלי עכ"ל והנה כ"ס דברי יוסף בוף ס' התק"ו מדרה דברי המהר"ם שיק אכל המעיין יראה שאין דבריו כדאי לחיות דברי המהר"ם שיק ז"ל כי כפי הנראה מדבריו שלא ידע שדרך עשיית החומץ הוא לכתוב אותו על קמטין ולבטל דרך הקמטין דהיינו דיע ממש כדון המצטר במחבר כפ"ע זה להחמיר כנ"ל גם כמה שהשיג עליו דאין חשש אף שיקה הקרי"ן בלא החומץ ויהי' התולע על הקרי"ן משום דקרי"ן יש משקה אין בו כדי השנה וכו' לא נמלא שיפח מונה בקערה מעט קרי"ן חוץ לחומץ וכשיקה בהחולב אותו הקרי"ן שאין עליו עוד לחותיות החומץ אם פירש עליו התולע יש חשש איסור דלרייתא ע"כ בודאי אין לסמוך עליו להקל כנגד דברי כל האחרונים המהמירים הנ"ל ואומרים שריכין לתמם החומץ ולבטל וכמנ"ר :

איברא כי בכנה"ג בהגות ב"ו אות ס"ו כנב דלא מהני היקון לחומץ לחממו עד שימורה התולעים ולבטל אח"כ שאין היתר לבטלו קודם הסיון אלא בדבש כאמור להלן סעיף י"ג אבל בחומץ ושאר משקים אסור לעשות כן משום דהוי מבטל איסור לכתחלה ודלא כהדמ"ח שמהיר לעשות כן גם בחומץ ושאר משקים עיי"ש ועי' במ"ס ס"ק י"ו שהביאו וסיים כ"ע עיי"ש ועי' כ"ס ערך שי שטותן פנים מסבירות לדברי הכנה"ג להחמיר בזה עיי"ש ועי' בהור"ת יקותיאל להלן ס' ז"ט סק"ב וס' ק' סק"ג מ"ש בעטין זה ומלמד ג"כ דאם אי אפשר לבקן החומץ אלא ע"י שיחממו ע"י האור דלא יבלע היתר מהתולעים יש בו משום מבטל איסור לכתחלה וסיים כ"ע עיי"ש ועי' בשערי דעה סק"ד שכתב דכדי להלל בזה מחשש מבטל איסור לכתחלה אם עכ"פ לא ידענו צבירור שיש שם בודאי תולעים בחומץ יש להקל להדיא לבטלו ולבטלו אח"כ דכיון דיש פסק בדבר הרי קיי"ל דבפסק איסור לא שייך דאין מבטלין איסור לכתחלה אך אף ק"ה ידוע שיש שם בודאי תולעים יש ענה לבטלו קודם צישול ואח"כ לאחר הביבול יבטלו עוד הפעם וכתב דכ"ה כנב לדעת הכנה"ג והפנ"ג הנ"ל אבל לדעתו צבור דאין שייך לחוש בזה לאסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ואין להחמיר לחוש לזה כלל עיי"ש ועי' במחזיק ברכה אות ה' מ"ש בזה וכ' שכן ראה לרבנן קשיא שאפי' שבעיה"ק ירושלים ח"ו שהיו נוהגין לבקן מהחלה החומץ בכנר עב ואח"כ מבטלין אותו ומסניגין אותו בפעם אחרת עיי"ש ועי' בשלחן גבוה ס"ק מ"ג שהרחיב ג"כ הדבור להשיג על הכנה"ג בזה כ"ס שיש בו משום אין מבטלין איסור לכתחלה ואין להקל בזה בין דבש לשאר משקים וסיים וז"ל וכן נהגו פה ירושלים ח"ו בחומץ שיש בו תולעים קטנים ודקים וכו' מרחיחין החומץ תחלה עד שהתולעים מתים ואח"כ מסניגין וכו' עכ"ל (ועי' בדבריו להלן ס"ק קס"ג) :

ועיין בשו"ת בית יעקב ס' פ"ד כ"ס המהר"ל צבירורו למ"ג כ"כ וז"ל מלמתי פעם אחת תולעים בחומץ וכו' מקלת המורים שלא רטו לבדוק החומץ כי אמרו מי יכריחנו לעשות לנו פסק ואמרנו להם פשיעה אם הייתה הבדיקה מחמת טירחא יתיחא ולמחמת היות אכל מה שלהם יראים שיש בו תולעים ואלהם מכסים עיניכם בלי ראות בזה לא יא' לבעלי נפש עכ"ל ועי' כ"ס בן אברהם ס' ג' אות מ"ב שהביאו וכתב דפשוט הוא דאין כוונתו על אותן התולעים הקטנים שרגיל להיות בחומץ שלהם לא שייך לומר פעם ח' מלמתי

אמנם להלוי הדבר צבירור כמ"ס מהר"ם שיק בחומץ שלנו שנעשה דרך שיפחה על קמטין דהיינו פירש אי אפשר דאם נלמד ר' לא נהיר שום חומץ כי הנה ראויה כ"ס בן אברהם ס' ג' סוף אות מ"ב שמתחלה על עיקר החי"ן פעשו רבותיה האחרונים לבטל החומץ ועי"כ אין עוברים התולעים הדקים שנדררים עם האשקה דמי נלה להם רז זה דכשימורה הנו תולעים שאינם עוברים כמו בחייהם ואי משום כדבדק ולא מלאו אין קאי' ד"ל דהא דלא מלאו אח"כ תולעים ולא נראה עוד הוא משום דגם בחייהם אין העין יוכל

הכ"ל ב' צ"ג ג"ה שפירא 33

מה שאינו נראה אלא לעין מלאך ולא לאדם, ומה בכך שכבר חל איסור על איזה שרץ, הלא אגן נקטינגן דהשרץ האסור ליתא כאן כלל, כי כן הרוב מחייב. אלא דאולי יש חיוב לעשות בדיקה, ע"ז אמרינן דהשתא אינו נראה וא"א לבדוק אחריו, ולכן בודאי אף אילו נמצא כאן אותו שרץ אמרינן דנתהפך להיות היתר גמור כי התורה התירה לגמוע מים אלו, ואין לאסור מה שהתורה התירה ושפיר פקע איסורו.

ותמיה אני מאד על מה שראיתי מצטטים מספר בן אברהם (להר"א בוקארא מרבני תוניס) ורצו להשוות מה שכתוב שם לענינו כאן, ואני שמתי עין למה שהביא בספר דרכי תשובה (סי' פד ס"ק מה, ד"ה אמנם להחליט) בשם ספר זה, ושם מיירי באיסור ידוע ומבורר, רק שעוברים התולעים ע"י סינון, והמחבר הנ"ל רצה לאסור אף אחרי הסינון ואיפלגו עליה שאר פוסקים. וכל דבריו אינם ענין למה שלפנינו, כי אגן איירינגן בלא ידיע האיסור, ורוב המים לית בהו האי איסורא כלל, אלא שאולי יש לחייב בדיקה מצד ענין מיעוט המצוי (וכמ"ש בהכרזה הנ"ל אות ד), והרי אין לחייב לבדוק אלא ע"י העין כמבואר לעיל, ולכן הכל מותר כי העין לא תתפוס צורת השרץ אלא כמעט מזער, אולי באחד מאלף שהוא מיעוטא דמיעוטא ואין להתחשב בו כלל, ולכן הכל מותר כמו שנתבאר. ל

וגם מה שראיתי מאחרים המביאים מאמר משו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' קכד) ובין הדברים נמצאים מלים אלו "ומבדקי נמי בשמשא או ע"י כלי זכוכית מגדיל", ואח"כ הביאו מתשובות ר' שלמה קלוגער (בשו"ת טוב טעם ודעת מהדר"ת, קו"א סי' נג) שחלק עליו וכתב דזכוכית המגדלת אין בה ראייה וכו' ע"ש. מדברים אלו היה נראה בשטחיות שלדעת היעב"ץ חייב אדם לבדוק ע"י זכוכית מגדלת ושיש לאסור גם מה שלא נראה לעין אלא ע"י זכוכית מגדלת (כמו בענינו). אולם המעיין שם יראה שלא כיוון לזה הגאון יעב"ץ כלל, אלא שכתב שיש לבדוק ע"י ראות עין יפה או בשמשא, ומי שבדק כך ולא מצא בו שוב אין לחוש, כך כתב בפירושו שם. אלא שהוסיף שמי שבדק ע"י זכוכית מגדלת ולא מצא ג"כ יכול לסמוך ולאכול משופרי דשופרי, הרי הקיל לסמוך על בדיקת הזכוכית ולא החמיר בשום פנים. והגר"ש קלוגר חלק עליו ואמר שאין להקל בכך וז"ל, "אבל... ע"י כלי זה לא נחשב בדיקה להחמיר על כך", עכ"ל.

הנ"ל אינם ממין זה שלפנינו כלל והם מין אחר לגמרי. כן ביררו בלי ספק, ובאותה שעה לא ראו דגמים ממין שלפנינו כמות שהם בחיים במקורות המים המשמשים לשתיה, ועכשיו שכן ראו, מצאו שינויים וחילוקים בין שני המינים. ולפלא להשוות טבעי השרצים להדרי עפ"י סברות בעלמא. ואני לא הבאתי דבר זה לנפק"מ להלכה כי כפי שנבאר להלן, מכמה וכמה פנים שאין איסור במים אלו, אלא שרציתי להוכיח שאין להכנס לדברים חמורים ע"י שמועות ממרחק, כי רובם בטעות נתנו. ויראה עד כמה צריך להזהר טרם הפרסום בבירורים אחר בירורים ורק אח"כ להחליט.

ב. שרץ שנראה רק ע"י מיקרוסקופ: בפסק האוסר הובא (באות א): דהואיל ומחיים היו השרצים נראים ע"י תנועתם, חל עליהם איסור שרץ המים, ואי אפשר להחירם לאחר מיתתם אף דהשתא אינם נראים רק ע"י מיקרוסקופ, דהואיל וחל עליהם האיסור שוב אין ניתרים, עכ"ד בתוספת ביאור מעט.

והנה מה שאין לאסור דבר שאי אפשר לראותו אלא ע"י מיקרוסקופ או ע"י זכוכית מגדלת, הוא מטעם דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, וכלשונו של הערוה"ש (יו"ד סי' פד סעי' לו) "אמנם האמת הוא דלא אסרה תורה במה שאין העין שולטת בו דלא ניתנה תורה למלאכים וכו', ע"ש.

והנה כבר דנו הפוסקים (עי' חכמת אדם כלל לח בינ"א אות לד וערוה"ש שם) בענין התולעים הנמצאים בחומץ אם לאסור במקום שאי אפשר להבחין צורת התולעת כי אם ע"י זכוכית המגדלת. מיהו כל זה מיירי במקום שיש קרום עב הצף על פני החומץ שבא לשם ע"י התרבות התולעים והחידקים, וחומר זה נראה היטב לעין, אלא שצורת התולעים הנמצאים שם נעלמה ע"י קטנותם. בהא איפלגו הפוסקים, והאוסרים ס"ל דהעלמת צורתם לא הפקיעה איסורם, שכבר נאסרו, וידיעי עדיין לעין כל ע"י החומר שהשאירו. אבל בענינו לא יתכן לומר שמי שרואה לפניו כוס מים נקיים וברורים שיצטרך לבדוקם ע"י מיקרוסקופ, אולי ימצא בו מה שהיה ניכר לעין בעת חייו ע"י תנועתו. כי מפני אותו טעם ממש, דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, א"א בשום פנים לחייב לבדוק כדי למצוא

[שצור]

כר"ל ל יבטול בלאי בלסקי 335

והנפש הטהורה בטהרה אמיתית, תשמח לקיים כל דברי חז"ל אף מה שאינו מרגיש שביעות רצון.

ועוד דבר אחר יש ברצוני להעיר, כי תמה אני תמיהה עצומה המגעת עד לשמים, מי התיר לאלה האוסרים כל המים שבעולם ומצערם לריבאות נפשות ישראל לסגפם להיות צמאים למים, ולא יוכלו לשתות מה שלפניהם עד שיסננו במסננת שהיא כברזל, למצוא המועיל להם כפי דבריהם, ולא יוכלו לשתות אותם מים ששתו אבותם ואבות אבותם מיום היותם על האדמה עד היום הזה.

ובפוח אני שתשעים ותשע אחוז מהם לא ראו שרצים אלו בחייהם, ואף בני האחוז אחד הנותר לא בחנו, אילו לא הודיע על פני האדמה האחד שטעה לבחון במים שלפניו ע"י מיקרוסקופ הראוי למעבדה מדעית, ולא לשוחרי ההלכה האמיתית. וכשמבקשים האמת יתבוננו בדברים הללו, ולא ילכו שולל, עם הולכי אחרי רבים לרעות ולנטות אחרי רבים להטעות.

ד. אם ראוי להחמיר ולסנן המים: והנה אולי יחשוב → הקורא מה בכך אם אבחר להחמיר על עצמי מחמת פחד העבירה ולנקוט כל צעד אפשרי להשתמר אף מספק ספיקא קטן ודק מאד, איזה הפסד יש אם אקשור על פי הכיור חתיכת בגד קטן ולהכפילו, ועי"ז לסנן המים בסינון גמור ויהיו יותר טהורים משאילו לא עשיתי.

על זה אומר, ובסינון הזה יותר קרוב המכשול מהתיקון, והקלקול מצוי מאד. כי דרך חוטי השתי והערב של אריגת בגד להתרופף ע"י המים, וכל כמה דדוחק המים דורך בכחו על הבגד יתנועעו החוטים ממקומם, ובמשך הזמן ישתחררו גופות השרצים שנלכדו ויחזרו להתערב עם מי השתיה, אבל אוי ואבוי לאותה שתיה, כי לפני לכידתם של השרצים היו מותרים כי לא פירשו עדיין ממימי בורם, והרי התורה התירה אז לשתות בלי בדיקה כמבואר לעיל בארוכה, לא כן אחרי הסינון הלז כי כבר פרשו כולם מהמים ונאסרו וכשחזרו לתוך המים אסרו את הכל בשתיה.

וכ"ז מפורש בגמ' (חולין סז ע"א) ופוסקים, וז"ל שו"ע יו"ד (סי' פד סעי' ג) "המסנן מים והיו בו תולעים וכו' אע"פ שחזרו אסורים, שכבר פירשו וכו', לפיכך אין לסננו

ומאידך גיסא להשליך אחר הגו הסברא הפשוטה הנראית לעין כל, שעל ידה יתיישב בקל כל מה שעשו הצדיקים הקדמונים בחייהם הטהורים, ושעל ידה יקילו לכל ישראל לשתות מימיהם בשובה ונחת. הלא זו הדרך אשר דרכו בה הראשונים זכרונם לברכה, שבכל מקום טרחו ועמלו ליישב ולתרוץ את הקשה והתמוה בדברי אלו שהיו לפניהם, ומעולם לא ראינו ולא שמענו שכל כך טרחו וגדחקו להקשות במקום שדרך היישוב הוא פשוט יותר ויותר.

ה. גדר מין השרץ הנמצא בבורות: ויש להעיר, כי כל היגיעה וההשתדלות שיגעו המעוררים והמסתפקים, להמציא הוכחות וטעמים כי אותו המין הנקרא קופפודס [copepods], אינו מה שהתירו חז"ל בפירוש ושהובא בשו"ע ובספרי הפוסקים להלכה למעשה, ויש להסתפק שאולי המאגרים שלנו אינם בכלל בורות, והמינים שנמצאים שם אינם אותם שהתירו חז"ל. הלא תראו (כך יאמר המסתפק), האיך הורגלו הפוסקים לומר שבזה"ז אין אנו בקיאים, ואפי' נביא אלף ראיות לדברינו הרי סוף כל סוף איירינן בדבר שצריך בקיאות וידיעה, והרי אין אנו בקיאים בשום דבר וכו' וכו'. טענות כאלו שמעתי הרבה פעמים.

ע"ז אני אומר ולהוי ידוע לכל בר דעת, שאלו הבעלי חיים הנמצאים בבורות שלנו הם המין היחידי שנמצאים בבורות המים בכל העולם כולו, ואין מין אחר בעולם דומה להם, ואין בור בעולם שאין מצוי בהם מין זה.

ואלו השרצים הנמצאים בנהרות ובמצודות המים הם מין אחר לגמרי. ואם לא נתיר את אלו שלפנינו, אין מין אחר ובור אחר ומים אחרים שנוכל להצביע עליהם שעל אלו קאי חז"ל ודברי רבוה"ק שהתירו.

ומה תועלת יש בפלפולים המכוונים לבטל חלק אחד מן התורה, ולומר באמת שלא נקבל דינים אלו, כי אינם לפי רוחנו העדינה. והרי אם יבוא איש אחד מאוה"ע ורצונו לקבל ע"ע תרי"ג מצוות חוץ מדין זה שאינו מקבל על עצמו להתנהג כך "כי נפשו לא מטומאה" (יחזקאל ד, יד) וכו', הלא באומרו זאת יפסל להיות גר צדק, כי מסרב לקבל עליו חלק אחד מן התורה הקדושה.

ויודע הלכות שחיטה. וכן הוא בל' השו"ע שם (ריש יו"ד) ובהל' בדיקת הריאה (סי' לט) דהצריכו בדיקה משום מיעוט המצוי ושכיח, ואף אסור בדיעבד אם נאבדה הריאה וא"א שוב לבדוק (לדעת הרמ"א שם סעי' ב), מיהו כל זה מטעם חומרא וסייג, כי מדינא יש לסמוך ארוב בכל מקום, ע"י ש"ך שם (סי' לט ס"ק ח), וכ"כ רש"י חולין י"ב ע"א (ד"ה פסח) "ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן, והיכא דאיפרשא ריאה ולא בדק מיתאכלא דסמכינן אהא וכו', ואין מפרסמין הדבר", עכ"ל.

וזה"ל השו"ע (יו"ד סי' לג סעי' ט בהג"ה) "וכן נהגו להקל בעירנו באותן אווזות שמלעיטיין לעשות מהן שומן שיש תקנה בעיר לבדוק אחר נקיבת הושט משום דשכיח יותר מסירכות הריאה וכו' ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא", עכ"ל. משמע דמה שהצריכו לבדוק במקום מיעוט דשכיח, הוא מצד התקנה ולא מצד הדין, וזה ברור בלשונו דכתב "שיש תקנה בעיר לבדוק וכו' משום דשכיח יותר מסירכות הריאה", הרי דאינו מצד הדין אלא מצד התקנה, ואף מסיק שיותר טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא, אף דברור שלא התיר לכתחילה לסמוך ארובא, דבודאי חייב לתקן לבדוק כמו בריאה וכן העלה הש"ך שם (ס"ק כג). מיהו זה ברור שמצד הדין אף מיעוט המצוי אינו מחייב בדיקה וחיפוש אחריו אלא מצד התקנה ולא מצד הדין, רק שלפעמים תקנו מטעם חומרא וסייג שלא לסמוך על הרוב היכא דגשללה הבדיקה, כגון בנאבדה הריאה וכמשנ"ל.

והנה מגדולי הדורות שלפנינו ניסו לקבוע ענין זה של מצוי ושכיח, לדעת כמה מקרי שכיח דלהוי פחות מזה לא שכיח עד דקרינן ליה מיעוטא דמיעוטא. וע"י בשו"ת הריב"ש (סי' קצא, בקטע המתחיל גם מש"כ) וז"ל "שכשאנו אומרים פרס ועזניה בישוב לא שכיח, רצו לומר, שאינן נמצאין, ואם היו נמצאין, עדיין לא היה נקרא זה מיעוט מצוי, שמיעוט מצוי, ר"ל שהוא קרוב למחצה ורגיל להיות, דומיא דמיעוט מצוי המוזכר למפרשים ז"ל בסירכות הריאה, דאע"ג דאזלינן בתר רובא ואחזוקי איסורא לא מחזקינן, אפ"ה צריך לבדוק בסירכות הריאה מפני שהוא מיעוט מצוי", עכ"ל. ובאמת קשה לדעת מהו "קרוב למחצה". שבדברי הריב"ש ז"ל, כי מחצה ממש הוא

בקסמים וקשים בלילה שמא יחזרו וכו' ויבא לשתות", עי"ש היטב.

ומש"כ שם הרמ"א "אבל מותר לסנוגם דרך בגד" וכו', עי"ש, אינו ענין למה שלפנינו, כי שם אין מדובר בתולעים קטנטנים כמו שלנו, שהבגד לגבי אלו הקטנטנים הוא בדיוק כמו צבייתא (עי' בגמ' שם, והוא הקסמין וקשין של השו"ע) לגבי תולעי השכר, שאסור לסנוג על ידם מהטעם שאמרנו, שהתולעים מתעכבים על הקסמין ואח"כ חוזרים למים, וכיון שפרשו אסורים. וכש"כ בזמנינו שהמים פועלים ע"י דחק ואילוצין, ובמשך הזמן מתרופפים חוטי השתי והערב, ומתרחבים החלונות שבין חוטי הבגד, ואותם התולעים יוצאים אחר שנאסרו. נמצא לפי הנ"ל שהסינון הזה פעל איסור וסילק את ההיתר והוסיף חטא במקום שכווננו לרחקו.

ואף דאיכא דס"ל דפירשה מתה לא מקרי פרישה, כמו שהובא בסעיף ד' שם, במי העיר שלנו כולם מתים, ולדעה זו אין בהו דין פירש, מ"מ דעת הרמב"ם והובא שם בשו"ע בשם יש אסורים דאפילו פירשו מת אסורים, ובודאי לא שפיר עבדי לעשות מסגנת המביאתם לידי פרישה.

שמוא תאמר הלא יצא מחדש מסנן נפלא שרשת הסינון שלו געשית מתומר חדש אשר נקביו לא יתקצרו ולא יתרחבו לעולם ונסתלקה עי"ז הבעיה הנ"ל (וכן כתבתי במכתב הסכמה לכבוד ידידי הממציאו), אף בזה יש שאלה חמורה לגבי שימוש בשבת קודש, כמו שהארכנו והבאנו את הדברים בפני עצמן (ראה לעיל סימן יב). L

י. גדר מיעוט המצוי: ויען כי דנו על זה גם מצד דיני רוב ומיעוט המצוי ודיני בדיקה (וכן הוא בהכרזה אות ד), אענה חלק אף בענין הזה בע"ה.

הנה הלכה רווחת בישראל דמיעוט המצוי ושכיח צריך לבדוק אחריו, אף דברור כחמה שיש רוב נגדו והיה אפשר להקל ולסמוך על הרוב, מ"מ כיון דשכיח ומצוי המיעוט האוסר, א"א להתיר עד שיבדקנו.

ומקור דין זה, הוא מסוגיא קמא דחולין, דאף דנקטינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ומותר לסמוך על שחיטת סתם אדם, מ"מ זה דוקא בשאינו לפנינו או בדיעבד, אבל אם הוא לפנינו צריך לבדקו אם הוא מומחה